

MASTEROPPGAVE I SOSIAL FAG

International Child Development Program

Et fokus mot kulturell bevissthetsdannelse

Tonje Isdal Hofland

Høst 2012

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Institutt for sosialfag

MASTERSTUDIUM I SOSIAL FAG

MASTEROPPGAVE

SEMESTER: Høst 2012

FORFATTER: Tonje Isdal Hofland

VEILEDER: Ingunn Studsrød

TITTEL PÅ MASTEROPPGAVE:

Norsk tittel: International Child Development Program. Et fokus mot kulturell bevissthetsdannelse.

Engelsk tittel: International Child Development Program. A focus towards establishment of cultural awareness.

EMNEORD/STIKKORD:

ICDP programmet, barneoppdragelse, foreldres autoritet, arrangerte ekteskap, barnets beste, trygghet, kunnskap, læring, utvikling.

ANTALL SIDER: 111

ANTALL ORD: 41717

STAVANGER

Dato/år

Kandidatens underskrift

FORORD

Fullføringen av denne masteroppgaven representerer en overgang i livet mitt.

Gjennomføringen av dette forskningsprosjektet har vært en krevende prosess som har satt viljestyrken min på prøve. Gjennom å stå i denne prosessen har jeg lært verdien av mangfold og forståelse, en erfaring jeg er stolt av å kunne bære med meg videre i livet. Da dette representerer slutten av mine studier er det noen mennesker som jeg ønsker å takke.

Først av alt ønsker jeg å takke mine *foreldre*. Dere har vært min støtte og inspirasjon hele livet. Takk for deres hjelp og oppmuntring og for at dere alltid er der.

Jeg ønsker også å takke deg, *Ingun Studsrød*, for å gi meg din innsikt og verdifulle tilbakemeldinger, mens du samtidig gav meg frihet til å gjøre dette til mitt eget forskningsprosjekt.

Til min familie, min samboer og mine venner: takk for all hjelp og støtte, for å alltid stille opp og for oppmuntrende ord på tunge dager. Da dette kapitlet i livet mitt avsluttes, ønsker jeg å starte et nytt sammen med dere.

Til mine med masterstudenter: Gratulerer og lykke til videre.

Sammendrag:

Bakgrunn for studien: Bakgrunn for denne studien har vært at det eksisterer en rik variasjon av verdisett og syn på barn og barneoppdragelse i dagens Norge. Samfunnsendringer betyr at vi i Norge i dag befinner oss i et multietnisk og multikulturelt samfunn. Det blir derfor viktig å tilegne seg kunnskaper om hvilke utfordringer det egentlig er vi står overfor og hvilke faktorer som bør være tilstede for bevisstgjøring og forståelse i møte mellom mennesker med ulik kulturell opprinnelse.

Formål med studien: Denne studien har vært et forsøk på å kombinere kunnskap om kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse, med kunnskap om hvordan utforminger og tilnæringsmåter i ICDP programmet, kan inneholde redskaper som legger til rette for en bevissthetsdannelse av slike likheter og ulikheter.

Studiens innhold: Studien rettes mot International Child Development program, forkortet kalt ICDP programmet. ICDP programmet er forebyggende og vektlegger kartlegging av omsorgsgiveres oppfatninger av sine barn. Målgruppen det fokuseres på i denne studien er familier med minoritetsetnisk bakgrunn. På denne måten vil utgangspunktet for undersøkelsen bero seg på ICDP versjonen tilpasset etniske minoriteter.

Problemstillinger og forskningsspørsmål: Studien er utarbeidet med bakgrunn i to hovedproblemstillinger: 1. Hvilke kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse opplever deltakere, morsmålsveiledere og veiledere innen ICDP programmet som fremtredende, i forhold til deres egne holdninger og verdier og opplevelse av det norske samfunnet? 2. Opplever deltakere, morsmålsveiledere og veiledere at gruppeveiledningene har bidratt til å gjøre dem mer bevisst på slike likheter og ulikheter? Studiens to hovedproblemstillinger ble videre konkretisert gjennom utarbeidelse av tre forskningsspørsmål. 1. Hvorfor kan det tenkes at informantene opplever disse likhetene som fremtredende? 2. Hvorfor kan det tenkes at informantene opplever disse likhetene som fremtredende? 3. Hvilke aspekter ved gruppeveiledningene kan være medvirkende til å gjøre informantene mer bevisste likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse?

Utvalg for studien: Seks informanter (deltakere, morsmålsveiledere veiledere) som har deltatt i samme grupper og i ulike grupper i ICDP versjonens gruppeveiledninger i en kommune.

Metode og analyse: Studien gjør bruk av en kvalitativ intervjuundersøkelse, med bruk av semistrukturerte intervjuer. Studien tar utgangspunkt i et fenomenologisk og hermenautisk vitenskapsteoretisk perspektiv, hvor materialet er tolket og analysert ved bruk av fenomenologisk design og analyse av meningsinnholdet i teksten.

Resultater: Resultatene i studien viser at informantene beskriver at de opplevde flere ulike aspekter vedrørende forståelsen og praktiseringen av oppdragelse, foreldres autoritet overfor barnet og arrangerte ekteskap som fremtredende kulturelle ulikheter. Videre viser studiens resultater at informantene beskrev at de opplevde at ønsket om det beste for barnet var en overordnet kulturell likhet, hvorav innholdet i dette ønsket ble beskrevet gjennom flere tilnæringer fra informantene. Avslutningsvis viser resultatene at informantene beskrev flere ulike aspekter vedrørende ICDP programmets utforming og tilnærming som hadde hatt betydning for etablering av trygghet, kunnskapsformidling og deres opplevelse av egen læring og utvikling gjennom deltakelsen.

Hovedkonklusjoner: Funnene i forhold til studiens første hovedproblemstilling gir grunnlag for å konkludere med at informantenes opplevelse at de kulturelle likhetene og ulikhetene som informantene beskrev at de opplevde som mest fremtredende var ulike aspekter tilknyttet forståelse og praktisering av oppdragelse, foreldres autoritet og arrangerte ekteskap. I forbindelse med kulturelle likheter beskrev informantene at de opplevde ønsket om det beste for barnet som en overordnet og fremtredende likhet. Eksemplene beskrevet omkring opplevelsen av ulikheter kan i noen grad forklares idet de synliggjør eksempler på variasjon i syn på barn og barneoppdragelse mellom ulike samfunn, land og kulturer. Eksemplene beskrevet omkring opplevelsen av likhet kan i noen grad forklares idet dette synliggjør et eksempel på at selv om målene for oppdragelsen av barnet kan være mange og varierte, kan ønsket om det beste for barnet forstås som universelt på tross av de mange ulike veiene som benyttes for å nå disse målene.

Funnene i forhold til studiens andre hovedproblemstilling gir grunnlag for å konkludere med at deltakelsen i programmet hadde bidratt til en større bevissthetsdannelse blant informantene. En slik bevissthetsdannelse kan i noen grad begrunnes med at ulike aspekter vedrørende ICDP programmets utforming og tilnærming tilrettelegger for etablering av trygghet innad i gruppene, slik at erfaringsdeling skjer på best mulig måte. Videre legger disse aspektene også til rette for at kunnskap formidles, som videre kan legge til rette for opplevelsen av egen læring og utvikling. Studien konkluderer i denne forbindelse ikke hvorvidt effekten av deltakelsen i noen grad kan reduseres over tid, studien konkluderer i denne forbindelse heller ikke på grad av bevissthetsdannelse blant informantene.

Abstract

The Study's Background: The background for this study has been that there exists a rich variety of values and views on children and parenting in today's Norway. Changes in society mean that we in Norway today live in a multicultural society. It is therefore important to acquire knowledge about the challenges we face, and what factors should be present to raise awareness and understanding of the encounter between people of different cultural origins.

The Study's purpose: This thesis project has been an attempt to combine knowledge of cultural similarities and differences in views on children and parenting with the knowledge of how the designs and approaches in the ICDP program may include tools that facilitate an awareness of these similarities and differences.

The Study's Content: This thesis has focused on International Child Development Program (abbreviated ICDP program). The ICDP program is a prevention program that emphasizes the mapping of parents' perceptions of their children. The target group is families from minority ethnic backgrounds. Hence, the study's starting point will be based on the ICDP version adapted to ethnic minorities.

Problem statement and research questions: This thesis is written on the basis of two problem statements: 1. Which cultural similarities and differences in the view of children and parenting do the participants, language tutors and supervisors within the ICDP program see as the most prominent based on their own standards and values, and their view of the Norwegian society? 2. Do the participants, language tutors and supervisors experience that the group sessions have contributed in making them more aware these similarities and differences? This thesis' two problems statements, was used as a basis for three research questions. 1. Why do the informants experience these differences as prominent? 2. Why do the informants experience these similarities as prominent? 3. Which aspects of the group sessions may facilitate an awareness of these similarities and differences in the view of children and parenting.

The Study's Sample: Six informants (participants, language tutors supervisors) who participated in the same groups and in different groups within the ICDP version's group sessions in a municipality.

Method and Analysis: This thesis utilizes a qualitative interview survey with the use of semi-structured interviews. The study is based on a phenomenological and hermeneutical science theoretical perspective, where the material is interpreted and analyzed using a phenomenological design and analysis of the meaning of the text.

Results: The findings show that the informants describe that experienced several different aspects regarding the understanding and practice of parenting, parental authority towards the child and arranged marriages, as prominent cultural differences. Simultaneously the results show that the informants described that they experienced that the interest of the child's well being was a core cultural similarity, where the content in this interest was described in several approaches by the informants. Furthermore, the results show that the informants described several different aspects regarding the ICDP program's design and approaches. Which was of importance for the establishment of trust and sharing of experiences within the groups, dissemination of knowledge, and experience of their own learning and development.

Main Conclusions: The findings related to the studies first problem statement give reason to conclude that the informants' experience of the cultural similarities and differences, that the informants described as the most prominent was different aspects of the understanding and practice of the concept of parenting, parental authority, and arranged marriages. Regarding cultural similarities, the informants described that they experienced the interest of the child's well being as a core prominent similarity. The examples described regarding the experience of differences may partly be explained as they highlight examples of variation within view of children and parenting between different societies, countries and cultures. The examples described regarding the experience of similarities, may partly be explained as it highlights an example that while the goals for the upbringing of the child may be many and varied, the interests of the child's well being can be understood as universal in spite of the many different ways used to achieve these goals. The findings related to the studies second problem statement give reason to conclude that the participation in the group sessions had contributed to a increased the awareness among the informants. This increase of awareness, may partly be explained, as different aspects of the ICDP programs' design and approach facilitates the establishment of trust within the groups, so that sharing of experience is done in the best possible way. Furthermore, these aspects also ensure that knowledge is communicated, which in turn can facilitate the experience of their own learning and development. The study does in this case not conclude whether the effect of the participation to some extent may be reduced over time, nor does the study in any way explain the level of increased awareness among the informants.

SITATER

“Throw your dreams into space like a kite
And you don't know what it will bring back;
A new life, a new friend, a new love,
a new country.”

-Anasis Nin (1903-1977)

”Vi kan ikke glemme våre kulturer, jeg kan ikke glemme min kultur. jeg kan ikke bli helt norsk, men jeg kan ta positive ting fra min kultur og positive ting fra den norske kulturen, og da mikser du sammen to farger og da blir den mer fin.”

-Morsmålsveileder

INNHALDSFORTEGNELSE:

1. INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn for studien	1
1.2 Begrepene etnisitet og minoritet.....	2
1.3 Studiens formål.....	3
1.3.1 International Child Development Program.....	3
1.3.2 Problemstillinger og forskningsspørsmål	4
1.3.3 Avgrensninger	5
1.4 Oppgavens oppbygging	5
2. TEORETISK FUNDAMENT	8
2.1 Innledning	8
2.2 Å forstå og definere kultur	8
2.3 Synet på barn og barneoppdragelse	10
2.3.1 Endring og utvikling i synet på barn og barndom	10
2.3.2 Utvikling og variasjon innen forståelse og praktisering av barneoppdragelse	12
2.3.3 Oppdragelse i et kulturelt perspektiv.....	13
2.4 Barneoppdragelse i kollektivistisk og individualistisk orienterte kulturer	14
2.4.1 Individualistisk orienterte oppdragelsesverdier	14
2.4.1.1 Individualitet og selvstendighet	15
2.4.1.2 Autoritet og grensesetting.....	15
2.4.2 Kollektivistisk orientert oppdragelse.....	16
2.4.2.1Avhengighet og tilknytting.....	16
2.4.2.2 Autoritet og grensesetting.....	17
2.4.2.3 Ulikheter mellom kjønn.....	18
2.5 Jeg- kultur og vi- kultur	18
2.5.1 Jeg-kultur	19
2.5.2 Vi-kultur.....	19
2.5.3 Kritiske bemerkninger	20
2.6 Felles på tvers av kulturforskjeller	20
2.6.1 Barnets beste	21
2.7 International Child Development Program.....	22
2.7.1 De tre dialoger og åtte temaer for godt samspill.....	24
2.8 ICDP versjonen tilpasset minoritetsetniske foreldre	25
2.8.1 Målet for gjennomføringen.....	26

2.8.2 Anbefalinger til videre arbeid og forbedring av ICDP programmet	28
3. FORSKNINGSMETODIKK	29
3.1 Innledning	29
3.2 Valg av perspektiv	29
3.2.1 Fenomenologisk design	30
3.3 Valg av design	30
3.3.1 Det kvalitative forskningsdesignet	30
3.3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet	31
3.4 Utvalg for studien	32
3.4.1 Innsamling av data.....	34
3.4.2 Bruk av tolk.....	35
3.5 Ethiske spørsmål i forbindelse med bruk av forskningsintervjuet	36
3.5.1 Konesjon og meldeplikt	37
3.5.2 Krav om å informere de som skal undersøkes	37
3.5.3 Informert og fritt samtykke	39
3.5.4 Krav om konfidensialitet	40
3.6 Analyse av data.....	40
3.6.1 Krav til riktig presentasjon av data.....	43
3.7 Studiens gyldighet	44
3.7.1 Intern gyldighet	44
3.7.2 Validering gjennom kritisk gjennomgang av kilder og informasjon fra kildene .	45
3.7.2.1 Utvalg av informanter	45
3.7.2.2 Informasjon fra kildene	46
3.7.2.3 Kritisk gjennomgang av analysefasen og valg av analyse	47
3.7.3 Ekstern gyldighet.....	49
3.7.4 Undersøkelsens pålitelighet	49
3.8 Forskerens subjektive påvirkning	50
4. PRESENTASJON AV EMPIRI OG TOLKNING AV EMPIRI	52
4.1 Innledning	52
4.1.1 Organisering av kapitelet	52
4.1.2 Symbolforklaringer til kapitelet	53
4.2 Kulturelle ulikheter	53
4.2.1 Forståelse og praktisering av oppdragelse	54
4.2.2 Foreldres autoritet overfor barnet.....	58
4.2.3 Arrangerte ekteskap.....	61

4.3 Kulturelle likheter.....	64
4.3.1 Ønsket om det beste for barnet.....	64
4.4 Deltakelsen i ICDP programmet	68
4.4.1 Trygghet og erfaringsdeling.....	68
4.4.2 Kunnskap og opplevelsen av egen læring og utvikling.....	71
5. DRØFTING AV EMPIRI OG TOLKNING AV EMPIRI	77
5.1 Innledning	77
5.2 Kulturelle likheter og ulikheter innen syn på barn og barneoppdragelse	77
5.2.1 Kulturelle ulikheter.....	78
5.2.2. Forståelse og praktisering av oppdragelse	78
5.2.2.1 Det normative bildet av barneoppdragelse	78
5.2.2.2 Kollektivism og individualisme	79
5.2.2.3 Jeg – kultur og Vi - kultur	81
5.2.2.4 Grunnleggende aspekter ved oppdragelsen og generelle hensyn ved vurderingen av opplevde ulikheter	82
5.2.3 Foreldres autoritet overfor barnet.....	83
5.2.3.1 Foreldres bruk av fysisk avstraffelse og forventninger til foreldrerollen.....	83
5.2.3.2 Kollektivism og individualisme	84
5.2.3.3 Grunnleggende aspekter ved foreldres bruk av autoritet og generelle hensyn ved vurderingen av opplevde ulikheter.....	86
5.2.4 Arrangerte ekteskap.....	87
5.2.4.1 Individualisme og kollektivism.....	87
5.2.4.2 Grunnleggende aspekter ved arrangerte ekteskap og generelle hensyn ved vurderingen av opplevde ulikheter.....	88
5.2.5 Forventninger til funn og begrensninger i datamaterialet.....	89
5.2.5.1 Forventninger til funn.....	89
5.2.5.2 Begrensninger i datamaterialet	90
5.2.6 Kulturelle likheter.....	90
5.2.7 Ønsket om det beste for barnet.....	90
5.2.7.1 Barnets beste	91
5.2.7.2 Meningsinnholdet som tillegges forståelsen av barnets beste	91
5.2.7.3 Likheter ved meningsinnholdet tillagt barnets beste forståelsen	92
5.2.7.4 Grunnleggende aspekter ved ønsket om det beste for barnet og generelle hensyn ved variasjon innen meningsinnholdet som tillegges forståelsen av barnets beste.....	93

5.2.8 Forventninger til funn og begrensninger i datamaterialet	94
5.2.8.1 Forventninger til funn	94
5.2.8.2 Begrensninger i datamaterialet.....	94
5.3 Deltakelsen i ICDP programmet	95
5.3.1 Trygghet og erfaringsdeling.....	95
5.3.1.1 Erfaringsdeling som grunnlag for trygghetsdannelse.....	96
5.3.1.2 Muligheten til å kunne uttrykke seg på sitt eget morsmål, som grunnlag for ervervelsen av trygghet.....	97
5.3.1.3 Grunnleggende aspekter ved erfaringsdeling som grunnlag for ervervelse av trygghet, og generelle hensyn ved ICDP programmets utforming og tilnæringsmåte	98
5.3.2 Kunnskap og opplevelsen av egen læring og utvikling.....	99
5.3.2.1 Kunnskapsformidling gjennom det tematiske opplegget	100
5.3.2.2 Kunnskapsformidling som kilde til opplevelse av egen læring og utvikling	101
5.3.2.3 Grunnleggende aspekter ved kunnskapsformidling og opplevelse av egen læring og utvikling, og generelle hensyn til det tematiske opplegget	102
5.3.3 Forventninger til funn og begrensninger i datamaterialet.....	103
5.3.3.1 Forventninger til funn.....	103
5.3.3.2 Begrensninger i datamaterialet	103
6. AVSLUTTENDE REFLEKSJONER.....	105
6.1 Innledning	105
6.2 Oppsummering	105
6.2.1 Tema 1: Kulturelle ulikheter	106
6.2.1.1 Redegjørelse for sentrale resultater og poeng.....	106
6.2.1.2 Konklusjon.....	107
6.2.2 Tema 2: Kulturelle likheter	107
6.2.2.1 Redegjørelse for sentrale resultater og poeng.....	107
6.2.2.2 Konklusjon.....	108
6.2.3 Tema 3: Deltakelsen i ICDP programmet.....	109
6.2.3.1 Redegjørelse for sentrale resultater og poeng.....	109
6.2.3.2 Konklusjon.....	110
6.3 Forslag til videre forskning	110
Litteraturliste.....	ix
Vedlegg	xiii

1. INNLEDNING:

Temaet for denne masteroppgaven er *etniske minoritetsfamilier i Norge*. Temaet har en høy grad av relevans idet vi i Norge i dag kan argumenteres for å leve i et multietnisk og multikulturelt samfunn, som gjør at vi må forholde oss til mennesker med ulik kulturell tilknytning. Det blir derfor viktig å tilegne seg kunnskaper om hvilke utfordringer dette kan innebære, og hvilke faktorer som bør være tilstede for bevisstgjøring og forståelse i møte mellom mennesker med ulik kulturell opprinnelse. Innenfor temaet *etniske minoritetsfamilier i Norge*, har jeg valgt syn på barn og barneoppdragelse som mitt fokuseringsområde i denne studien. Bakgrunnen for dette er de realiteter som eksisterer i dagens Norge, som følge av et økende kulturelt mangfold. Dette frembringer utfordringer hvor ny kunnskap om syn på barn og barneoppdragelse i forhold til kulturelle variasjoner er essensiell. Dette kan argumenteres for i forhold til det arbeidet og samarbeid med kulturelt mangfold, som eksisterer både på statlig, men også på kommunalt nivå. Herunder kan eksempelvis skoler, barnehager og barnevernet nevnes som viktige, idet de i stor grad arbeider med og forholder seg til mennesker med ulik kulturell bakgrunn og tilknytning. Dette arbeidet frembringer et behov for nye kunnskaper, og forståelse for kulturelt mangfold, for å legge grunnlaget for at et godt samarbeid skal kunne dannes.

1.1 Bakgrunn for studien:

Bakgrunn for denne studien er at det eksisterer en rik variasjon av verdisett og syn på barn og barneoppdragelse i dagens Norge, både blant dem som har definert seg som norske gjennom generasjoner, og blant nye medborgere og landsmenn. Litteratur gjort av blant annet Javo (2010), Aadnesen (1999), Randal (2009) og andre som har utført relevant forskning innen kulturelt mangfold i Norge, viser at det norske samfunnet har opplevd en sterk økning i antall innvandrere de siste 50 årene. I løpet av en generasjon har dette ført til en femdobling av innvandrerbefolkningen. Per 01.01.2010 utgjorde de som enten er innvandrere selv eller som er født i Norge med innvandrerforeldre rundt 500000 personer. Dette tilsvarer 10,6 % av den norske folkemengden på dette tidspunktet (Javo 2010). Tidligere forskning som er blitt gjort på temaet om etniske minoritetsfamilier i Norge viser blant annet at kulturelle ulikheter i forbindelse med barneoppdragelse og foreldrerollen kan medføre problemer i forbindelse med at innvandrere i Norge skal føle seg inkludert i det Norske samfunnet (Aadnesen 1999). Ifølge Randal (2009) har tidligere generasjoners majoritetsnormmenn vokst opp i et miljø der de i all hovedsak har kunnet

forholde seg til kun en etnisk gruppe, altså sin egen. Samfunnsendringene betyr imidlertid at majoritetsnordmenn nå må forholde seg til det å leve i en multikulturell befolkning. Dette kan gi utfordringer både i forhold til forståelse og kommunikasjon. Disse utfordringene er reelle og kommer til uttrykk blant annet på flere arenaer, hvorav kulturelt mangfold i økende grad viser behovet for ny kunnskap og bevissthet i samhandling med mennesker med ulik kulturell opprinnelse, og en annen kulturell tilknytning enn vår egen. Her kan barnevernet figurere som et godt eksempel på en arena som i økende grad arbeider med, og forholder seg til kulturell variasjon. Her kan økende bevissthet i syn på barn og barneoppdragelse, og hvilke variasjoner dette medfører i arbeidet med kulturelt mangfold, argumenteres som aktuelt, men også nødvendig for å kunne imøtekomme utfordringer og for å kunne ivareta individer på best mulig måte.

1.2.Begrepene etnisitet og minoritet:

Etnisitet som begrep er i hyppig bruk, både innen faglitteratur og i samtaler mellom mennesker. Opprinnelig stammer begrepet fra det greske ethnos som oversatt betyr ”folk”. Vanligvis omfatter begrepet etnisitet individers medlemskap i en gruppe, der gruppen sammen deler noen eller flere likhetstrekk. Disse kan være: samme religion, samme tradisjoner og levemåte, og samme kulturelle egenart (Javo 2010). Begrepet etnisitet er ofte dårlig definert innen forskningsstudier rettet mot etniske minoriteter. Det er viktig å ikke presisere uklare definisjoner av begrepet da dette kan medføre at man fort kan tillegge en etnisk gruppe adferd eller egenskaper som ikke skyldes etnisitet i seg selv, men som gjerne har sitt utgangspunkt i fattigdom eller sosial klasse. Det finnes mange etniske grupper, og flere er samtidig også minoritetsgrupper. Ifølge Hofman (2010) kan man si at det er enighet om at minoriteter ut fra juridisk forstand, kan forstås som en gruppe mennesker med kulturelle, språklige og religiøse særtrekk, som gjør at de skiller seg fra den øvrige majoritetsbefolkningen. Dette selv om det ikke finnes en juridisk definisjon av begrepet minoritet. Det er mye som skiller minoritetsgrupper fra hverandre, samtidig har de også felles utfordringer. Dette er først og fremst i forhold til staten og storsamfunnet som gjerne ikke alltid viser hensyn overfor deres ulikheter overfor majoriteten (Hofman 2010). Ifølge Javo (2010) er innvandrere et begrep som av mange assosieres med etniske minoriteter. Begrepet er i realiteten svært omfattende og inkluderer mange folkegrupper. Dette kan være både urfolk, eller nasjonale minoriteter.

1.3 Studiens formål:

Synet på barn og barneoppdragelse har mange ulike dimensjoner, og det finnes mange ulike måter å forstå barnet på, samtidig eksisterer det stor variasjon innen forståelsen og utførelsen av barnets beste innen barneoppdragelse. Selv om dette er et faktum som det skal tas høyde for, eksisterer det også mange likheter ved ulike dimensjoner av syn på barn og barneoppdragelse på tvers av kulturer. Dette masteroppgaveprosjektet er et ønske om å kombinere kunnskap om kulturelle likheter og ulikheter innen syn på barn og barneoppdragelse, med kunnskap om hvordan utforminger og tilnæringsmåter innen forebyggende tiltak kan inneholde redskaper som legger til rette for at ulikhetene frembringes og diskuteres og likhetene vektlegges, med sikte på økt bevissthet. Bakgrunnen for dette ønsket er den relevansen som bør tillegges en tilretteleggelse for kunnskaper om kulturelle likheter og ulikheter innen syn på barn og barneoppdragelse i et multikulturelt samfunn, og den videre relevansen for at forebyggende tiltak skal inneholde redskaper som fremmer bevisstgjøring i arbeidet mot inkludering i et flerkulturelt samfunn.

1.3.1 International Child Development Program:

Jeg har valgt å knytte min studie opp mot International Child Development program, forkortet kalt ICDP programmet. Min fokusering mot ICDP programmet i denne studien retter seg mot programmets aktualitet og utbredelse. ICDP programmet benyttes blant annet som tiltak innenfor flere organisasjoner som arbeider med mennesker i ulike land og kulturer, blant annet organisasjoner som UNICEF¹ og WHO². I Norge er ICDP den viktigste delen av program for foreldreveiledning under barne, ungdom og familiedirektoratet (Budfir) i samarbeid med ICDP Norge. Ifølge Karsten Hundeide (2007) er programmet samfunnsrettet, eller community basert og forebyggende. Programmet blir gjennomført i lokalsamfunnet uten et spesielt fokus på på individuelle klienter, slik en mer klinisk konsultasjonstjeneste fungerer, eksempelvis BUP. ICDP programmet er et forebyggende program som legger vekt på kartlegging av omsorgsgiveres oppfatninger av sine barn. Tiltak som gjennomføres innen ICDP programmet har flere ulike

¹ The United Nations Children's Fund er FN's eget barnefond og verdens største hjelpeorganisasjon. UNICEF arbeider i over 190 land, på landkontorer og i nasjonale komiteer (<https://www.unicef.no/om+UNICEF>).

² World Health Organization is the directing and coordinating authority for health within the United Nations system. It is responsible for providing leadership on global health matters, shaping the health research agenda, setting norms and standards, articulating evidence-based policy options, providing technical support to countries and maintaining and assessing health trends (www.who.int/about/en/).

basistiltak som er tilpasset for å kunne imøtekomme flere ulike målgrupper. Familier med barn med funksjonsnedsettelse, familier som mottar hjelp fra barnevernet, og familier med minoritetsetnisk bakgrunn er eksempler på ulike målgrupper. Målgruppen som jeg velger å fokusere mot i utarbeidelsen av denne studien er familier med minoritetsetnisk bakgrunn. På denne måten vil utgangspunktet for min undersøkelse bero seg på ICDP versjonen tilpasset etniske minoriteter. Bakgrunnen for dette valget er at programversjonen på en praktisk og effektiv måte legger til rette for ønsket om å kombinere kunnskap om kulturelle likheter og ulikheter innen synet på barn og barneoppdragelse, med kunnskap om hvordan utforminger og tilnæringsmåter innen forebyggende tiltak kan inneholde redskaper som legger til rette for en økt bevisstgjøring i arbeidet med mennesker med ulik kulturell opprinnelse.

1.3.2 Problemstillinger og forskningsspørsmål:

De to hovedproblemstillingene som jeg ønsker å stille i denne studien bygger blant annet på tidligere studier og undersøkelser som er gjort om ICDP programmet, og hvilke resultater som har fremkommet av disse studiene. Tidligere studier gjort om ICDP programmet har blant annet fokusert mot barnehagepersonell og hvordan de opplever at ICDP programmets gruppeveiledninger har bidratt til å styrke deres omsorgskompetanse (Sigrid Toverud og Jain Puja 2010). Andre studier har videre fokusert mot hvordan fagpersonell i skolen opplever ICDP programmet i sitt daglige arbeid med barn med spesielle behov og hvordan programmets mål om økt sensitivitet hos de voksne oppleves i praksis (Sonja Lie Kolstad 2009). Det har videre blitt gjennomført flere evalueringer av programmet, blant annet av Hilde Grut og Tove Standnes (2009) med fokus på barnehagepersonell og hvordan de opplever at opplæringen i programmet har hatt betydning for dialog med barna. Alle studiene har vist positive resultater, som forebygging av psykososiale vansker, økt evne til å tolke barns uttrykk og at programmet under optimale forhold virker inn på at kvaliteten på forholdet mellom den voksne og barnet blir styrket.

Problemstillingene som jeg ønsker å stille i denne studien er utformet for å undersøke hva deltakere, morsmålsveiledere og veiledere innen ICDP programmet opplever som likheter og ulikheter innen synet på barn og barneoppdragelse. Dette i forhold til deres egne holdninger og verdier og opplevelsen av det Norske samfunnet i møte med et kulturelt mangfold. Videre er problemstillingene som jeg ønsker å stille i denne studien utformet for å undersøke hvilke

aspekter ved ICDP programmet informantene selv opplever at kan være redskaper for økt bevisstgjøring.

1. Hvilke kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse opplever deltakere, morsmålsveiledere og veiledere innen ICDP programmet som fremtredende, i forhold til deres egne holdninger og verdier og opplevelse av det norske samfunnet?
2. Opplever deltakere, morsmålsveiledere og veiledere at gruppeveiledningene har bidratt til å gjøre dem mer bevist på slike likeheter og ulikheter?

Med utgangspunkt i de to hovedproblemstillingene har jeg utarbeidet tre forskningsspørsmål som er utformet for å bedre konkretisere oppgavens to hovedproblemstillinger:

1. Hvorfor kan det tenkes at informantene opplever disse ulikhetene som fremtredende?
2. Hvorfor kan det tenkes at informantene opplever disse likhetene som fremtredende?
3. Hvilke aspekter ved gruppeveiledningene kan være medvirkende til å gjøre informantene mer bevisste likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse.

1.3.3 Avgrensninger:

Dette masteroppgaveprosjektet avgrensner seg til kun å omfatte ICDP programmets versjon tilpasset etniske minoritetsfamilier og reserverer seg på denne måten fra andre forebyggende tiltak hvorav utforming og tilnæringsmåter innenfor disse ikke medberregnes for å svare på hovedproblemstilling og forskningsspørsmål. Studien er på denne måten forbeholdt en spesifikk utforming innen et større forebyggende tiltak som spesielt er rettet mot å imøtekomme etniske minoritetsfamilier. Funnene som er gjort i denne undersøkelsen begrenser seg videre til det utvalget som er gjort fra deltakelsen i prosjektet i en kommune og er dermed ikke representativt for andre kommuner i resten av landet, og kan heller ikke sies å gjelde for noen av de andre som deltok i gruppeveiledningene i det gjeldende prosjektet.

1.4 Oppgavens oppbygging:

I **kapittel 2** vil jeg presentere det teoretiske fundamentet som vil bli benyttet i denne oppgaven. I dette kapitlet vil kulturbegrepet bli presentert og definert ut fra det forståelsesgrunnlaget som vil

ligge til grunne for dette begrepet i denne masteroppgaven. Videre vil jeg presentere ulike forklaringsmodeller brukt for å forstå og fremstille kulturelle ulikheter, herunder individualistiske og kollektivistiske oppdragelsesverdier og forholdene mellom jeg -kultur og vi -kultur. I det følgende presenteres teori om ICDP programmets basisversjon som alle tilpassede versjoner av programmet bygger opp mot. Avslutningsvis vil teori som omfatter ICDP versjonen tilpasset etniske minoriteter presenteres

I kapittel 3 vil undersøkelsens metodiske tilnærming bli gjort rede for. Her presenteres perspektiv og forskningsdesign, og valg av metode, før det videre vil bli gjort rede for fenomenologisk design og det kvalitative forskningsintervjuet. I det følgende presenteres utvalg for studien, innsamling av data, etniske spørsmål i forbindelse med forskningsintervjuet og analyse av data. Avslutningsvis vil studiens interne og eksterne gyldighet, undersøkelsens pålitelighet og forskerens subjektive påvirkning presenteres og redegjøres for.

I kapittel 4 presenteres resultatene av selve undersøkelsen. Datamaterialet vil bli presentert gjennom bruk av temaer og undertemaer. Temaene vil inndeles og belyse hovedessensen av relevante funn som har fremkommet gjennom intervju av informantene. Kapitlet vil presentere tre hovedtemaer: Opplevelsen av kulturelle ulikheter, Opplevelsen av Kulturelle likheter og Redskaper ved ICDP programmet. Undertemaene fremviser mer spesifikke beskrivelser gjort av informantene i undersøkelsen. Hvert hovedtema inneholder henholdsvis et eller flere undertemaer etter hvilke beskrivelser som har fremkommet av informantene gjennom undersøkelsen

I kapittel 5 presenteres drøftingen av de empiriske funnene opp mot det teoretiske rammeverket i oppgaven. I dette kapitlet presenteres to hovedtemaer: kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse og Redskaper ved ICDP programmet. Kapitlets to hovedtemaer er videre delt inn i undertemaer for å fremvise sentrale funn og poeng som har fremkommet ved undersøkelsen og for å videre kunne diskutere disse opp mot de teorier som blir presentert i kapittel 2.

I kapittel 6 presenteres en oppsummering av de sentrale resultatene og poengene som fremkommer av undersøkelsen. I dette kapitlet vil det presenteres en oppsummering av sentrale funn og poeng som har fremkommet gjennom undersøkelsen og drøftingen av disse funnene.

Oppsummeringen presenteres innenfor tre temaer: Kulturelle likheter, Kulturelle ulikheter og Redskaper ved ICDP programmet. Det vil bli presentert en konklusjon under hvert tema. Avslutningsvis vil forslag til videre forskning presenteres.

2. Teoretisk fundament:

2.1 Innledning:

I dette kapitlet vil jeg presentere det teoretiske fundamentet i denne oppgaven. Kapitlet vil i første omgang presentere kulturbegrepet og dets kompleksitet i forhold til de mange ulike definisjoner og forståelsesformer som eksisterer av dette begrepet. Videre presenteres ulike teoretiske synspunkter vedrørende syn på barn og barneoppdragelse og hvordan synet på barn og barneoppdragelse har utviklet seg både teoretisk og historisk. Det vil også gjøres rede for hvordan begrepet barneoppdragelse kan forstås og defineres, både som et teoretisk begrep, men også i praksis. Kapitlet vil videre gjøre rede for de mest gjennomgående ulikhetene mellom det tradisjonelle og det moderne som individualistiske og kollektivistiske samfunnssystemer og oppdragelsesverdier. I det følgende presenteres andre tilnærminger vedrørende kulturelle ulikheter, herunder beskrevet som jeg-kultur og vi-kultur. Deretter vil teori omfattende barnets beste presenteres og redegjøres for. Kapitlet vil videre presentere teori som omfatter ICDP programmet, slik teorien fremkommer av basisversjonen av programmet, og redegjøre for de mest sentrale delene av programmets innhold og formål. Til sist presenteres teori som omfatter ICDP versjonen tilpasset etniske minoritetsforeldre. Herunder vil versjonens bakgrunn, innhold, formål og mål forut for og med programversjonen presenteres.

2.2 Å forstå og definere kultur:

Ifølge Cecilie Javo (2010) er kultur et mangetydig og debattert begrep som i likhet med begrepet etnisitet ofte forveksles med samfunnsforhold, livsbetingelser og sosial klasse. Det finnes mange ulike definisjoner og forståelser av begrepet kultur. Disse vil variere både etter hvilket teoretisk utgangspunkt man bruker, men også etter hva man ut fra ulike ståsteder tillegger mest vekt (Ibid: 2010). Ifølge Javo (2010) vil noen eksempelvis forstå begrepet kultur som trosforestillinger og kunnskaper, og som både tradisjoner og materielle omgivelser. Andre igjen vil kunne forstå begrepet ut fra den meningen som mennesker tillegger eksempelvis ulike former for adferd og opplevelser, altså blir kultur på denne måten forstått som det bakenforliggende mønsteret "... av mening som stadig dannes og nyskapes når mennesker kommuniserer med hverandre" (Ibid 2010 s. 27).

En mer spesifikk og dynamisk definisjon av kulturbegrepet er utviklet av Marshal H. Segall: ”Kultur består av tillærte meninger og felles informasjon som overføres, ofte noe forandret, fra en generasjon til den neste gjennom interaksjon” (Segall 1986). Denne definisjonen av kulturbegrepet er interessant idet den fokuserer mot kulturens innvirkning både på menneskers livserfaring og deres mentale begrepsapparater. ”Siden kultur her forstås som organisert informasjon, vil oppdragelsen bestå i å overføre denne informasjonen, og barndommen vil være den perioden i livet der informasjonen videreføres” (Javo 2010). Videre vektlegges det herunder at både barn og foreldre både utøver, omformer og velger den kulturelle informasjonen. Ut fra denne forståelsen må kultur forstås som en tosidig prosess, hvor de voksne og barnet har aktive roller (Ibid 2010). Ut fra disse definisjonene og forståelsene av kulturbegrepet kan to viktige kjennetegn ved kultur være at den er noe som man lærer, samtidig som den også er en dynamisk prosess. Øyvind Fuglerud gir i boken *Migrasjonsforståelse* denne uttalelsen gjeldende kulturbegrepet:

”Kultur er ikke en pakke folk har i ryggsekken. `Det er heller ikke en programvare` som er utarbeidet en gang for alle. I den grad det er et begrep som er hensiktsmessig å bruke, må kultur forstås som noe i retning av `internalisert kunnskap i stadig endring, altså tillærte grunnoppfatninger som orienterer en persons tanker, følelser og handlinger på bestemte måter`” (Fuglerud 2001 s. 123).

En forståelse av kultur vil med dette innebære flere elementer og ulike forklaringsformer som sammenlagt kan søke å definere begrepets kompleksitet, selv om begrepets kompleksitet gjør det svært vanskelig å definere. Ut fra de overnevnte definisjonene av kulturbegrepet kan kultur forstås som tillærte grunnoppfatninger bestående av en persons holdninger, verdier og kunnskaper som overføres fra en generasjon til den neste, men som også er i stadig endring og utvikling som følge av interaksjon med andre. Kultur kan på denne måten forstås som noe som man lærer, og noe som er en dynamisk prosess. Det dynamiske aspektet ved kulturbegrepet kan utdypes mer inngående ved å peke på de kulturelle ulikhetene som man også kan finne at eksisterer innenfor en og samme etnisk gruppe. Ifølge Javo (2010) er praktisk talt alle samfunn blandingskulturer, noe som gjelder eksempelvis både innenfor majoritetsbefolkningen og minoritetsbefolkningen i en gruppe. Disse forskjellene kan også være vel så store som de ulikhetene som kan eksistere mellom ulike grupper. På denne måten må de kulturelle ulikhetene som kan eksistere mellom ulike grupper ikke vurderes ut fra en forståelse om at ulike grupper innehar homogene, eller rene kulturer (Ibid: 2010).

2.3 Synet på barn og barneoppdragelse:

Ifølge Hundeide (2009) bærer vi som mennesker alle våre oppfatninger av barnet med oss i hverdagen uten at vi gjerne tenker over det. Våre bilder av barnet varierer gjennom våre oppfatninger av hvilke egenskaper vi ser at barnet bør ha, våre oppfatninger om hvordan det ideelle barnet bør være, og hvordan en god barneoppdragelse bør gjennomføres. (Ibid: 2009). Ifølge Hundeide (2003) befinner vi oss innenfor våre egne kulturelle og historiske rammer og forutsetninger. Disse er igjen usynlige for oss idet de er så selvfølgelige.

”Fra vår egen kultur kjenner vi forskjellige ”oppskriftsbøker” som angir når barn bør kunne hva. Det som ikke alltid står i disse bøkene, er at denne kunnskapen kan variere både kulturelt og historisk, og at den derfor ikke nødvendigvis er universelt gyldig.” (Ibid: 2003 s.13).

Ifølge Hundeide (2009) eksisterer en stor variasjon både mellom foreldre generelt, men også når det gjelder variasjonen mellom ulike kulturelle og sosiale grupper innen syn på barn og barndom. Forskning viser at kulturelle oppfatninger av barnet har variert, ikke bare gjennom historien men også mellom ulike samfunn. Ifølge Dion Sommer (1997) trenger barnets handlinger og bevissthetsformer nødvendigvis ikke å ha den samme kulturelle betydningen. De normative forventningene til barnet som kan sies å tillegges stor vekt i en kultur, som for eksempel selvstendighet, trenger nødvendigvis ikke å tillegges den samme betydningen innenfor rammene av andre kulturers normative forventninger (Ibid: 1997). Et historisk tilbakeblikk til fortiden og til andre kulturer viser som regel til hvordan de eksisterende forhold har utviklet seg frem til det vi ser i dag.

2.3.1 Endring og utvikling i synet på barn og barndom:

Phillipe Aries er en av de mest kjente teoretikerne på området rundt forståelsen av barndommen som et kulturelt og historisk fenomen. ”Han hevdet at vår oppfatning av barndommen er en ny ”oppfinnelse” som har sammenheng med den industrielle revolusjonen...”(Hundeide: 2003 s. 14). Hundeide (2003) forklarer de endringer og den utviklingen som har funnet sted innen syn på barn og barndom gjennom å vise til det han beskriver som utvikling fra et tradisjonelt til et moderne samfunn. Ifølge Hundeide (2003) kan en i utviklingen av det han kaller det moderne samfunnet se historisk tilbake på det som kan karakteriseres som oppløsningen av naturalhushold som igjen gav rom for endring av samfunnets normer og verdier. Idet utviklingen fremmet nye

arbeidsinndelinger inngikk barnet i mindre og mindre grad som en del av arbeidsfellesskapet i familien, og ble med tiden også gjenstand for spesiell oppmerksomhet (Ibid: 2003). Ifølge Hundeide (2009) ser de holdningene og verdiene som ser ut til å prege det tradisjonelle samfunnet, som eksempelvis lydighet, respekt, arbeidsomhet og lojalitet overfor familien, ikke lenger ut til å ha den samme funksjonen i det moderne samfunnet. I motsetning til det tradisjonelle samfunn vektlegger det moderne samfunn individualitet, individuelle rettigheter, selvrealisering, og selvstendighet som viktige trekk i barns utvikling (Ibid: 2009).

Endringer og utvikling innen synet på barn og barndom eksisterer også innenfor den internasjonale forskningen om barn og syn på barn og barndom. Ifølge Sommer (1997) har det funnet sted markante endringer innenfor den internasjonale forskningen om barn i løpet av de siste 50 årene. En lang rekke empiriske undersøkelser har videre ført frem til ny viten innen forskernes grunnleggende oppfatninger av barnet. ”Man snakker derfor om et ”paradigmeskifte” som atskiller perioden før 1960-årene fra 1970-årene, 1980-årene og tiden etterpå” (Ibid: 1997 s. 20). Uten videre gikk sosialpsykologenes teorier før paradigmeskiftet ut ifra at familien dannet grunnlaget for den såkalte primære sosialiseringen. Teoriene som før paradigmeskiftet var konsentrert rundt familie og morssentring kan etter paradigmeskiftet sies å styres i retning av barnets utvidede verden. Videre viser det tidligere faglige synet til betegnelsen på det skrøpelige barnet. Barnet ble oppfattet som sårbart, avhengig og utsatt (Ibid: 1997). Den faglige utviklingen siden 1960-årene viser til at det faglige grunnlaget har forandret seg fullstendig. I dag er fokuset sterkere rettet mot det som i teorien betegnes som kompetansebarnet, eller det relativt kompetente barnet.

De historiske og samfunnsmessige endringene som har funnet sted som følge av oppløsningen av naturhushold mot nye arbeidsinndelinger, gav på denne måten rom for utviklingen av nye normer og verdisyn som følge av den samfunnsmessige utviklingen. Disse endringene gav ettersignende rom for endring og utvikling innen synet på barn og barndom. (Hundeide 2009). Videre kan en se historisk tilbake på den forskningsbaserte utviklingen innen synet på barn og barndom. Ifølge Hundeide (2003) er det mulig å se at utviklingsveiene, oppdragelsen og synet på barndommen kunne vært annerledes dersom de kulturelle og historiske rammene og forutsetningene studeres innenfor et historisk perspektiv (Ibid: 2003). På denne måten kan synet på barnet og barndommen anses som en dynamisk prosess som er i stadig endring og utvikling.

2.3.2 Utvikling og variasjon innen forståelse og praktisering av barneoppdragelse:

Idet syn på barn og barndom kan argumenteres for å ha gjennomgått et paradigmeskifte fra 1960-årene er det naturlig at også syn på barneoppdragelse vil variere i forhold til hvordan barnet og barndommen oppleves av samfunnet, (Johansen og Sommer, 2006). Ifølge Hundeide (2003) er det normative bildet av barnet ikke bare et kulturelt utslag av tilfeldighet, men også nært knyttet opp mot ethvert samfunns overlevelsesstrategier i forhold til deres økonomiske og økologiske utgangspunkt som danner grunnlaget for hvilken funksjon som barnet med dette tillegges.

”Disse holdningene vil selvsagt prege den oppdragelsesformen som barna blir utsatt for i de forskjellige samfunnene. Denne hypotesen om sammenheng mellom oppdragelsesholdninger og sosialiseringsskiltiser på den ene siden og livsform og overlevelsesaktiviteter på den andre, er blitt gjenstand for en mengde undersøkelser i flere deler av verden (Ibid: 2003 s.78).

Hundeide (2009) beskriver det han karakteriserer som ulikheter mellom det tradisjonelle og det moderne. Ifølge han ser de senmoderne samfunn, hovedsakelig i vesten ut til å fremheve individualisme og selvstendighet som viktige verdier innen oppdragelsen, heller enn verdier som fremmer lydighet og felleskap. Idet senmodernitetens utvikling viser at individualitet og selvstendighet tillegges en sterk verdi, er ikke dette nødvendigvis tilfellet innen andre oppdragelseskulturer hvorav det økonomiske og økologiske utgangspunktet har vært en annen, og dermed også dannet et annet utgangspunkt for barnets funksjon og videre også et annet normativt bilde på barneoppdragelse (Hundeide 2003). Hundeide (2009) viser at omsorgspersoner med en annen kulturell bakgrunn opplever andre idealer og verdier som viktige, og at de tillegger respekt og lydighet en større vekt. Ifølge Johansen og Sommer (2006) kan ulikheter i oppdragelseskulturer også spores tilbake til omsorgsgiveres utdanning som igjen danner grunnlaget for hvilke oppdragelsesverdier omsorgsgivere anser som viktige å legge til grunn for sin oppdragelse av barnet. Sosial status og egne erfaringer ser på denne måten ut til å danne noe av grunnlaget for hvilke oppdragelsesverdier som vektlegges over andre, videre ligger også et kulturelt mangfold til grunn i et multikulturelt samfunn i barns utvikling (Hundeide 2003).

Ordet oppdragelse er likevel mer enn bare et språklig hverdagsord, som fagbegrep har oppdragelse også en viktig betydning. Oppdragelse kan forstås som personlighetsutvikling idet

bestemte holdninger, verdier og normer for adferd videreformidles fra en generasjon til en annen. (Johansen og Sommer 2006)

”Ordet oppdragelse brukes for å karakterisere voksnes relasjon til barnet. Å *oppdra* betyr i vanlig tale å ”dra (noe eller noen) opp”. I selve ordet ligger at noe eller noen står ”her oppe” og trekker noe eller en annen ”der nede” opp til seg” (Ibid: 2006 s.25).

Den som blir oppdratt, får på denne måten holdninger og verdier fra den som oppdrar. Ifølge Johansen og Sommer (2006) vil oppdragelse si en videreføring fra den voksne til barnet, noe som igjen vil si at oppdragelse også handler om generasjonsperspektiv og hvilke verdier, holdninger, og hvilken viten som tillegges vekt og oppleves som viktig i den generasjonen som oppdrar barnet (Ibid: 2006). Videre ifølge Johansen og Sommer (2006) kan bruken av oppdragelsesbegrepet, slik dette begrepet defineres heller ikke anses som uproblematisk. Dette er på grunn av at det indirekte fremgår av denne definisjonen at barnet som mottaker av oppdragelsen er novise/inkompetente, som vil si passiv mottaker for påvirkning utenfra (Ibid: 2006). Bruken av begrepet må med dette også innebære en forståelse av barnet som et aktiv og handlende vesen, og som deltakende mottaker av oppdragelsen.

2.3.3 Oppdragelse i et kulturelt perspektiv:

Foreldres ideer om barnet og oppdragelsen av barnet, kan ifølge Javo (2010) ha en betydelig variasjon mellom kulturer. Foreldres ideer om barnet og oppdragelsen av barnet har videre en stor betydning for hvordan foreldrene forstår barnets adferd og responderer på den.

”Det kan være store kulturelle forskjeller når det gjelder foreldres ideer og forventninger til barns psykiske og fysiske ferdigheter på ulike alderstrinn. Det kan også være store kulturelle forskjeller i foreldres forståelse av barns behov, for eksempel disiplineringsbehov, gjennom barndommens ulike utviklingsfaser (Ibid: 2010 s. 63).

Ifølge Skytte (2008) kan dette konkretiseres nærmere ved å eksempelvis vise til ulikheter innen synet på fysisk avstraffelse av barn. Selv om fysisk avstraffelse av barn i noen kulturer ikke anses for å være akseptert foreldreadferd, finnes det ulikheter i synet på fysisk avstraffelse av barn i ulike kulturer. Ifølge Javo (2010) kan de oppdragelsesformene som springer ut fra foreldres kulturelle verdier være svært nyttige og funksjonelle innen en bestemt kultur. Samtidig kan de samme verdiene anses som lite funksjonelle og kanskje også umoralske i en annen kultur.

Javo (2010) skriver at vi må ha kunnskap om hvordan overordnede kulturelle dimensjoner som Individualisme og kollektivism utspiller seg på individnivå, for å kunne forstå hvordan oppdragelse i ulike kulturer fungerer.

2.4 Barneoppdragelse i kollektivistisk og individualistisk orienterte kulturer:

De typiske ulikhetene mellom det tradisjonelle og det moderne beskrives i litteraturen som individualistiske og kollektivistiske samfunnssystemer og oppdragelsesverdier. Disse beskriver de mest typiske ulikhetene som eksisterer mellom ulike samfunn og kulturer (Hundeide 2009). Disse to komponentene befinner seg i alle kulturer, med forskjellig vektlegging alt etter om kulturen befinner seg på den kollektivistiske eller den individualistiske enden av skalaen. For eksempel blir autonomi og selvstendighet mest vektlagt i kulturer preget av individualisme, mens avhengighet og tilknytning blir mest vektlagt i kulturer preget av kollektivism (Javo 2010). Ifølge Javo (2010) har studier av barneoppdragelse i ulike kulturer vist at det eksisterer store forskjeller, avhengig av hvilke av disse to dimensjonene foreldrene vektlegger mest i oppdragelsen. Likevel faller de fleste land mellom disse polene, hvorav tradisjonelle verdier kan være mere fremtredene enn de moderne i enkelte steder av et land mens de moderne er mer dominerende på andre. (Hundeide 2009)

2.4.1 Individualistisk orienterte oppdragelsesverdier:

Ifølge Javo (2010) har de moderne, vestige kulturene tradisjonelt vært influert av kristne, protestantiske idealer, som vektlegger å oppnå egne individuelle mål og personlig ansvar. På denne måten er oppdragelsen mer individorientert og tar derfor mer hensyn til hvert enkelt barns individuelle forutsetninger og særskilte behov.

”I kulturer som er dominert av individualistiske verdier, og som legger vekt på enkeltindividers uavhengighet, vil målet for oppdragelsen være et mest mulig selvforsynt, autonomt menneske som selv bestemmer sine sosiale relasjoner til andre, og som primært ivaretar sine egne interesser” (Ibid: 2010 s.66).

Ifølge Hundeide (2009) oppfattes barnet som et aktivt og handlende vesen, hvis stemme skal høres og respekteres. Innen en individualistisk orientert oppdragelse vektlegges det separate selv og selvstendighetsorientering hvor barnet har retten til å være seg selv. Barnet har derfor også

egne individuelle rettigheter for å sikre deres integritet og menneskeverd. Disse rettighetene opprettholdes av egne instanser i ulike land, som barnevern, barneombud og politi. (Ibid: 2009)

2.4.1.1 Individualitet og selvstendighet:

Innen den individualistisk orienterte oppdragelsen blir ethvert individ gitt en oppdragelse hvor selvstendighet og individualitet er i fokus. Barnet lærer at de er ansvarlige for sitt eget liv, og at de selv har en ukrenkelig rett til å gjøre hva de selv ønsker (Skytte 2008). Idet individualitet og selvstendighet fremheves som viktig, tillegges utdanning og selvhevdelse betydelig vekt (Hundeide 2009). Ifølge Hundeide (2009) blir det forventet at barnet skal ta eget initiativ i forhold til å komme til den voksne med spørsmål i en direkte og åpen dialog der den voksne og barnet anses som liveverdige samtalepartnere. Ifølge Sommer (2010) blir hensynet til barnets perspektiv understreket i det daglige samværet mellom den voksne og barnet og opprettholdt av landets lovgivning og diverse traktater. Det finnes også noen spesielle lover og retningslinjer som er utformet spesielt med tanke på barnet som eget individ og medborger i et samfunn. Her kan FNs barnekonvensjon spesielt nevnes i forbindelse med å lovfeste barnets rett til ivaretagelse og egen integritet (Ibid 2010). Ifølge Skytte (2008) bygger de enkelte oppdragelseselementene i en individualistisk orientert oppdragelse opp under målet om at barnet skal utvikle evnene de har, og bli i stand til å klare seg selv.”Ifølge en slik tenkning er det psykologisk sett nødvendig for barnet etter hvert å frigjøre seg fra de tette båndene til foreldrene. Å gjøre dette regnes som del av barnets normale utvikling” (Javo 2010 s. 66).

2.4.1.2 Autoritet og grensesetting:

Ifølge Hundeide (2009) vil foreldres grensesetting overfor barnet i all hovedsak skje gjennom forklaringer og å lage avtaler sammen med barnet. Fysisk avstraffelse av barnet er vanligvis forbudt ved lov. Innenfor en individualistisk orientert barneoppdragelse har barnet en psykologisk verdi for sine omsorgspersoner, og deres aktiviteter orienteres i hovedsak rundt leken og forberedelse frem mot skolestart, hvor barnehagen og skolen raskt overtar som primære arenaer og barnet tilbringer mesteparten av sin tid. Opplæringen er på denne måten justert etter barna i form av pedagogiske opplegg. Det forventes at foreldrene skal kunne justere seg etter barnets behov og kunne delta i samspill med barnet og i barnets lek (Ibid: 2009). Foreldre skal støtte barnet i sin utvikling og gjøre barnet i stand til å inngå indre avtaler med seg selv, slik at de

gjennom rettferdighetsmoralen bygger en indre ”moralvokter” for hva som er bra og hva som er dårlig opp gjennom livet. På denne måten oppfattes barnet som et aktivt handlende vesen og som en medborger av samfunnet på lik linje med de voksne allerede tidlig i livet. Dette vil si at selv om barnet ikke kan anses som likestilt med den voksne, idet barnet ikke deler den voksnes kompetanse og erfaringer, er barnet likevel å anse som likeverdig (Ibid: 2009). I kulturer som er preget av individualisme vil en autoritativ oppdragelsesstil være mer formålstjenelig der selvhevdelse og uavhengighet anses som hovedmålet for oppdragelsen. Dette idet en autoritativ oppdragelsesstil vektlegger dialog, forhandlinger og lydhørhet overfor barnets meninger (Javo 2010).

2.4.2 Kollektivistisk orientert oppdragelse:

Innenfor en kollektivistisk orientert oppdragelse vurderes det relasjonelle selvet som viktig. Her tillegges høflighet og lydighet overfor de voksne en sterk verdi, hvorav det forventes av barnet å vise tradisjonell respekt og lydighet overfor sine omsorgspersoner (Hundeide 2009). Ifølge Hundeide (2009) forventes barnet å tilpasse seg til de voksne. På denne måten verdsettes taushet og stillhet, hvorav barnet sjeldent snakker på eget initiativ, men svarer når de blir spurt om noe. Videre blir slekt og familie oppfattet som medansvarlige i omsorgen for barnet og barnets oppdragelse. Innenfor en kollektivistisk orientert oppdragelse blir omsorgen overfor barnet forstått som et ansvar som tilfaller familie og slekten. På denne måten er dette å forstå som interne forhold som statlige myndigheter ikke griper inn i (Ibid: 2009).

2.4.2.1 Avhengighet og tilknytning:

Ifølge Hundeide (2009) tilbringer omsorgsgivere innen en kollektivistisk orientert oppdragelse det meste av sin tid sammen med barnet i hjemmet. På denne måten foregår ikke den primære opplæringen innenfor institusjoner utenfor hjemmet, men gjennom observasjon fra den voksne, og gjennom deltakelse i faste oppgaver i husholdningen. Ifølge Skytte (2008) fremmes lykke gjennom realiseringen av et godt liv for familien som helhet. På denne måten oppleves samhørighet med familien som å ha en overordnet betydning.

”En kollektivistisk orientert person er kjennetegnet av imøtekommenhet, omsorg og avhengighet av andre og samtidig av begrenset selvutfoldelse. Sluttproduktet er et individ som verdsetter gruppesamarbeid mer enn konkurranse, og som i mellommenneskelig kommunikasjon har stor grad av følsomhet for hint og tegn fra andre.(Javo 2010 s.67)

Ifølge Javo (2010) er dette nødvendig innenfor tradisjonelle samfunn fordi avhengighet mennesker imellom er nødvendig for å overleve. Innenfor tradisjonelle samfunn forventes det eksempelvis at barnet fra en tidlig alder bidrar til familiens økonomi. Ifølge Javo (2010) er opplæringen til lydighet viktig i oppdragelsen på grunn av at barna betraktes som foreldrenes livsforsikring når de blir gamle. I en slik kontekst oppfattes en utvikling bort fra avhengighet mot større individuell uavhengighet lett som en trussel mot overlevelsen, og oppmuntres på denne måten ikke. Tette relasjoner mellom familiemedlemmer og varme blir på den andre siden etterstrebet. Ifølge Javo (2010) er et hovedmål innen oppdragelsen i kollektivistisk dominerte kulturer evnen til å fange opp andres uuttalte behov, å føle og tenke det som andre føler og tenker, og å hjelpe andre til å oppnå sine ønsker.

2.4.2.2 Autoritet og grensesetting:

Ifølge Hundeide (2009) forventes foreldrene å ha all autoritet overfor sitt barn og å sette grenser gjennom å påpeke respekt og om nødvendig også gjennom fysisk avstraffelse av barnet. Det forventes ikke av den voksne å være delaktige i barns lek, men at barnet skal leke sammen med andre barn. Ifølge Skytte (2008) fremviser det kollektivistiske livssynet en æresmoral som tilsier at det ikke bare er den enkelte som må stå til ansvar for sine egne handlinger. Dårlig oppførsel påvirker derimot hele familiens ære. På denne måten er enn viktig grunn til den kollektivistiske barneoppdragelsens eksterne autoritet overfor barnet familiens kollektive forpliktelse i forhold til ære og skamfølelse. I kulturer som er preget av kollektivism blir en autoritær oppdragelsesform anset som en normalitet. Autoritet er også nødvendig for å kunne fremme barnets optimale utvikling. (Javo 2010) Dette kan forklares ved at nødvendigheten av foreldrekontroll overfor barnet blir større idet hovedmålet for oppdragelsen er tilknytning, avhengighet og samarbeid med andre i tette relasjoner (Ibid: 2010). Ifølge Javo (2010) er mange av de kulturene som er preget av en kollektivistisk tankegang islamske kulturer. Blant annet dominerer religionen barneoppdragelsen og familielivet, men dette vil også variere mellom ulike land selv om religionen danner grunnelementer i oppdragelsen (Javo 2010). Dette også kunne variere etter

familiens grad av religiøsitet, grad av utdanning og urbanisering og fra hvilket sosialt lag familien er fra.

2.4.2.3 Ulikheter mellom kjønn:

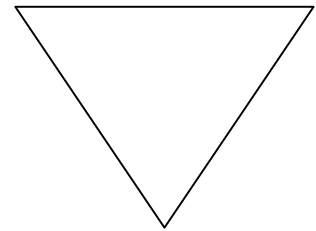
Det kollektivistiske livssyn forstår individet etter deres rang og deres roller, hierarkiet innlemmer også en kjønnsforståelse overfor jenter og gutters rang og roller innad i familien. (Hundeide 2009) ”I tradisjonelle slektsbaserte samfunn blir familiens ære en sentral faktor i barns og særlig jenters oppdragelse.” (Ibid: 2009 s.41) Kontroll over unge jenter og kvinner kan i enkelte tilfeller innen beskyttelsen av familiens ære bli så ekstrem at konsekvensene blir alvorlige for menneskelige rettigheter og frihet. Ifølge Hundeide (2009) er det vanligvis foreldrene som bestemmer innen tradisjonelle samfunn. Dermed utvikler barna også en lojalitet overfor foreldrenes vilje tidlig i livet. Det blir viktig, men også naturlig å konsultere med foreldrene når barna vokser opp og skal velge partnere videre i livet. Herunder forstås en utbredt praksis av arrangerte ekteskap. Ifølge Hundeide (2009) eksisterer det en gråsoner mellom arrangerte ekteskap og tvangsekteskap, hvor grensen går mellom overbevisning og press inn i ekteskapet. Ekteskapsformene springer ut fra tradisjoner hvor barn søker råd fra sine foreldre i langt større grad enn det som er vanlig i moderne individualistiske samfunn. (Ibid: 2009)

2.5 Jeg- kultur og vi- kultur:

Det fremkommer av den foregående teksten at de kollektivistiske og de individualistiske oppdragelsesverdiene eksisterer som idealtyper for verdier og familieliv. På denne måten kan de ikke anses som en beskrivelse av forskjellene på de oppdragelsesverdiene som eksisterer mellom ulike land og kulturer (Skytte 2008). Selv om ulikhetene mellom kollektivistisk og individualistisk orienterte oppdragelsesverdier må anses som idealtypiske for å beskrive ulikheter mellom verdier og familieliv, vil slike kulturforskjeller likevel komme til uttrykk i et multikulturelt samfunn (Hundeide 2009). Ifølge Dolve og Grønningen (2005) vil ulike kulturer se forskjellig på enkeltmenneskets rolle. For å gjøre det litt enklere å forstå disse forskjellene, kan vi ifølge Dolve og Grønningen (2005) dele kulturene inn i to grupper.

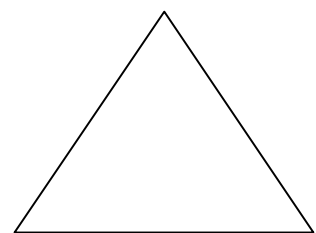
2.5.1 Jeg- kultur:

Jeg-kultur kan illustreres ved å vise til en trekant som er snudd på hodet, som viser hvordan oppdragelsen av barnet utvikler seg fra å inneholde mange regler og grenser tidlig i barnets alder, mot en økende frihet etter hvert som barnet blir eldre (Dolve og Grønningen 2005). ”I en jeg-kultur møter barnet tidlig regler og grenser. Foreldrene bestemmer for eksempel når barnet skal sove. Det er ofte faste leggetider og spisetider” (Ibid: 2005 s.107). Ifølge Dolve og Grønningen (2005) lærer barnet litt etter litt å ta egne valg, og barnet og foreldrene finner løsninger sammen. Foreldrene gir barnet veiledning og råd og barn og unge har muligheten til å gjøre feil og til å lære av de feilene de gjør. Barnet erverver en større frihet etter hvert som det blir eldre og kommer i tenårene. Foreldrene stoler på denne måten på barna, og gir dem tillit til at de vet hva de bør gjøre (Ibid: 2005). Innenfor jeg-kulturer oppfattes barnet som fremtiden og dermed også som det viktigste. Foreldrenes dialog og forhandlinger med barnet forstås som positivt idet det å være kritisk og å ha egne meninger er egenskaper som forstås som viktige for barnet å utvikle. ”Foreldrene og samfunnet støtter ungdommer i deres gradvise løsrivelse fra hjemmet” (Ibid: 2005 s.107). På denne måten settes kjernefamilien i sentrum for barnet og foreldrene forventes å sette mange grenser for barna når de er mindre. Samtidig gis også eldre barn en større frihet idet det forventes av dem å ta egne valg og at de skal være selvstendige. (Ibid: 2005)

2.5.2 Vi-kultur:

Vi-kulturer kan illustreres ved å vise til en trekant som står med spissen opp, som viser hvordan oppdragelsen av barnet utvikler seg fra å inneholde mye frihet og få grenser tidlig i barnets alder, til å inneholde flere grenser og mindre frihet etter hvert som barnet blir eldre (Dolve og Grønningen 2005). ”I en vi kultur har barnet få grenser. De følger sin egen rytme. Når barnet for eksempel er trøtt, sovner det der det er, og foreldrene bærer barnet i seng. Barnet har mye frihet men må også være lydige” (Ibid: 2005 s.107). Ifølge Dolve Og Grønningen (2005) tildeles barnet i en vi-kultur mindre og mindre frihet etter hvert som det blir eldre. Ungdommer utsettes for grensesetting av foreldrene idet det forventes at de følger de regler som er satt av både kulturen og foreldrene. På denne måten tildeles barnet et større ansvar overfor familien etter

hvert som de blir eldre. Dette vil også medføre at muligheten for å prøve og feile blir vanskelig idet dette også blir vanskelig for hele familien (Ibid: 2005). Ifølge Dolve og Grønningen (2005) anses de eldre, alder og visdom som det viktigste innen vi-kulturer. På denne måten forventes barnet å vise lydighet overfor foreldre, og det er herunder de voksne som bestemmer. I en vi-kultur settes storfamilien i sentrum, og foreldrene forventes å sette få grenser for barnet når det er lite, samtidig som eldre barn har mange grenser og mindre frihet. Videre innenfor vi-kulturer tillegges familien og samfunnets meninger en stor verdi og ære og skam betyr mye. (Ibid: 2005)

2.5.3 kritiske bemerkninger:

Ifølge Javo (2010) vil det alltid finnes store variasjoner i foreldres ideer om barn og oppdragelsen av barnet innad i hver enkelt kultur. På denne måten er det viktig å være bevisst på at ulikheter ikke bare vil variere med utgangspunkt i omsorgsgiveres individualistiske eller kollektivistiske tradisjoner og kultur. Variasjonen vil også være avhengig av individuell variasjon på bakgrunn av ethvert menneskes sosiale bakgrunn og livserfaring (Hundeide 2009). Alle familier i en bestemt kultur følger ikke nødvendigvis det samme kulturelle mønsteret, og man kan finne alle kombinasjoner og grader av oppdragelsestyper i ulike familier. På denne måten kan ikke foreldres oppdragsstiler og den meningen eller den funksjonen som de har, bedømmes og/eller forstås uten å se dem ut fra et kulturelt perspektiv (Javo 2010).

”...ulike oppdragsstiler er idealtypiske former. De vil ikke automatisk gjenfinnes i det virkelige liv. Måten foreldre oppdrar barn på vil være avhengig av hvordan de selv ble oppdradd av sine foreldre, hva de vurderer som god oppdragelse, barnets temperament, familiens nåværende sosiokulturelle kontekst, og i hvilken grad foreldrene legger vekt på egne behov fremfor barnets” (Ibid: 2010 s. 70)

Det viktig å huske på at kulturelle verdier ikke er statiske, og heller ikke de samme i alle situasjoner og sosiale forhold. De er heller ikke uforanderlige over tid. Kulturer kan ha både kollektivistiske og individualistiske trekk. Samtidig som individer både kan være avhengige og tilknyttet andre og autonome og selvstendige (Ibid: 2010).

2.6 Felles på tvers av kulturforskjeller:

Ifølge Hundeide (2009) vil en fokusering på de ulikheter som kan sies å eksistere både i og mellom kulturer fremme spørsmål om det er mulig å vise til noen former for fellestrekk.

”Det finnes en mengde forskning over kulturelle forskjeller i holdninger og oppfatninger av selvet i ulike samfunn (Greenfield og Cocking 1994). Det meste av denne forskningen fremhever forskjellene: at tradisjonelle jordbrukssamfunn er kollektivistisk, relasjonelt og respektorienterte, i motsetning til moderne, teknologisk utviklede bysamfunn som er preget av individualisme, selvhevdelse og konkurranse.” (Hundeide: 2003 s. 77)

Ifølge Dolve og Grønningen (2005) er vi alle født inn i en kultur og i et samfunn, hvor vi lærer både av våre foreldre og av samfunnet rundt oss normer og verdier for hva som er rett og galt, og hvordan vi skal leve sammen.”Foreldre oppdrar barna sine. Målet med oppdragelsen er blant annet at barna skal få det godt og vite forskjellen på rett og galt. For å nå disse målene velger man ulike veier i ulike familier og i ulike kulturer” (Ibid: 2005 s.107). Ifølge Dolve og Grønningen (2005) finnes det mange likheter mennesker imellom, selv om ulikhetene ofte kan se ut til å ha en dominerende utslagskraft. Et felles oppdragelsesmål for alle kulturer, uavhengig av foreldres ulike syn på barn og oppdragelsesmåter er at barnet overlever og holder seg friskt (Javo 2010). Ifølge Hundeide (2009) er et forslag om likhet på tvers av ulike kulturer at barnet oppfattes som et medmenneske, forstått i den forstand at barnet har de samme behov som andre mennesker. Slike som klær, mat, hus og hjem. Og samtidig et behov for kjærlighet og omsorg. Et annet fellestrekk kan være at barnet har behov for reguleringer og grenser for å kunne gjøre seg bevisst på hva som er rett og hva som er galt under samfunnets moral. Barnets behov for tilknytning og kjærlighet fra sine omsorgsgivere kan også være et fellestrekk som eksisterer på tvers av kulturelle ulikheter (Ibid: 2009). De aller fleste mennesker ønsker eksempelvis å leve i fred, samtidig som de aller fleste mennesker ønsker det beste for barna sine (Dolve og Grønningen 2005).

2.6.1 Barnets beste:

Barnets beste søkes gjerne oppnådd gjennom utførelse av den gode barneoppdragelse som igjen formes gjennom samfunnet og majoritetsbefolkningens syn på barn og hva den gode barneoppdragelsen bør innebære. Ifølge Hofman (2010) viser det seg at synspunkter innenfor hva barnets beste innebærer, både er kulturavhengig, men også tidsavhengig. I 1900 – tallets bøker om barneoppdragelse advares det eksempelvis mot at en utvikling av nære og sterke bånd mellom barnet og foreldre kunne føre til en svekking av foreldres autoritet.

”Tankegangen rundt omsorg og barnets beste har gjennom et århundre endret seg i vårt samfunn, og anno 2010 er det i Norge blitt svært viktig at foreldre skal utvikle nære emosjonelle bånd med barna sine, samtidig som de skal anerkjenne barnets autonomi. Det kjærlighetsbaserte foreldreskap er dermed en kulturell ide som har endret seg over tid, og ikke et universelt fenomen”(Ibid: 2010 s.38-29).

Idet barnets beste er et prinsipp som skal gjelde for alle verdens barn, innebærer prinsippet at det aldri kan forstås på bare en måte. Det må inngå i forståelsen at ulike samfunn verden over vil kunne ha forskjellige syn på barn og dermed også ulike oppfatninger av hva barnets beste innebærer. Videre vil også prinsippet bygge opp om synspunkter som følgelig endres over tid og samfunnsmessig utvikling (Ibid: 2010). Ifølge Hofman er spørsmålet hvor mye hensyn det er forsvarlig å ta til kultur uten å risikere å svikte barnet, i forhold til hvor mye vi må ta hensyn til kultur for å kunne anerkjenne at det finnes andre former for å utøve en god omsorg.

2.7 International Child Development Programmet:

Barne- og Familiedepartementet satte i gang program for foreldreveiledning i Norge i 1995. I dag har Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) det overordnede ansvaret for dette programmet. Videre er Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Budfir) ansvarlige for gjennomføringen (Lorraine Sherr, Ane-Marthe Solheim Skar, Claudine Clucas, Stephen von Tetzchner og Karsten Hundeide 2011). Distributør eller implementeringsansvarlig for ICDP programmet er barne, ungdom og familiedirektoratet (Budfir) i samarbeid med ICDP Norge. Den viktigste delen av Program for foreldreveiledning er ICDP programmet. Budfir har ansvaret for implementering av program for foreldreveiledning til statlige og kommunale virksomheter i Norge, samt å gi tilbud til opplæring av veiledere i ulike deler av landet.³ Programmet er ment å supplere andre eksisterende tiltak som blir gjennomført av fagpersoner i arbeid med familier og barn (Lorraine Sherr et al. 2011).

”Dette programmet danner kjernen i (det tidligere) Barne- og likestillingsdepartementets nasjonale foreldreveiledningsopplegg som ble iverksatt fra høsten 2005. Programmet har et humanistisk verdigrunnlag og har som målsetting å utvikle foreldres sensitivitet og empatiske evne og å understøtte og videreutvikle deres omsorgsferdigheter og ressurser som oppdragere” (Befring og Tangen 2008 s. 741).

³ <http://www.icdp.no/bufetat-og-program-foreldreveiledning>

Målgruppen for tiltaket er i hovedsak foreldre, men også øvrige omsorgspersoner med barn i alderen 0 til 18 år (Charlotte Reedz 2008). Tiltak innen ICDP programmet bygger på en oppfattning av at den beste måten å hjelpe barn og unge på, er ved å veilede, styrke og støtte barnas foreldre, og øvrige omsorgspersoner i deres omsorgsrolle overfor deres barn. Tiltaket slutter seg opp om 8 til 12 gruppemøter. Disse har en varighet på halvannen til 2 timer. Sertifiserte veiledere har ansvaret for å lede gruppemøtene med deltakernes egne behov og erfaringer som et fremtredende utgangspunkt for diskusjon. Det fokuseres her mot å styrke deltakernes ferdigheter og innsikt som omsorgspersoner. (Ibid: 2008)

”Tiltaket fokuserer på 1) å hjelpe omsorgsgiveren til å bli bevisst på barnets tilstand og behov og tilpasse omsorgen til barnets egne behov og initiativ. 2) å styrke omsorgsgiverens selvtillit, 3) å fremme en sensitiv og uttrykksfull kommunikasjon mellom omsorgsgiveren og barnet, og 4) å fremme et berikende og stimulerende samspill mellom omsorgsgiveren og barnet, for å utvikle og veilede barnets opplevelser og utspill i forhold til omverdenen” (Ibid: 2008 s.3).

Ifølge Befring og Tangen (2008) er interaksjonens kvalitet mellom foreldre og barn i forhold til psykosial utvikling sentralt i programmet. ICDP programmet er bygget opp om mange mål. Blant disse kan nevnes å styrke foreldre og andre omsorgspersoners kompetanse i relasjon og i omsorgen for sine barn og å bistå omsorgspersoner i å tilpasse sin omsorg etter barnets initiativ og behov. Bevisstgjøring og veiledning er også sentrale grunntanker underlagt kurstilbud som tilbys veiledere av tiltak innen ICDP, samt oppfriskningskurs for allerede sertifiserte veiledere. Utdannelse innen ICDP foregår på to nivåer og strekker seg over en tidsperiode på 4 til 5 måneder, samt et 4 dagers innføringskurs. På denne måten er utdannelsen for å bli en sertifisert veileder innen ICDP svært omfattende og krever trening i øvelser og et selvtreningsprosjekt under veiledning. Sertifiserte veiledere har videre den kompetansen som er påkrevd for å kunne lære opp nye veiledere, samt kompetanse til å arbeide i direkte relasjon med omsorgspersoner innunder tiltak basert på ICDP programmet. ⁴Tiltak innen ICDP programmet baserer seg på 8 til 12 gruppemøter, hvor temaene som diskuteres er: Omsorgsgiveres erfaring med barnet med vekt på positiv redefinisjon, de tre dialogene og de 8 temaene for godt samspill (Reedz 2008 s.4).

⁴ <http://www.icdp.no/icdp-utdannelse>

2.7.1 De tre dialoger og åtte temaer for godt samspill:

Ifølge Hundeide (2009) skjer det alltid en sosialisering av barnet uavhengig av kulturell bakgrunn. Hvordan denne formen for sosialisering skjer, kan være sterkt varierende. Ifølge Hundeide (2009) er det likevel noen temaer som er gjennomgående for alle samfunn. I tillegg til en forståelse av barnet som person kan disse gjennomgående temaene vises til gjennom ICDP programmets 3 dialoger. De tre dialogene kan kort presenteres som:

1. Den emosjonelle dialogen. Her fokuseres det på hvordan kjærlighet formidles.
2. Den meningsskapende og utvidede dialogen. Her fokuseres det på å formidle meninger og kulturelle forståelser av verden.
3. Den regulerende og grensesettende dialogen. Her fokuseres det på regulering av barns ferdigheter og adferd. (Ibid: 2009)

De tre dialogene som benyttes i programmet er videre delt inn i 8 temaer for godt samspill:

1. Den emosjonelle dialogen deles inn i fire temaer. Under tema 1) diskuteres hvordan en skal vise positive følelser overfor barnet og vise barnet at en er glad i det. Under tema 2) diskuteres hvordan en kan justere seg til barnet og følge dets initiativ. Under tema 3) diskuteres hvordan en kan snakke med barnet om ting som det er opptatt av og hvordan en kan få i gang en følelsesmessig samtale. Under tema 4) diskuteres viktigheten av å gi barnet ros og anerkjennelse for de positive tingene som barnet klarer å gjøre.
2. Den meningsskapende og utvidede dialogen deles inn i tre temaer. Under tema 5) diskuteres hvordan en kan hjelpe barnet til å samle sin oppmerksomhet slik at foreldre og barnet kan dele en felles opplevelse av det som skjer rundt dem. Under tema 6) diskuteres hvordan en med følelse og entusiasme kan gi mening til det som barnet opplever ved å sette ord på det. Tema 7) tar for seg viktigheten av å gi forklaringer og utdype det som en opplever sammen med barnet.
3. Den regulerende og grensesettende dialogen tar for seg et tema. Under tema 8) diskuteres hvordan en ved å planlegge sammen og ved å sette positive grenser for barnet kan hjelpe barnet å kontrollere seg selv (Reedz 2008).

De overnevnte temaer skal fungere som utgangspunkt for samtale og refleksjon av gruppe medlemmers erfaring og hvilke måter de kan vise en naturlig kjærlighet overfor barna

sine. Tiltak som gjennomføres innen ICDP programmet har flere ulike basistiltak som er tilpasset for å kunne imøtekomme flere ulike målgrupper. Blant disse kan for eksempel nevnes: familier med barn med funksjonsnedsettelse, familier som mottar hjelp fra barnevernet, og familier med minoritetsetnisk bakgrunn.⁵ De programmer som er spesielt tilpasset folkegrupper baserer seg i all hovedsak på det ordinære ICDP programmet, eller basisversjonen, men i de spesielt tilpassede versjonene av programmet er det gjort endringer i ulike deler av programmet for å tilpasse tilbudet til den enkelte folkegruppe. Endringene er gjort for å på best mulig måte kunne imøtekomme deres behov.⁶

2.8 ICDP versjonen tilpasset minoritetsetniske foreldre:

ICDP varianten tilpasset minoritetsetniske foreldre var i utgangspunktet et pilotprosjekt som ble stiftet av ICDP i 2001 på oppfordring fra BDF. Denne oppfordringen ble videre oppstarten til ”Pilotprosjektet for sensitivering av omsorgsgivere med etnisk minoritetsbakgrunn”.

Pilotprosjektet ble gjennomført i perioden 2002 – 2003 og videreført i perioden 2004 – 2005.

ICDP versjonen tilpasset minoritetsetniske foreldre er i dag en integrert del av program for foreldreveiledning innen Budfir og skal innføres i hele landet (Hannestad og Hundeide 2005).

Minoritetsvarianten av ICDP programmet kjennetegnes ved at det blir benyttet to ressurspersoner som blir lært opp som veiledere innen ICDP. Ressurspersonene består av en veileder med etnisk norsk opprinnelse og en morsmålsveileder med etnisk minoritetsbakgrunn. Veilederen med minoritetsbakgrunn leder foreldregruppen på morsmål og gjør det med dette mulig for deltakerne å snakke sitt eget morsmål på gruppene. Veilederen med etnisk norsk opprinnelse deltar som brobygger og støtte for norske forhold og verdier (Hundeide 2009). På samme måte som basisversjonen av ICDP deles også foreldrene inn i grupper som møtes en gang i uken i 12 uker. Et klart opplegg foreligger i hvert av de 12 møtene og møtene har en fast agenda og struktur (Ibid: 2009). Sentralt i møtene er rapportering av observasjon, foreldrenes egenaktivitet og hjemmeoppgaver. Alle foreldrene som deltar i programmet får et deltakerbevis etter endt gjennomføring, noe som anses som viktig når programmet skal introduseres for mulige deltakere. Det sentrale i det tematiske opplegget er:

⁵ <http://www.icdp.no/bufetat-og-program-foreldreveiledning>)

⁶ (<http://www.icdp.no/rapport-fra-evaluering-av-program-foreldreveiledning-icdp>).

- ”Positiv redefinisjon av barnet med bruk av bilder og historier.
- Gjennomgang av de tre dialoger med utprøvnings- og observasjonsøvelser av barnet.
- Kulturforskjeller i omsorg og oppdragelse, typiske problemer i forhold til norske oppdragelsesverdier, praksiser og institusjoner.
- Problemer knyttet til minoritetsungdom og integrering i det norske samfunnet.
- Brobygging til det norske samfunn og problematiske temaer knyttet til barns rettigheter og norske lover.
- Hjemmeoppgaver som ender opp med at deltakerne (omsorgsgiverne) lager sine egne personlige manualer med bilder og egne historier” (Ibid: 2009 s. 4).

En av ICDP programmets grunntanker er at det eksisterer en grunnleggende sammenheng mellom omsorgspersoners egne oppfatninger av sitt barn og hvilken omsorg barnet får. Forskning som er gjort på foreldres oppfatninger av sine barn kan blant annet vise til variasjonen mellom foreldres oppfatninger av den gode barneoppdragelse (Hannestad og Hundeide 2005). Disse ulikhetene kan spores tilbake til foreldre generelt, men også samtidig til ulike sosiale og kulturelle grupper. Ifølge Hundeide (2009) er de tre dialogene og de 8 temaene for godt samspill som kjennetegner ICDP programmet, temaer som kan gjenspeiles i alle kulturelle sammenhenger og i enhver sosialiseringsspraksis. Temaene er universelle, men de kan likevel inneholde spesielle utforminger innenfor ulike sosiale og kulturelle sammenhenger. Ifølge Hundeide (2009) uttrykkes tilknytning og kjærlighet overfor barnet på ulike måter. ”Dette er kulturelle forskjeller, men likevel har de det felles, at de uttrykker kjærlighet og positiv kontakt med barnet. Slik er det også med de andre dialogene og temaene, de har sine forskjellige uttrykk, men temaene og dialogene er de samme” (Ibid: 2009 s. 20).

2.8.1 Målet for gjennomføringen:

ICDP varianten tilpasset etniske minoritetsfamilier ble utviklet med en målsetning om å veilede og støtte foreldre og omsorgsgivere generelt i å sensitivere sine omsorgsferdigheter overfor sine barn. Videre er utviklingen av denne programversjonen også et forsøk på å bygge bro mellom minoritetsetniske foreldres omsorgsverdier og praktisering av disse og de rettigheter samt de verdier som de står overfor i møte med det norske samfunnet (Ibid: 2009). Målet med denne tilpasningen av ICDP programmet til minoritetsforeldre er å kunne gi en justert variant av ICDP som kan brukes av ressursgrupper innen forskjellige minoritetsgrupper i samarbeid med ansatte i

kommunen som fungerer som veiledere i programmet på en enkel og praktisk måte. Varianten er kulturell relevant i forbindelse med at den ikke påtvinger oppfattninger og verdier på mottakergruppen som kan virke skremmende og støtende (Ibid: 2009). Videre søker denne varianten av ICDP programmet å bygge bro til det norske samfunnet gjennom å benytte seg av en toveis prosess hvor begge parter er aktivt deltakende gjennom å informere hverandre om sine praksiser og verdier.

”Istedenfor (...) å instruere foreldrene i hvordan de skal forholde seg til barna i forskjellige sammenhenger, er det foreldrene som gjennom eksempler informerer veilederne og ICDP- gruppen hvordan de praktiserer sin omsorg og samspill med barna. Dette blir en konkret praktisk tilnærming der deltakerne, dvs. foreldrene er den aktive part” (Ibid: 2009 s. 24)

Gjennom en slik tilnærming informerer deltakerne ikke bare hverandre, men også veilederne om ulikheter og likheter som finnes innenfor kulturelle mønstre. Samtidig gjør også denne tilnærmingen det mulig for deltakerne å informere om hvilke former for omsorg og oppdragelse de selv kjenner fra sin egen erfaring (Hundeide 2009). Ifølge Hundeide (2009) skaper en slik tilnærming et bredere grunnlag for tillit for deltakernes siden de kan forholde seg til medmennesker som de kan føre samtaler med på sitt eget språk, og de blir mer bevisste i forhold til sitt barn og deres initiativ og behov. ICDP programmet er et program som orienterer seg rundt de ressurser som de deltakende foreldrene allerede har. Programmet legger med dette vekt på å fremheve muligheter og positive sider vedrørende foreldrene og barnet, i stedet for å påpeke og korrigere feil (Ibid 2009). Programmet vektlegger kartlegging av omsorgsgiveres oppfattninger sine barn. Dette idet en slik kartlegging kan bidra til å redefinere stigmatiserende oppfattninger. Ifølge Hundeide (2009) er det derfor svært viktig at de praktiske hjemmeoppgavene med utprøving av observasjoner og temaer blir gjennomført. Dette spesielt for å sikre at de 8 temaene og de tre dialogene medfører endring av omsorgsgivernes kontakt og samspill med sitt barn og ikke bare resulterer i prat. Programmet orienterer seg rundt relevansen av at deltakerne skal kunne dele sine praktiske erfaringer som de har fått etter utprøving med egne barn i hjemmet med de andre deltakerne i gruppen. Noe som igjen vil medføre en videre bekræftelse. Til sist bygger programmet på en forståelse om at en for å skape fremgang må kunne se helheten i lys av en skapende prosess basert på gjennomføring, aktiv deltakelse og tilbakerapportering til den gruppen det er tale om (Ibid: 2009).

2.8.2 Anbefalinger til videre arbeid og forbedring av ICDP Programmet:

Ifølge Lorraine Sherr et al. (2011) viser de resultatene som fremkommer i rapporten at Program for foreldreveiledning basert på ICDP-metoden hadde en positiv innvirkning på foreldrene som deltok. Dette blant annet i form av bedre oppdragelsesstrategier og et økt engasjement overfor barna. Likevel fremkommer det visse anbefalinger til endringer og til forbedring av programmet.

Ifølge Lorraine Sherr et al. (2011) er det blant annet behov for at oppfølging av foreldre prioriteres. En foreløpig analyse av oppfølgingsdata et halvår etter at siste gruppemøte var gjennomført, viser noe reduksjon av effekten over tid. Samtidig anbefales at det bør arrangeres flere gruppemøter rettet mot fedre med minoritetsbakgrunn. Denne anbefalingen er gjort på bakgrunn av at bare et lite antall fedre med minoritetsbakgrunn deltok i gruppemøtene i løpet av prosjektperioden (Ibid: 2011). Til sist anbefales mer forskning som nødvendig for å kunne styrke ICDP som et evidensbasert program . ”Det er behov for mer forskning for å utvikle ICDP programmet ytterligere, særlig med henblikk på å få med nye foreldregrupper, og for å styrke det empiriske grunnlaget for foreldreveiledning basert på ICDP programmet i Norge”(Ibid 2011 s. 28).

3. FORSKNINGSMETODIKK:

3.1 innledning:

I dette kapitlet vil jeg presentere forskningsmetodikken som ligger til grunne for gjennomføringen av undersøkelsen i denne oppgaven, og hvordan undersøkelsen i seg selv ble gjennomført. Kapitlet vil i første omgang ta for seg valg av perspektiv og forskningsdesign. Deretter vil kapitlet presentere valg av metode, før det videre vil bli gjort rede for fenomenologisk design og det kvalitative forskningsintervjuet. Kapitlet vil ettersigende gjøre rede for utvalget av informanter for denne studien og hvordan innsamling av data ble gjennomført. Videre vil kapitlet gjøre rede for etiske spørsmål i forbindelse med bruk av forskningsintervjuet og hvordan disse er blitt ivaretatt gjennom undersøkelsen. Deretter vil kapitlet presentere og gjøre rede for analyse av data, og hvordan denne er blitt gjennomført. Avslutningsvis i dette kapitlet vil studiens interne og eksterne gyldighet, undersøkelsens pålitelighet og forskerens subjektive påvirkning presenteres og redegjøres for.

3.2 Valg av perspektiv:

Et perspektiv er et begrepsmessig rammeverk, som inneholder et antall grunnleggende forestillinger om virkeligheten (Charon, 1992). Å velge et perspektiv vil si at vi betrakter noe ut fra en bestemt synsvinkel. Perspektivet fremhever ulike aspekter og gjør at vi gjennom perspektivets briller ser noe, men ikke alt. På denne måten har jeg valgt perspektiv ut fra hva jeg selv ønsker å belyse med denne studien. Fenomenologi er et perspektiv som egner seg til å identifisere fenomener gjennom hvordan de blir oppfattet av aktørene. Innenfor sosiologien betyr dette å samle informasjon om aktørenes personlige perspektiver og oppfatninger gjennom bruk av induktive, kvalitative metoder som intervjuer og observasjon. (Lester 1999). I denne undersøkelsen har mitt interessefokus vært å vise mine informanternes opplevelser av kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse, og hvordan ICDP programmets versjon tilpasset etniske minoriteter kunne bidra til en bevisstgjøring av slike likheter og ulikheter. Jeg var interessert i å få frem situasjonsbilder eller fenomener i samtale med deltakere, morsmålsveiledere og veiledere av gruppeveiledningene basert på ICDP. Ifølge Malterud (2003) klarer fenomenologien seg imidlertid ikke uten hermeneutikken. Dette er fordi et fenomen må tolkes for å kunne forstås, og deretter settes inn i en sammenheng. Hermeneutikken må på denne

måten benyttes for å kunne tolke det innsamlede datamaterialet. ”...i hermeneutikken må en videre undersøke erfaringen og få frem hvordan meningen uttrykker seg. Slik vil fenomenologien og hermeneutikken fungere i lag.”(Pedersen 2008 s.26).

3.2.1 Fenomenologisk design:

I denne undersøkelsen valgte jeg å benytte meg av et fenomenologisk design. En fenomenologisk tilnærming forstås som å beskrive og utforske mennesker og deres forståelser av og deres erfaringer med, et fenomen (Asbjørn Johannessen, Per Arne Tufte og Line Kristoffersen 2006). Med utgangspunkt i at det finnes en rik variasjon av ulike forskningsdesign å benytte seg av valgte jeg imidlertid et fenomenologisk design på grunnlag av at oppgavens problemstilling ønsker å stille spørsmål til individers egne opplevelser av et fenomen, med utgangspunkt i allerede eksisterende teori. Bruk av et fenomenologisk forskningsdesign vektlegger meningen ved menneskers ytringer, sett i lys av hvilke sammenhenger de forekommer innenfor. Forskeren må herunder være bevisst sine egne for forståelser gjennom hele analyseprosessen, hvorav han eller henne ønsker å fremstille informantenes egne opplevelser av det fenomenet som han eller henne ønsker å undersøke. På denne måten har bruken av denne typen forskningsdesign blitt vurdert som det mest relevante i forhold til å kunne besvare oppgavens problemstillinger på best mulig måte.

3.3 Valg av design:

Ifølge Johannessen et al.(2006) skiller forskningsdesign seg fra hverdagslig synsing ved at det må innsamles data eller dokumentasjon for å kunne gjenspeile den virkeligheten som undersøkes. Hvilket fenomen som skal undersøkes vil følgelig også være avgjørende for hvilket design som er mest gunstig for forskeren å arbeide ut fra (Dalen 2011).

3.3.1 Det kvalitative forskningsdesignet:

I denne undersøkelsen valgte jeg å benytte et kvalitativt forskningsdesign. Bruk av kvalitative forskningsdesign handler om å skaffe seg en dypere innsikt og en bredere forståelse av hvordan mennesker opplever og forholder seg til sin egen livssituasjon, eller deres livsverden. Det sentrale ved bruk av kvalitative forskningsdesign blir dermed å få innsikt i menneskers opplevelser av fenomener (Dalen 2011). Et videre spørsmål i denne forbindelse er hvordan

forskeren skal gå frem for å få innsikt i informantenes livsverden, og hvor langt det er mulig å tilskaffe seg kunnskap og forståelse av andre menneskers livsverden (Ibid: 2011).

Ifølge Johannessen et al. (2006) er et skille som raskt dukker opp i den samfunnsvitenskapelige metodelæren skillet mellom kvantitative og kvalitative tilnærminger. Innsamling av kvalitative data foregår vanligvis gjennom bruk av fokusgrupper, observasjon eller intervjuer, mens kvantitative data vanligvis innsamles ved bruk av spørreskjemaer som inneholder forhåndsbestemte og faste spørsmål og svaralternativer (Ibid: 2006). Til forskjell fra en kvantitativ tilnærming omfatter et kvalitativt undersøkelsesopplegg et mer begrenset antall respondenter, hvor hensikten er å fremme mer fyldige beskrivelser av fenomener som det gjerne ikke er forsket så mye på tidligere. Data som innsamles ved bruk av et kvalitativt undersøkelsesopplegg innsamles ofte i form av ord ved gjennomføring av fokusgrupper eller intervjuer. Slike data frembringer en mer nyansert og detaljert informasjon (Ibid: 2006). Denne oppgavens hovedproblemstillinger ønsker å svare på hvilke kulturelle likheter og ulikheter som informantene opplever som mest fremtredende i syn på barn og barneoppdragelse. Videre ønsker problemstillingene å svare på om informantene opplever at gruppeveiledningene basert på ICDP programmets versjon tilpasset etniske minoriteter, kan bidra til en bevisstgjøring av slike likheter og ulikheter. Slike spørsmål fremmer behovet for detaljert og nyansert informasjon og bruk av et forskningsdesign og en metodisk tilnærming som egner seg for å kunne innhente slik informasjon. Jeg valgte med dette å gjøre bruk av et kvalitativt undersøkelsesopplegg. Dette idet valget av en slik tilnærming kunne argumenteres for å være mest hensiktsmessig å benytte i undersøkelsen.

3.3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet:

I denne undersøkelsen valgte jeg å benytte meg av det kvalitative forskningsintervjuet som metode for innsamling av data. Det kvalitative forskningsintervjuet har blitt benyttet delvis fordi metoden åpner muligheten for å skue inn i andre menneskers livsverden slik den fremstår gjennom deres egne forklaringer i svar på spørsmål. Det har også blitt vurdert som relevant i denne studien idet metoden "...fokuserer på opplevelsedimensjonen og ikke bare på en beskrivelse av de forholdene personen lever under." (Dalen 2011 s. 15). Kvalitative forskningsintervjuer kan være mer eller mindre strukturerte. Intervjuet kan utformes til å være enten strukturerte, semistrukturerte eller ustrukturerte (Johannessen et al. 2006). Ved bruk av

strukturerte intervjuer bestemmer man på forhånd både hvilke temaer som skal inngå i intervjuet, og spørsmålsformuleringen for hvilke spørsmål man ønsker å få svar på i intervjusituasjonen. Ved bruk av semistrukturerte intervjuer åpner intervjueren for litt mer variasjon. Selv om spørsmål og temaer er fastlagt på forhånd, med utgangspunkt i en overordnet intervjuguide, er variasjon likevel mulig idet rekkefølgen kan varieres, noe som gir rom for bevegelse frem og tilbake mellom spørsmål. Ustrukturerte intervjuer inneholder en stor grad av åpenhet. Herunder er kun et eller flere temaer gitt på forhånd, idet både spørsmål og rekkefølge blir bestemt avhengig av den gitte intervjusituasjon. (Ibid: 2006).

Jeg valgte å benytte meg av det semistrukturerte intervjuet som metode for gjennomføring av denne undersøkelsen. Ifølge Kvale og Brinkmann (2009) er semistrukturerte intervjuer interessante idet de gir mulighet for mer variasjon i forhold til spørsmålenes rekkefølge og rom for en større variasjon for å bevege seg frem og tilbake mellom spørsmål. På denne måten åpner bruk av semistrukturerte intervjuer muligheten for forskeren til å kunne ha variasjon i sine spørsmål. Dette med tanke på rekkefølge av spørsmål og rom for bevegelse mot mer åpenhet i forhold til informantens beskrivelse av sine egne opplevelser. Med tanke på at det eksisterer en rik variasjon av fremgangsmåter innenfor valget av og bruken av en kvalitativ tilnærming, som eksempelvis bruk av observasjon og gruppeintervjuer, har benyttelse av det semistrukturerte intervjuet blitt vurdert som det mest hensiktsmessige for gjennomføringen av denne undersøkelsen. Dette på grunnlag av at denne intervjuformen gir den ønskelige muligheten til å kunne skaffe informasjon fra hver enkelt informant og han eller hennes opplevelser. Videre gir benyttelse av denne intervjuformen også muligheten for variasjon i forhold til spørsmålenes rekkefølge og rom for bevegelse mellom spørsmål. Bruk av semistrukturerte intervjuer gir likevel rom for faste spørsmål i form av en overordnet intervjuguide som kan bidra til å sikre at forskeren får stilt de spørsmål som er mest ønskelige for studien.

3.4 Utvalg for studien:

I denne undersøkelsen ble det gjort et utvalg av informanter som alle hadde deltatt i gruppeveiledningene i ICDPs versjon tilpasset etniske minoriteter. Gruppeveiledningene bestod blant annet av veiledere med norsk opprinnelse. Disse veilederne hadde som oppgave å delta på gruppemøtene som støtte og brobyggere. De deltok i en gruppe under hvert gruppemøte, og sirkulerte mellom de tre gruppene for hvert av de 12 gruppemøtene. Gruppeveiledningene bestod

videre av morsmålsveiledere. En morsmålsveileder ledet en fast gruppe i hvert av de 12 gruppemøtene. Deltakerne i gruppeveiledningene deltok i faste inndelte grupper i alle de 12 gruppemøtene. Det var tre grupper under gruppeveiledningene som ble holdt i denne kommunen. 1) Tigrinjagruppen, 2) Arabisk gruppe og 3) Fharsi/Dari gruppen.

I tiden før det ble gjort et utvalg av informanter til undersøkelsen fikk jeg kontakt med en veileder som arbeidet med å sette opp gruppeveiledninger basert på ICDP versjonen tilpasset etniske minoriteter i en kommune. Denne kontakten ble mitt bindeledd til rekrutteringen av respondenter. På denne måten gikk all informasjon i forkant av undersøkelsen gjennom denne kontakten. Idet kontakten ble mitt eneste bindeledd til informantene i forkant av undersøkelsen ble vedkommende godt informert om undersøkelsens innhold og formål, og ble oppdatert på endringer i undersøkelsen der de forekom. Det var på denne måten kontakten min som tok førstegangskontakt med deltakere, morsmålsveiledere og veiledere i gruppene, og informerte dem om undersøkelsen min. Jeg hadde med dette liten innvirkning på hvordan informasjonen ble tildelt på dette tidspunktet. Informasjonen ble gitt for at de som ønsket å delta kunne informere om det, slik at et førstegangsutvalg kunne tas på bakgrunn av dette. Et førstegangsutvalg ble gjennomført med tanke på muligheten for at informantene kunne endre mening om å delta i undersøkelsen. Idet jeg selv ikke hadde noen form for trening eller kjennskap til ICDP programmet fra tidligere, ble min vurdering at jeg ikke hadde god nok innsikt eller kjennskap til det temaet som skulle studeres til at jeg kunne foreta meg en teoretisk utvelging av informanter. (Dalen 2011) Idet utvalget ble beregnet på hvilke informanter som etter førstegangskontakt sa seg villige til å delta i undersøkelsen, valgte jeg å benytte meg av en kriterieutvelging. Denne formen for utvalg innebærer at det settes kriterier for målgruppen som rekrutteres for utvalget. (Ibid: 2011). Et av mine kriterier for rekruttering var at alle informantene hadde deltatt i familieveiledningene basert på ICDP programmet i den gjeldende kommunen, og at informantene hadde deltatt på gruppeveiledningene i den grad at de kunne svare på de spørsmålene som jeg stilte. En videre kriterie for rekruttering var at alle informantene forstod norsk godt nok til å kunne lese og forstå den informasjonen som stod på informasjonsskrivet de ville bli tilsendt, og videre også at de kunne forstå de spørsmål som ble stilt dem i intervju sammenheng. Jeg stilte med dette ingen kriterier til hvilken gruppe informantene hadde deltatt i, og heller ingen kriterier til om informantene var deltakere eller veiledere, videre stilte jeg heller ingen kriterier til informantenes kjønn og alder. Ved førstegangsutvelgingen ble

det gjort et utvalg av seks informanter fra de tre gruppene i gruppeveiledningene. Utvalget ble gjort med tanke på å skape variasjon, men også med et klart utgangspunkt i de kriteriene som var blitt satt og hvor mange som sa seg villige til å delta i undersøkelsen. Utvalget bestod av: to veileder, to morsmålsveiledere og to deltakere fra de ulike gruppene. Deltakere i utvalget ble hentet ut fra Tigrinjagruppen og Fharsi/Dari gruppen. Deltakeren fra Tigrinjagruppen var fra Eritrea og deltakeren fra Fharsi/Dari gruppen var fra Irak. Morsmålsveilederne i utvalg ble hentet ut fra Fharsi/Dari gruppen og den Arabiske gruppen. Morsmålsveilederen fra Fharsi/Dari gruppen var fra Afghanistan og morsmålsveilederen fra den Arabiske gruppen var fra Palestina. På denne måten bestod utvalget av både veiledere, morsmålsveiledere og deltakere. Utvalget bestod videre av i vertfall en representant fra hver av de tre gruppene. Med tanke på hvilken informasjon jeg var interessert i å fremskaffe fra informantene foretok jeg meg på dette tidspunktet en vurdering om ikke kriteriene for utvalget også skulle omfatte informantenes rolle i gruppeveiledningene og/eller kjønn.

På grunnlag av hvor mange som i utgangspunktet sa seg villige til å delta i undersøkelsen, og med tanke på de kriterier som jeg selv hadde satt meg for utvalget av informanter, valgte jeg å benytte meg av de informantene som ble trukket ut etter førstegangsutvalget. Dette valget ble gjort med bakgrunn i at utvalget kunne bidra til å fremskaffe variasjon fra gruppene som hadde deltatt i gruppeveiledningene, og variasjon i forhold til deres bakgrunn og deres erfaringer som et annet utvalg kanskje ikke ville kunne bidratt til. Et annet utvalg ville også ha gjort det vanskelig å tilfredsstille de kriterier som jeg hadde satt meg i forkant av utvalget. Etter at utvalget var blitt gjennomført og vurdert ble de seks informantene utgitt et informasjonsskriv om undersøkelsens innhold, omfang og deres rettigheter som informanter. Dette informasjonsskrivet ble skrevet på norsk og ble tildelt alle informantene i papirform av kontakten min etter et av gruppeveiledningsmøtene. (Vedlegg 1). I tiden etter å ha mottatt informasjonsskrivet gav alle informantene i utvalget et muntlig samtykke til å delta som informanter i undersøkelsen. Det muntlige samtykket ble gitt til kontakten min som formidlet informasjonen videre til meg.

3.4.1 Innsamling av data:

I tiden som fulgte etter at informantene hadde samtykket til å delta i undersøkelsen avtalte jeg dato og tidspunkt som passet for gjennomføring av intervju med hver av informantene. Dette var min førstegangskontakt med informantene og avtalen ble gjort over telefon. I denne

undersøkelsen ble fire av intervjuene gjennomført i informantenes hjem. Et av intervjuene ble gjennomført på informantens kontor på egen arbeidsplass og et av intervjuene ble gjennomført i det samme lokalet som gruppeveiledningene ble holdt. De to sistnevnte informantene ville gjennomføre intervjuene på disse stedene fordi de følte seg mest komfortable med dette. I forkant av hvert intervju foretok jeg en oppsummering av den informasjonen som informantene hadde fått fra informasjonsskrivet. Denne oppsummeringen ble gjort for at jeg bedre kunne forsikre meg om at alle informantene hadde lest den informasjonen de var blitt tildelt og forstod hva undersøkelsen gikk ut på, og var bevisst sine egne rettigheter som informanter. Alle informantene ble informert om deres rettigheter til å la være å svare på de spørsmål som de ikke følte seg komfortable med å svare på, og deres videre rett til å avbryte intervjuet når det måtte passe dersom de følte seg ukomfortable i situasjonen de befant seg i. I forkant av hvert intervju forhørte jeg meg med hver informant om vedkommende følte seg komfortable med at det ble benyttet båndopptaker under intervjuet. Jeg gav også videre informasjon om hva lydbåndene skulle bli brukt til og at dette ikke skulle høres av andre enn meg. Det ble benyttet båndopptaker under fem intervjuer.

Under intervjuet hvor det ikke ble benyttet båndopptaker ble alt informanten sa nøye nedskrevet. Alle notatene ble gjennomgått sammen med informanten i etterkant av intervjuet, for å korrigere feil og at jeg på denne måten bedre kunne forsikre meg om at det jeg hadde notert meg, stemte overens med det som informanten hadde sagt og ment. Dette ble også gjort slik at jeg kunne undersøke nærmere om det var noe som informanten hadde uttalt seg om og mente var viktig som ikke var blitt skrevet ned.

3.4.2 Bruk av tolk:

I denne undersøkelsen ble det benyttet tolk ved gjennomføringen av to intervjuer. Informantene ble i forkant av dato for intervjuene spurt om de kunne tenke seg å bruke tolk. I denne undersøkelsen var det fire informanter som var av utenlandsk opprinnelse. De fire informantene hadde alle bodd i Norge i tre til fem år, og samtlige hadde deltatt på norskopplæringskurs. Informantene kunne med dette både forstå og uttale seg på norsk. Det ble likevel spurt om informantene ønsket å benytte seg av tolk under intervjuet. Dette ble gjort med tanke på at å uttale seg om egne opplevelser, tanker og meninger om et fenomen gjerne kunne bli lettere om informantene fikk muligheten til å uttale seg på sitt eget morsmål. To av informantene ønsket å

benytte seg av tolk. Etter at to av informantene hadde informert om at de ønsket å bruke tolk under intervjuet, konsulterte jeg med kontakten min om bruk av tolk. Kontakten min foreslo å bruke morsmåloversettere som hadde medvirket under gruppeveiledningene. Disse var medvirkende i gruppeveiledningene i forbindelse med at det fantes mange ulike dialekter innad i de ulike gruppene, noe som kunne gjøre det vanskelig for morsmålsveilederne alene å oversette.

Jeg vurderte å bruke morsmåloversettere som tolk under intervjuene fordi morsmåloversetterne hadde kjennskap til programmet gjennom egen deltakelse i gruppeveiledningene. De hadde erfaring med å oversette for deltakerne i de ulike gruppene og hadde kjennskap til hva taushetsplikten innebar overfor tolker. I tiden før intervjuene fant sted ble informantene spurt om de kunne tenke seg å bruke morsmåloversettere som tolk gjennom kontakten min. Informantene svarte at dette var ønskelig fra deres side. En av informantene foreslo også morsmåloversetteren på sin gruppe som tolk. Informanten begrunnet dette med at morsmåloversetteren hadde informantens tillit som tolk. Morsmåloversetterne hadde ingen personlig trening eller kjennskap til ICDP programmet utover det som deltakerne i gruppene hadde. De kunne imidlertid bidra til å gi informantene en større trygghet idet de hadde kjennskap til dem fra før. Morsmåloversetterne gav også tillit i den forstand at de var kjent med taushetsplikten og hadde erfaring med å oversette for informantene fra tidligere. Informantene ble i forbindelse med spørsmålet om det var ønskelig for dem å bruke morsmåloversetterne som tolk, også spurt om det var andre de heller kunne tenke seg å benytte for å i større grad kunne være sikker på at dette var noe som virkelig var ønskelig for dem. Begge informantene uttalte at de var komfortable med å bruke morsmåloversetterne som hadde medvirket i deres gruppe i gruppeveiledningene som tolk.

3.5 Etske spørsmål i forbindelse med bruk av forskningsintervjuet:

Et viktig aspekt ved bruk av kvalitativ intervjuforskning i en undersøkelse er etiske utfordringer som kan oppstå gjennom intervjuprosessen. En undersøkelse vil som oftest innebære en inngripen i enkeltindividers privatsfære. Dette stiller forskeren overfor ulike etiske dilemmaer (Jacobsen 2003). De ulike etiske aspektene som en forventes å ta hensyn til ved gjennomføring av en undersøkelse er mange. Det er viktig at forskeren gjør seg bevist de forskningsetiske retningslinjene og søker å ivareta disse på best mulig måte. De forskningsetiske retningslinjene beskriver hvilke forhold en bør gjøre seg bevist på og søke å etterfølge ved gjennomføringen av en undersøkelse. I denne undersøkelsen var de retningslinjer som viste seg viktige å gjøre seg

bevist på å etterfølge: Konesjon og meldeplikt, Krav om å informere dem som skal undersøkes, krav om informert og fritt samtykke og Krav om konfidensialitet (Forskningsetiske komiteer 2006).

3.5.1 Konesjon og meldeplikt:

Dersom det skal samles inn personopplysninger i en undersøkelse må det vurderes om de personopplysninger som gjelder for undersøkelsen er meldepliktige, eller også konesjonspliktige (Johannessen et al.2006). Meldeplikt eller konesjonsplikt utløses ved at det behandles personopplysninger i undersøkelsen og ved at disse opplysningene lagres elektronisk (Ibid:2005). Personopplysninger innebærer opplysninger som kan bidra til å identifisere enkeltpersoner. Slike opplysninger kan være direkte som eksempelvis navn og personnummer, eller indirekte som eksempelvis kjønn eller alder (Ibid:2006). I denne undersøkelsen ble det behandlet indirekte personopplysninger. Det ble ikke spurt om henholdsvis kjønn, alder eller stilling, men etnisk og kulturell opprinnelse ble spurt om og referert til i oppgaven. Videre ble det i denne undersøkelsen også benyttet båndopptaker hvor opplysningene ble lagret på lydbånd. På denne måten ble denne undersøkelsen vurdert som melde og konesjonspliktig. For å kunne ivareta kravet om konesjon og meldeplikt ble prosjektet mitt registrert ved utfylling og innsendelse av meldeskjema til Datatilsynet. Det ble videre innsendt en søknad om konesjon til NSD som ble godkjent 14.11.2011(Se vedlegg 4).

3.5.2 Krav om å informere de som skal undersøkes:

”De som er gjenstand for forskning, skal få all informasjon som er nødvendig for å danne seg en rimelig forståelse av forskningsfeltet, følgene av å delta i forskningsprosjektet og av hensikten med forskningen.” (Forskningsetiske Komiteer 2006 s. 12). I tillegg til at informasjonen skal gis på en nøytral måte som ikke omfatter press, skal de som blir gitt informasjonen informeres om at deres deltakelse er frivillig. Den informasjonen som blir gitt bør på denne måten også tilpasses de som blir forespurt om å delta i en undersøkelses sin evne til å forstå den informasjonen som de blir tildelt (Ibid:2006). I denne undersøkelsen var mottakerne for informasjon om undersøkelsen veiledere, morsmålsveiledere og deltakere. Den informasjonen som ble gitt om undersøkelsen, ble i første ledd gitt muntlig via kontakten min i gruppeveiledningene for å rekruttere informanter. Det var seks informanter som ble trukket ut i utvalget, med utgangspunkt

i antall personer som sa seg villige til å delta i undersøkelsen, og som passet i forhold til de kriterier som var blitt satt for utvalget. I tiden etter utvalget mottok informantene et informasjonsskriv som inneholdt mer grundig informasjon om undersøkelsen og dens formål. (Vedlegg 1) Det følger av prinsippet om krav om å informere de som skal uforskes at informasjonen som blir gitt må være tilpasset mottakernes evne til å forstå den informasjonen som de blir tildelt. Dette innebærer at den informasjonen som blir gitt beskrives på et språk som blir forstått og at informasjonen som gis i undersøkelsen tar utgangspunkt i kjennskap til informantenes kulturelle bakgrunn (Ibid:2006).

På denne måten kan det kritiseres om hvorvidt informasjonen som ble tildelt de seks informantene oppfyller prinsippet om krav om å informere de som skal undersøkes. Denne kritikken kan blant annet gjøres på grunnlag av måten førstegangsinformasjonen til informantene ble gitt. Idet det var kontakten min som i første ledd informerte om undersøkelsen var det ingen forutsetninger for at jeg kunne være sikker på at den informasjonen som ble gitt var korrekt. Videre kan det kritiseres om hvorvidt informasjonsskrivet som ble tildelt informantene i etterkant av utvalget ble lest og forstått på samme måte av alle informantene. Informasjonsskrivet ble heller ikke oversatt til alle informantenes språk for å kunne sikre at alle informantene forstod den informasjonen som var gitt dem. Dette er tilfeller som må overveies og tas til etterretning. Den informasjonen som ble gitt i første ledd av undersøkelsen kan som nevnt ovenfor kritiseres for å ha blitt gitt av kontakten min, noe som igjen ikke gav noen forutsetninger for å kunne sikre at informasjonen var korrekt. Informantene mottok alle et informasjonsskriv i etterkant av utvalget som informerte om deres rettigheter som informanter, videre også deres rett til å trekke seg fra undersøkelsen når de selv måtte ønske. På denne måten kan den overnevnte kritikken på dette punktet forsvares med at selv om det kunne være tilfelle at informantene ikke hadde fått korrekt, eller tilstrekkelig informasjon i første ledd av undersøkelsen, mottok de i etterkant videre informasjon gjeldende undersøkelses omfang og innhold. Det kan videre stilles kritiske spørsmål ved å ta utgangspunkt i at informantene ikke forstår. Den overnevnte kritikken kan forsvares med at informantene i denne studien alle hadde bodd i Norge i tre til fem år og gjennom denne tiden deltatt på norskopplæringskurs. Dette tilsa at det var mulig for alle informantene å forstå den informasjonen som var tildelt dem i informasjonsskrivet. Hovedpunktene fra informasjonsskrivet ble også gjennomgått med hver informant før hvert intervju, for å på best mulig måte sikre at alle informantene var kjent med informasjonen de var blitt tildelt, og hadde en forståelse av sine

rettigheter som informanter i undersøkelsen. Jeg vil med dette hevde at informasjonen som ble tildelt informantene oppfyller kravet om å informere de som skal undersøkes.

3.5.3 Informert og fritt samtykke:

Informert samtykke vil si frivillig deltakelse fra den eller de som undersøkes. Dette kravet settes i forbindelse med retten til selvbestemmelse og autonomi som innebærer at alle som har, skal eller deltar i en undersøkelse skal bestemme over sin egen deltakelse (Johannessen et al.2006). I denne undersøkelsen ble samtykke til å delta gitt muntlig fra alle de seks informantene. Samtykket ble gitt etter at informantene hadde fått tildelt informasjonsskrivet. Samtykket var muntlig og ble formidlet til meg gjennom kontakten i gruppeveiledningene som hadde gitt informasjon om oppgaven i første ledd av rekrutteringen. Det kan kritiseres om hvorvidt samtykket som ble gitt fra informantene skulle bli gitt skriftlig heller enn muntlig for å bedre kunne ivareta kravet om informert og fritt samtykke. Grunnlaget for denne kritikken kommer av at samtykket ble gitt muntlig til kontakten min og ikke meg selv. En videre kritikk kan også rettes mot at samtykket ble gitt i etterkant av at informantene hadde lest informasjonsskrivet, som beskrevet ovenfor kan kritiseres for å ikke ha blitt oversatt til alle informantenes morsmål. På denne måten kan det diskuteres om hvorvidt informantene hadde fått nok informasjon om undersøkelsen til å kunne ha en full forståelse for å vite hva de samtykket til. Samtidig kan denne kritikken forsvares ved at informantene ble informert om deres rett til å trekke tilbake sitt samtykke til enhver tid både i informasjonsskrivet og i startprosessen til hvert intervju. Informantene hadde som nevnt ovenfor alle bodd i Norge i tre til fem år, og hadde fullført norskopplæringskurs. På denne måten ville det være spekulasjoner å hevde at informantene ikke hadde fått nok informasjon om undersøkelsen til å vite hva de samtykket til. Det ble gjort en vurdering om å be om et skriftlig samtykke fra informantene. Valget om et muntlig samtykke ble tatt på bakgrunn av at et muntlig samtykke kunne oppleves som mindre bindende og på denne måten lettere å trekke tilbake enn et skriftlig samtykke. Videre ble informantenes rettigheter i undersøkelsen gjennomgått før hvert intervju, dette inkluderte også deres rett til å trekke seg fra undersøkelsen når de selv ønsket det. På bakgrunn av dette vil jeg hevde at undersøkelsen innfrir kravet til informert og fritt samtykke.

3.5.4 Krav om konfidensialitet:

”De som gjøres til gjenstand for forskning, har krav på at all informasjon de gir om personlige forhold, blir behandlet konfidensielt. Forskeren må hindre bruk og formidling av informasjon som kan skade enkeltpersonene det forskes på.”(Forskningsetiske Komiteer 2006 s.18). Bak dette kravet ligger også vern av privatlivets fred og behovet for frihet. I denne undersøkelsen ble kravet om konfidensialitet overholdt ved at deltakerne ble informert om deres rett til å påberope seg full anonymitet av direkte identifiserbare og indirekte identifiserbare opplysninger, som kunne fremkomme av undersøkelsen. Informantene ble på forhånd spurt om de sa seg villige til at deres etniske opprinnelse ble nevnt i oppgaven. Dette spørsmålet ble stilt både i informasjonsskrivet og i forkant av hvert intervju, hvorav alle informantene svarte at de var komfortable med dette. Spørsmålet var også i overensstemmelse med søknaden om konsesjon. Idet alle informantene påberopte seg full anonymitet nevnes ikke direkte identifiserbare opplysninger i oppgaven. Andre indirekte identifiserbare opplysninger som eksempelvis informantenes alder, kjønn eller arbeidssted nevnes heller ikke i oppgaven. På grunnlag av dette vil jeg hevde at kravet om konfidensialitet er blitt overholdt i denne undersøkelsen.

3.6. Analyse av data:

Ifølge Johannesen et al. (2006) finnes det flere ulike måter å analysere fenomenologiske studier på. En av disse er analyse av meningsinnholdet i teksten. I denne undersøkelsen valgte jeg å benytte meg av analyse av meningsinnhold som metode for analyse av rådata, fordi den gir en sammenfatning av meningsinnholdet i informantenes besvarelser. Denne formen for analyse er egnet fordi jeg ønsker å få tak i informantenes opplevelser. Ved bruk av denne formen for analyse er innholdet konsentrert rundt datamaterialets innhold. Det vanligste ved bruk av denne analyseformen er å organisere datamaterialet inn i kategorier. I første omgang transkriberes intervjuer ut i sin helhet og danner med dette grunnlag for analysen (Ibid:2006). Denne analyseformen består av følgende fire faser.

”Den første fasen har til hensikt å bli kjent med å få et helhetsinntrykk av datamaterialet ved å lese igjennom hele materialet og lete etter interessante og sentrale *temaer* som kommer fram.(...) Den andre fasen går ut på å finne meningsbærende elementer i materialet. Her vil en skille ut det som er relevant for forskningsspørsmålene. Man gjør en systematisk gjennomgang av materialet og identifiserer

tekstelementer som gir kunnskap og informasjon om de hovedtemaer man har festet seg ved. (Johannessen et al. 2006 s. 163-164).

Den tredje fasen kalles for kondensering. Det vil si at forsker trekker ut de delene av teksten som er blitt identifisert som meningsbærende. Etter en kondensering av datamaterialet sitter forsker igjen med redusert materiale som ordnes etter kodeord eller kategorier. Det er i denne fasen at forskeren kan se om de eksisterende kategoriene kan sammenfattes eller rangeres (Ibid: 2006). ”Den tredje fasen innebærer å utvikle kategorier som er mer abstrakte enn de opprinnelige kodene.” (Ibid:2006 s.166). Den fjerde og siste fasen i denne formen for analyse kalles for rekontekstualisering. I denne fasen blir det reduserte materialet satt sammen igjen med utgangspunkt i de kategorier som forsker har kommet frem til (Ibid:2006). ”Vi må nå vurdere om det inntrykket som vår sammenfattede beskrivelse gir, er i tråd med det inntrykket som kommer fram i det opprinnelige materialet...”(Ibid:2006.166). Dette er en kritisk fase i analyseprosessen fordi forsker må gå tilbake i analyseprosessen for å få rede på hva som kan ha gått galt dersom inntrykkene i det nye datamaterialet ikke samsvarer med det gamle (Ibid:2006).

Den første delen i enhver form for kvalitativ analyse vil innebære en renskriving av de rådata som er blitt innhentet (Jacobsen 2003). I denne undersøkelsen ble det benyttet en båndopptaker i fem av de seks intervjuene. Det ble også nedskrevet notater underveis i intervjuene. Etter gjennomføring av hvert intervju ble notatene gjennomgått og renskrevet. Hovedinntrykk som var kommet underveis i intervjusituasjonen ble nedskrevet så godt det lot seg gjøre. Samtidig ble nødnotater og stikkord som ble nedskrevet underveis vurdert i forhold til om de kunne ha en videre relevans for undersøkelsen eller ikke. Intervjuene som ble tatt opp på bånd ble transkribert og omgjort til tekst kort tid etter at hvert intervju var gjennomført. Lydbåndene ble nøye gjennomgått ved at alt som ble sagt av intervjuer og informant ble transkribert fra båndopptakeren og plassert under hver sin kolonne i tabeller for å skille hvert intervju med de ulike informantene.

Ved transkriberingen av intervjuet hvor det ikke ble benyttet båndopptaker ble det nedskrevet notater og stikkord til intervjuet så utfyllende og som det lot seg gjøre i intervjusituasjonen. Samtidig ble også samtlige notater gjennomgått sammen med informanten, for å bedre kunne sikre at det som var blitt nedskrevet var det som informanten faktisk hadde ment med sine utsagn. Dette intervjuet ble transkribert på samme måte som de andre ved at intervjuers utsagn

ble plassert i en tabell med utgangspunkt i disse notatene. Transkriberingen av datamaterialet utgjorde til sammen seksti sider. Etter at transkriberingen av intervjuene var gjennomført ble de lest igjennom og vurdert på nytt. Jeg gjorde dette både for å kunne danne et helhetsinntrykk over datamaterialet, og for å undersøke om transkriberingene inneholdt forståelser som ikke stemte overens med det opprinnelige datamaterialet. Ved å gjennomgå materialet på en slik måte ble det lettere å danne seg et klarere helhetsinntrykk av informantenes svar på de spørsmål som var blitt stilt. Det ble med dette også lettere å kunne skille utsagn som representerte sentrale og interessante temaer fra andre utsagn. Etter å ha lest igjennom samtlige intervjuer flere ganger gikk jeg i gang med den andre fasen i analyseprosessen. I denne fasen tok jeg for meg et og et intervju. Jeg plasserte den transkriberte intervjuteksten inn i en ny tabell slik at jeg kunne finne og plassere kodeord som kunne være meningsbærende til informantenes utsagn i den transkriberte teksten. Ved å gjennomføre en systematisk gjennomgang av datamaterialet i den første fasen av analyseprosessen ble det lettere å skille ut de delene av teksten som var relevant for problemstillingene og forskningsspørsmålene i undersøkelsen. Kodeordene identifiserte ulike deler av teksten i datamaterialet, og hjalp på denne måten å videre identifisere hvilke av informantenes utsagn som kunne være relevante for å belyse oppgavens problemstillinger og forskningsspørsmål. Kodeordene fremhevet flere tilfeller hvor informantenes utsagn var forskjellige i de ulike transkriberingene. Samtidig var det også flere kodeord som passet under flere av utsagnene i de ulike transkriberingene. Det sammenfattede antall kodeord for de seks transkriberingene var i alt trettifem.

Den tredje fasen i analyseprosessen var å gjennomføre en kondensering av datamaterialet. Kodeordene ble plassert i en ny tabell. En for hvert av de transkriberte intervjuene. I denne fasen ble de deler av datamaterialet som ble identifisert som meningsbærende for hvert kodeord trukket ut av den øvrige transkriberte teksten og plassert under hvert kodeord som teksten passet under. Dette ble gjort med alle de seks transkriberte intervjuene. Etter at dette var gjennomført satt jeg igjen med betydelig mindre datamaterialet. Jeg kunne nå lese gjennom teksten som var plassert under kodeordene og begynne å trekke tråder mellom de kodeordene som kunne trekkes sammen og danne mer abstrakte kategorier og underkategorier.

I denne fasen i analyseprosessen ble noen av kodeordene vurdert som mer relevante enn andre med tanke på oppgavens problemstillinger og forskningsspørsmål. De delene av datamaterialet

som ble vurdert som mindre relevant ble på denne måten skilt ut fra det øvrige datamaterialet. Etter å ha arbeidet med teksten og kodeordene kom jeg frem til tre hovedkategorier. Disse hovedkategoriene var følgende: *kulturelle ulikheter, kulturelle likheter og deltakelsen i ICDP programmet*. Disse hovedkategoriene representerte de mest relevante kodeordene som fremkom av teksten. Under hver hovedkategori fremstilte jeg også ulike underkategorier. Disse underkategoriene representerte andre kodeord fra den bearbeidede teksten som gjorde seg relevante for å belyse spesifikke temaer under hver hovedkategori. Tre underkategorier ble plassert under hovedkategorien kulturelle ulikheter. Disse var: *forståelse og praktisering av oppdragelse, foreldres autoritet overfor barnet og barn og arrangerte ekteskap*. En underkategori ble plassert under hovedkategorien kulturelle likheter. Denne var: *ønsket om det beste for barnet*. Til sist ble to underkategorier plassert under hovedkategorien deltakelsen i ICDP programmet. Disse var: *trygghet og erfaringsdeling* og *kunnskap og opplevelse av egen læring og utvikling*. I den fjerde fasen av analyseprosessen skulle det reduserte materialet fra kondenseringen nå plasseres under de utarbeidede kategorier og underkategorier fra kodeordene. I denne fasen var det svært viktig at jeg var nøye med å vurdere om de inntrykkene som fremkom av de utarbeidede hovedkategoriene og underkategoriene, stemte overens med det opprinnelige datamaterialet. For å kunne gjøre meg sikker på dette, leste jeg på nytt igjennom de opprinnelige transkriberingene og vurderte de inntrykk som fremkom av disse opp mot de inntrykk som fremkom av det bearbeidede materialet. Ved å gjennomføre den fjerde fasen i analyseprosessen på en slik måte kunne jeg med en større sikkerhet gå ut fra at inntrykkene i det transkriberte datamaterialet samsvarte med det analyserte, og at jeg som forsker ikke hadde utelatt for mye av informantenes utsagn til at meningen med deres utsagn ikke lenger kom til uttrykk.

3.6.1 Krav til riktig presentasjon av data:

Gjengivelse av data skal presenteres i riktig sammenheng og fullstendig i den grad dette er mulig (Jacobsen 2003). Å presentere data på en riktig måte vil innebære å ikke forfalske data. Forfalskning av data vil si å la være å presentere data som kan vise seg å være skadelig for undersøkelsen, eller å fikse på resultater slik at de på en bedre måte underbygger undersøkelsen. I denne undersøkelsen ble resultatene presentert under temaer og undertemaer som fremkom av kategoriseringen av tekst og hele analyseprosessen generelt. Sitatene ble presentert på bokmål.

Det vil si at sitatene ble skrevet om fra den dialekten som de opprinnelig fremkom i. Dette ble gjort for å gjøre sitatene mer lesbare i teksten. Gjennom denne omskrivningen ble ikke endringer gjort i den grad at det kunne få betydning for sitatenes opprinnelige meningsinnhold, slik informasjonen fremkom av informantene. Teksten, ordlyden i teksten og setningsoppbyggingen er den samme. Ved oversettelsen er det tenkepauser og eventuelle feil ved uttalelser som har blitt korrigert for å gi et ryddigere uttrykk. Jeg måtte med dette likevel ta høyde for at noe av sitatenes karakteristikk ville forsvinne idet jeg valgte å presentere dem i bokmålsform. Selv om dette kunne være tilfellet, ble all innsamlet data i denne undersøkelsen presentert i henhold til de krav som stilles til riktig presentasjon av data med unntak av overnevnte forhold.

3.7 Studiens gyldighet:

”Også i kvalitative metoder må undersøkelsen kastes en kritisk drøfting når det skal vurderes om konklusjonene er gyldige og til å stole på.”(Jacobsen, 2003 s.116). Det vil si at forskeren skal forsøke å forholde seg kritisk til kvaliteten på de data som er samlet inn. Innenfor metodelæren snakkes det herunder om: Intern gyldighet, ekstern gyldighet og pålitelighet. (Ibid: 2003)

3.7.1 Intern gyldighet:

Ifølge Jacobsen (2003) går intern gyldighet ut på om resultatene fra en undersøkelse oppfattes som riktige, altså om vi har fått tak i det som vi ønsker å få tak i. Testing av datas interne gyldighet kan gjennomføres ved to viktige tiltak: 1) Ved å kontrollere undersøkelsen og dens resultater opp mot andre, 2) Å selv foreta en kritisk gjennomgang av resultatene. (Ibid: 2003). I denne studien har jeg valgt å teste undersøkelsens interne gyldighet ved å selv foreta en kritisk gjennomgang av undersøkelsen slik den ble gjennomført og de resultatene jeg kom frem til. Det kan kritiseres at jeg i denne undersøkelsen valgte å ikke teste studiens interne gyldighet ved å validere de trinn som ble gjennomgått i analysefasen gjennom test mot andre. Jeg valgte også å ikke teste studiens interne gyldighet mot annen teori og empiri. Jeg valgte imidlertid å teste studiens interne gyldighet ved å foreta en kritisk gjennomgang av resultatene, fordi denne formen for validering innebærer at jeg som forsker må foreta en nøyaktig gjennomgang av de mest sentrale fasene i forskningsprosessen. Dette innebærer å rette et kritisk blikk mot utvalget av enheter, en kritisk gjennomgang av analysefasen og i siste instans foreta et gjennomgående overblikk over hele analysefasen. (Ibid: 2003). Ved å teste studiens interne gyldighet på denne

måten kunne jeg som forsker stille meg selv spørsmål som eksempelvis om jeg hadde intervjuet de riktige informantene, og om den informasjonen som de hadde gitt meg var den riktige til å belyse denne undersøkelsens problemstilling og forskningsspørsmål. En kritisk gjennomgang av hele analysefasen gav meg videre mulighet til å vurdere om kategoriseringen gjenspeilet de data som var samlet inn, og en mulighet til å se om de forklaringer og sammenhenger som jeg mente at eksisterte ikke bare var mine egne konklusjoner, men faktisk reelle.

3.7.2. Validering gjennom kritisk gjennomgang av kilder og informasjon fra kildene:

3.7.2.1 Utvalg av informanter:

”Alle kvalitative undersøkelser er kun så gode som de dataene de klarer å samle inn i de første fasene.”(Jacobsen 2003 s.118) I denne undersøkelsen var utvalget som ble trukket ut som tidligere nevnt gjort med bakgrunn i å prøve å sikre en variasjon i data, og hvilke informanter som innfridde de kravene som ble satt for utvalget. Det endelige utvalget bestod av to veiledere, to morsmålsveiledere og to deltakere. En kritisk vurdering kan gjøres i forhold til om ikke dataene som ble samlet inn hadde blitt fyldigere om jeg hadde vurdert å trekke et annet utvalg enn det jeg gjorde. Jeg kunne eksempelvis ha valgt å gjøre et utvalg av informanter innenfor en spesifikk gruppe i gruppeveiledningene. Jeg kunne også ha valgt å kun forholde meg til eksempelvis deltakere eller veiledere. Videre kunne jeg også ha valgt å foreta en kjønnsbasert utvelgelse av informanter. Ved denne vurderingen måtte jeg på denne måten ta høyde for at et utvalg som hadde basert seg på andre kriterier kanskje kunne ha gitt fyldigere data, og samtidig også en annen type informasjon. Likevel inkluderte utvalget som ble gjort mennesker fra ulike deler av verden, med ulike utgangspunkt for kulturelle synspunkter. Det utvalget som ble gjort utgjorde dermed et godt utgangspunkt for å besvare oppgavens problemstillinger. Utvalget gav også et godt utgangspunkt for variasjon i data idet informantene hadde ulike roller i gruppeveiledningene. Informantene fylte også de kriteriene som jeg hadde satt for rekruttering, noe som tilsier at informantene kunne gi meg den riktige informasjonen til å svare på oppgavens problemstillinger. Utvalget kunne om mulig ha blitt annerledes om jeg hadde valgt andre kriterier enn det jeg gjorde. Kriteriene for utvalget var enkle, men de forutsatte at informantene hadde deltatt i gruppeveiledningene tilstrekkelig nok til å kunne svare på de spørsmål som jeg kom til å stille. Ut fra dette vil jeg hevde at det utvalget som ble trukket i denne undersøkelsen var det rette for å kunne besvare oppgavens problemstillinger og forskningsspørsmål.

3.7.2.2 Informasjon fra kildene:

”Selv om vi har fått tak i de riktige kildene, er det ikke sikkert at kildene gir fra seg den rette informasjonen. Dette betyr at vi må foreta en kritisk drøfting av kildenes *evne* til å gi riktig informasjon om det vi studerer.”(Jacobsen 2003 s. 119). Her kunne valg og formulering av spørsmål som ble benyttet i intervjuguiden kritiseres. Som tidligere nevnt utgjorde det samlede resultatet av sider etter gjennomført transkribering 60 sider med datamaterialet, noe som vil si at informasjonen som fremkom var mindre enn forventet etter at intervjuene var gjennomført. Det kunne dermed betviles om de spørsmålene som ble stilt var de riktige for å frembringe den nødvendige informasjonen fra informantene i utvalget. Valg av spørsmål måtte også sees i forbindelse med formuleringen av spørsmål, som kunne være avgjørende for hvordan informantene forstod de spørsmålene som ble stilt. På denne måten kan formuleringen av spørsmålene i intervjuguiden kritiseres for å være vanskelig formulerte. Det ble benyttet to intervjuguides til gjennomføringen av intervjuene. Den ene ble brukt for å intervju veilederne og morsmålsveilederne, mens den andre ble benyttet for å intervju deltakerne. Det var med dette ingen egen intervjuguide utarbeidet for morsmålsveilederne. Likevel var de spørsmål som ble stilt i intervjuguiden formulert på en slik måte at de inkluderte både veiledere og morsmålsveiledere som begge hadde hatt observerende og forklarende roller i gruppeveiledningene. Spørsmålene som ble stilt var åpne og gav med dette også rom for tolkning fra informantens side. (Vedlegg 2 og 3) Alle spørsmålene som ble stilt omhandlet informantens deltakelse i gruppeveiledningene og rettet seg dermed mot et spesifikt fenomen som informantene skulle fortelle om. Idet spørsmålene ble stilt muntlig ble de også reformulert og forklart i de tilfeller hvor informantene ikke forstod dem.

Det kan kritiseres at formuleringen av spørsmålene ikke var noe enklere, for å kunne lette behovet for reformulering og forklaring i enkelte tilfeller. Likevel var de spørsmål som ble stilt direkte rettet mot å innhente informasjon om informantens opplevelser, og formulert mot å innsamle data som kunne besvare oppgavens problemstillinger og forskningsspørsmål. Informantens evne til å besvare spørsmålene reduseres ikke mer enn til den grad enkelte spørsmål i noen tilfeller måtte forklares. Informantene svarte på alle spørsmålene som ble stilt, noen i stor grad og andre i mindre grad. Det kan være mange grunner til at dette var tilfellet i denne undersøkelsen. Valg av andre spørsmål og formuleringer kunne ha ført til at noen av

informantene uttalte seg i større grad på enkelte spørsmål. Samtidig trenger spørsmål eller formulering ikke å ha hatt noen innvirkning på dette. Under arbeidet med denne delen av tiltaket måtte informasjon fra kildene også gjennomgå en kritisk vurdering av informantenes vilje til å gi fra seg riktig informasjon. ”Vi må alltid være åpne for at kilder ikke forteller sannheten, og at de bevist gir et fortegnert bilde av sin opplevelse av virkeligheten. (Ibid: 2003) Dette er imidlertid en kritisk vurdering som hadde måttet gjøres innenfor alle undersøkelser. De spørsmål som ble stilt i denne undersøkelsen fokuserte mot informantenes opplevelser av sin deltakelse i gruppeveiledningene. Spørsmålene var åpne for tolkning og refleksjon og stilte med dette ingen direkte spørsmål som kunne ha oppfordret informantene til å skjule deler av sannheten eller maskere deler av sannheten i større eller mindre grad enn i andre undersøkelser.

Det ble benyttet tolk under to av intervjuene i denne undersøkelsen. Kildenes vilje til å gi fra seg riktig informasjon kunne på denne måten også påvirkes av om de tolkene som ble valgt under intervjuene var de rette i forhold til informantene. Dette spesielt med tanke på om informantene følte seg komfortable i intervjusituasjonen i forhold til å svare på de spørsmål som ble stilt dem med tolken til stede. Informantene uttrykte imidlertid at de var komfortable med å benytte morsmåloversetterne på deres gruppe i gruppeveiledningene som tolk under intervjuet. Spørsmålet om bruk av tolk var videre et åpent spørsmål som informantene selv avgjorde. Tolkene hadde på lik linje med deltakerne i gruppeveiledningene ingen trening eller større kjennskap til ICDP utover gruppeveiledningene. Bruken og valget av tolk kan med dette hevdes å ha liten betydning for informantenes vilje til å gi fra seg riktig informasjon i intervjusituasjonen, selv om dette er en faktor som bør tas til ettertanke under vurdering av dette punktet. Idet informasjon fra kildene måtte gjennomgå en kritisk vurdering av informantenes vilje til å gi fra seg riktig informasjon, må også tolkens vilje til å gi fra seg den riktige informasjonen fra informantene også vurderes. Tolkene hadde som nevnt ovenfor ingen videre trening eller kjennskap til ICDP utover de gruppeveiledningene de deltok i. På denne måten vurderes tolkenes egeninteresse for å ikke gi fra seg den riktige informasjonen fra informantene i denne undersøkelsen som liten.

3.7.2.3 Kritisk gjennomgang av analysefasen og valg av analyse:

I denne undersøkelsen gjorde jeg bruk av analyse av meningsinnholdet i teksten som metode for analyse av mitt datamateriale. Denne metodeformen er som tidligere nevnt bare en av mange for

å analysere kvalitative intervjudata ved bruk av et fenomenologisk design. Andre metodeformer som kan benyttes for å analysere kvalitative intervjudata er blant annet grounded theory og etnografisk design. Det kan derfor stilles spørsmål til om mitt valg av tilnærming og metode for å analysere de rådata som jeg hadde var den riktige. Enhver tilnærming og metode for analyse er hensiktsmessige for å belyse ulike former for forskningsspørsmål. Denne undersøkelsen hadde sitt fokus rettet mot informantenes opplevelser. Dermed ble en analyse av meningsinnholdet i teksten vurdert som en gunstig metode å benytte seg av for å komme frem til hvilken mening som kunne ligge i informantenes utsagn, hvor de gjennom spørsmål fortalte om sine opplevelser. Analyseprosessen innebærer også flere steg som er avgjørende for det datamaterialet en ender opp med. De to siste fasene er de mest kritiske fasene i analyseprosessen fordi de innebærer at det blir gjort en kondensering og en rekontekstualisering av datamaterialet. På denne måten kan arbeidet som ble gjort i den tredje og den fjerde fasen i analyseprosessen kritiseres for å ikke å ha blitt gjennomført nøyaktig nok.

Gjennomføring av sammenfatninger og kategoriseringer av koder ble i denne undersøkelsen nøye gjennomgått for å sikre at de endelige kategorier og underkategorier var relevante for å belyse oppgavens problemstillinger og forskningsspørsmål. Rekontekstualiseringen av materialet ble som tidligere nevnt også gjennomgått nøye for å bedre sikre at de inntrykk som fremkom av det transkriberte datamaterialet fremdeles samsvarte med beskrivelsene i det sammenfattede materialet. Selv om begge fasene ble nøye gjennomgått kan en likevel ikke være sikker på at de kategorier og underkategorier som fremkom etter gjennomført kondensering var de beste for å underbygge oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. Selv om jeg som forsker foretok en nøye sammenlikning av datamaterialets innhold, og med dette kom frem til en vurdering som tilsa at det transkriberte datamaterialet var i samsvar med det analyserte, er denne fasen svært kritisk i analyseprosessen. Idet jeg valgte å ikke spørre informantene om de mente innholdet i datamaterialet samsvarte med deres utsagn før og etter analyseprosessen, hadde jeg kun mine egne vurderinger å bedømme dette ut fra. De valg som ble tatt i den tredje og den fjerde fasen av analyseprosessen kan likevel forsvares med at materialet ble gjennomgått og bearbeidet svært nøye både før og etter analyseprosessen. Selv om vurderingene i disse fasene kun ble gjennomgått av meg som forsker, fremmer arbeidet og bearbeidelsen av materialet en større sikkerhet for at datamaterialet før og etter analyseprosessen samsvarer med hverandre i denne undersøkelsen. Som tidligere nevnt går intern gyldighet ut på om resultatene fra en undersøkelse

oppfattes som riktige, altså om vi har fått tak i det som vi ønsker å få tak i (Jacobsen 2003). Ut fra de overnevnte argumentene for testing av intern gyldighet, ved å selv foreta en kritisk gjennomgang av resultatene, vil jeg med utgangspunkt i bruk av dette tiltaket hevde at de data som fremkommer i undersøkelsen er internt gyldige.

3.7.3 Ekstern gyldighet:

Ekstern gyldighet dreier seg om i hvilken grad de funn som fremkommer av en undersøkelse kan generaliseres fra de få enhetene som har blitt undersøkt, til andre som ikke har blitt undersøkt. Kvalitative studier har som regel ikke til hensikt å generalisere. Undersøkelsene har heller til hensikt å utdype og forstå fenomener og begreper. Kvalitative studier undersøker små utvalg av informanter som er trukket ut til et bestemt formål. De data som fremkommer av kvalitative studier avhenger både av situasjon og kontekst og kan bare forstås som gyldige for de personer som var med i utvalget i den situasjonen, den kontekst og det tidspunktet som spørsmålene ble stilt (Jacobsen: 2003).

3.7.4 Undersøkelsens pålitelighet:

I alle former for undersøkelser som er kjent for informantene vil undersøkelsesmåten virke inn på de resultatene man sitter igjen med. I denne undersøkelsen ble det gjort bruk av semistrukturerte intervjuer, jeg som forsker måtte derfor ta høyde for de intervjuereffekter jeg kan ha hatt overfor informantene i undersøkelsen. ”Den som intervjues, blir påvirket av intervjueren, hvordan intervjueren ser ut, er kledd, snakker, bruker kroppsspråk og så videre.”(Ibid: 2003 s.126). Jeg måtte dermed ta høyde for at kroppsspråket mitt og hvordan jeg snakket virket inn på informantene i intervjusituasjonen, og at hvordan de oppfattet meg gjennom disse og flere andre faktorer kunne ha hatt en innvirkning på den informasjonen som jeg satt igjen med. Selv om jeg måtte ta høyde for at flere ulike faktorer kunne ha hatt en innvirkning på informantene, var jeg bevisst på dette i forkant og forsøkte å holde meg bevisst på de ulike faktorenes gjennom hver intervjusituasjon, for å kunne unngå at slike effekter hadde en større innvirkning på resultatene. Undersøkelseeffekt er likevel uunngåelig i undersøkelser hvor informantene er kjent med undersøkelsen. Det hadde på denne måten vært umulig å unngå intervjuereffekter i denne undersøkelsen.

Konteksteffekt er en videre effekt av undersøkelsen som kan påvirke undersøkelsens pålitelighet. ”Denne effekten knytter seg til hvilken sammenheng informasjonen blir samlet inn i.”(Ibid: 2003 s.126). I denne undersøkelsen ble som tidligere nevnt fire av intervjuene gjennomført i informantenes hjem. Et av intervjuene ble gjennomført på informantens kontor på egen arbeidsplass, og et intervju ble gjennomført i de samme lokaler som gruppeveiledningene ble holdt etter informantenes eget ønske. Konteksten rundt intervjuene kan i disse sammenhengene argumenteres for å være naturlige, idet de foregikk i sammenhenger som var naturlige for informantene og som samsvarte med deres ønsker. Idet intervjuene ble gjennomført i naturlige kontekster var det også naturlig at de inneholdt elementer av forstyrning i forskjellig form. Informantene ble med dette noe distraheret, ved at for eksempel en telefon ringte eller ved at en annen ansatt stakk hodet inn på kontoret, noe som kan ha hatt en innvirkning på resultatene. Selv om dette var tilfellet under noen av intervjuene og jeg måtte ta stilling til dette i vurderingen av dataenes pålitelighet var distraksjonene i intervjuene av begrenset art og det tok ikke lang tid før informantene var tilbake i intervjusituasjonen. Samtidig ville en kontekst uavhengig av om den er naturlig eller kunstig for informanten ha hatt en effekt på resultatene, idet intervjusituasjonen i seg selv innebærer en kontekst mellom intervjuer og informant.

3.8 Forskerens subjektive påvirkning:

En siste faktor som det var viktig å gjøre seg bevist og reflektere over var min egen subjektive påvirkning av resultatene i undersøkelsen. I denne undersøkelsen ble informantene intervjuet hver for seg. Jeg hadde heller ikke møtt noen av informantene i forkant av intervjuene. De relasjonene som fremkom mellom meg som forsker og informantene ble med dette skapt gjennom intervjusituasjonen. På denne måten måtte jeg være oppmerksom på at mine forforståelser og forventninger i forkant av intervjuene, samt de relasjonene som ble skapt under intervjusituasjonen kunne ha hatt en påvirkning på datainnsamlingsprosessen. Som en del av forberedelsen til intervjuene prøvde jeg å skape så få forventninger som mulig for hva informantene kom til å svare på hvert av spørsmålene. Jeg hadde heller ingen personlige erfaringer med gruppeveiledningene eller noe bilde av informantene på forhånd som kunne bidra til å danne noen form for forforståelse av informantene som personer, eller hvilke svar de ville komme til å gi meg. Selv om det ikke er mulig å la være å danne seg tanker, forventninger og ideer om intervjusituasjonen i forkant av intervjuene, prøvde jeg å forholde meg så nøytralt som

mulig til intervjusituasjonen. Jeg vil med dette hevde at selv om jeg som forsker ikke kunne unngå å bli påvirket av de relasjoner som ble dannet under intervjusituasjonen, var ikke påvirkningen i den grad at dette kunne ha hatt en større innvirkning på de data som fremkom av undersøkelsen.

I denne undersøkelsen ble et av intervjuene gjennomført uten bruk av båndopptaker. De nedtegningene som ble gjort måtte herunder vurderes ut fra min evne til å notere. Jeg måtte dermed ta høyde for at det jeg noterte meg under dette intervjuet kunne bære preg av det som jeg selv forstod som relevant for å belyse problemstillingene og forskningsspørsmålene mine i registreringsøyeblikket. Selv om dette kan være tilfellet gikk jeg gjennom notatene mine med informanten etter at intervjuet var gjennomført. Jeg gjorde dette for å bedre kunne forsikre meg om at de notater som jeg hadde var i overensstemmelse med det som informanten faktisk hadde ment og sagt under intervjuet. Videre gav en slik gjennomgang også mulighet for å notere ytterligere data som var viktige for informanten, som gjerne hadde blitt forbigått i registreringsøyeblikket. Intervjuene ble gjennomført i informantenes hjem, på kontor på egen arbeidsplass og i de lokaler hvor gruppeveiledningene ble holdt. De kontekster som intervjuene ble gjennomført i kan med dette også ha en viss påvirkning på de relasjonene som ble skapt i intervjusituasjonen. Mitt inntrykk var at informantene virket avslappet og komfortable i den konteksten de befant seg i, og at dette kunne være med på å legge til rette for å skape en god relasjon mellom informantene og meg som intervjuer. Selv om jeg var noe nervøs i forkant av intervjuene virket konteksten også inn på at jeg som intervjuer var avslappet og følte meg komfortabel, noe som kunne ha medført en bedre dialog mellom meg som intervjuer og informantene. Jeg som forsker vil naturlig nok ha latt meg påvirke av den relasjonen som ble skapt i intervjusituasjonen mellom meg selv som intervjuer og informantene. Idet den relasjonen som ble skapt i den konteksten som intervjuene forekom i virket uanstrengt og avslappet var det med dette enkelt å stille spørsmål og komme med oppfølgingsspørsmål til informantenes utsagn. Med utgangspunkt i de overnevnte argumenter vil jeg hevde at forskerens subjektive påvirkning i denne undersøkelsen er tilstedeværende, men ikke i den grad at det kan ha hatt et negativt utfall for datamaterialet.

4. Presentasjon av empiri og tolkning av empiri:

4.1 Innledning:

I dette kapitelet har jeg presentert det empiriske datamaterialet for undersøkelsen gjennom bruk av temaer og undertemaer. Det empiriske datamaterialet presenteres gjennom tre hovedtemaer, som er utarbeidet for å belyse grunnleggende deler av oppgavens hovedproblemstillinger:

Kulturelle ulikheter, Kulturelle likheter, og Deltakelsen i ICDP programmet. Videre

representerer hvert hovedtema flere spørsmål fra intervjuguidene som ble brukt i undersøkelsen, og belyser på denne måten sentrale temaer som ble gjennomgått i samtale med informantene.

(Vedlegg 2 og 3) Under hvert hovedtema ble det også utarbeidet et eller flere undertemaer. Disse ble utarbeidet for å på best mulig måte presentere og underbygge spesifikke temaer som fremkom gjennom samtale med informantene i undersøkelsen. Under hovedtema 1. *Kulturelle ulikheter* er det utarbeidet tre undertemaer: *Forståelse og praktisering av oppdragelse, foreldres autoritet overfor barnet, og arrangerte ekteskap.* Under hovedtema 2. *Kulturelle likheter* er det utarbeidet et undertema: *Ønsket om det beste for barnet.* Under hovedtema 3. *Deltakelsen i ICDP programmet* er det utarbeidet to undertemaer: *Trygghet og erfaringsdeling, og kunnskap og opplevelsen av egen læring og utvikling.*

4.1.1 Organisering av kapitelet:

Kapitelet er organisert slik at datamaterialet har blitt presentert og beskrevet ut fra hva deltakerne, morsmålsveilederne og veilederne forteller om egne opplevelser, både vedrørende kulturelle likheter og ulikheter, og opplevelsen av å delta i ICDP programmet. De hovedtemaer og undertemaer som benyttes i dette kapitelet er blitt fremstilt for å belyse ulike aspekter ved disse opplevelsene, slik de har fremkommet som sentrale gjennom informantenes beskrivelser.

Informantene bestod av veiledere, morsmålsveiledere og deltakere fra ulike grupper i gruppeveiledningene basert på ICDP. I og med at dette har vært de betegnelsene som jeg har brukt for å beskrive informantene i denne undersøkelsen, har jeg valgt å også benytte meg av disse når jeg presenterte direktesitater fra informantene. På denne måten skilles sitatene fra de seks informantene ved at de presenteres som eksempelvis: Veileder, Morsmålsveileder eller Deltaker. Idet informantene i denne undersøkelsen bestod av to veiledere, to morsmålsveiledere

og to deltakere, har jeg valgt å nummerere dem som eksempelvis: Deltaker nr 1 eller Deltaker nr 2. Nummereringen av informantene er tilfeldig og gjort på grunnlag av hensyn til anonymitet.

4.1.2 Symbolforklaringer til kapitelet:

I det foregående kapitelet om det metodiske rammeverket fremkom det at jeg valgte å presentere informantens sitater på bokmål. Idet sitatene som presenteres i dette kapitelet er redigerte vil de presenteres ved bruk av enkelte symboler som vil angi hvilke endringer som er blitt gjort under denne redigeringen.

- Der hvor pauser, gjentakelser og ordlyder fremkommer av teksten, blir disse vist gjennom bruk av dette symbolet i sitatene: –
- Der hvor et ord er lagt til, eller endret på for å lette den øvrige lesbarheten i teksten, blir disse vist gjennom bruk av dette symbolet i sitatene: ”erstatningsord/endringsord”
- Der hvor deler av sitatet ikke presenteres i teksten, blir disse vist gjennom bruk av dette symbolet. (...)

4.2 Kulturelle ulikheter:

Det fremkom av intervjuundersøkelsen at kulturelle ulikheter var et tema som ble diskutert mye i gruppeveiledningene. I intervjuundersøkelsen uttrykte noen av informantene at de opplevde at det var mange ulikheter innen synet på barn og barneoppdragelse mellom Norge og andre land/sitt eget hjemland. Andre informanter gav uttrykk for at det fantes ulikheter, men at ulikhetene ikke var av den art at det ikke lot seg gjøre å gjøre noe med dem.

Informantene beskrev ulike temaer som blant annet skilsmisse, æresdrap, skole og barnehage og barnets rett til å si sin mening som eksempler på hva de opplevde som ulikt mellom Norge og andre land/eget hjemland. Ulikheter innen synet på barn og barneoppdragelse ble beskrevet som et viktig tema av informantene, og alle beskrev flere og varierende eksempler på dette. De ulikhetene som ble beskrevet gjennomgående som mest sentrale av informantene handlet om: *1. Forståelse og praktisering av oppdragelse, 2. Foreldres autoritet overfor barnet og 3. Arrangerte ekteskap.*

4.2.1 Forståelse og praktisering av oppdragelse:

Informantene hadde flere og varierte eksempler på barneoppdragelse, og hvordan ulike aspekter ved oppdragelsen av barnet kunne oppleves som ulike. Det fremkom videre av datamaterialet at begrepet oppdragelse og hvordan dette begrepet ble forstått og praktisert ikke nødvendigvis trengte å inneholde den samme forståelsen og praktiseringen land og kulturer imellom. En av veilederne uttalte seg på følgende måte:

Veileder nr 2: *Nei, det var litt interessant, jeg husker i vertfall at vi fikk begrepet barneoppdragelse opp fordi det viste seg at det var litt greit å diskutere hva det betyr. Vi bruker det automatisk, men for dem så er ikke dette automatisk. - Hva betyr det? Hva er barneoppdragelse? På en måte så er det et begrep. Vi har en mening med dette, men de har en kultur hvor de kanskje ikke har det begrepet inne engang.(...)*

Veilederen fortalte at barna er like viktige, men at de kanskje ikke oppdrar dem ut fra vår forståelse og praktisering av begrepet. Vedkommende fortalte at de kanskje ikke bruker dette begrepet på samme måten som det vi gjør, og at de på denne måten ikke tenker ”oppdragelse” i de første årene, og kanskje heller ikke etter hvert som barnet blir eldre. Veilederens beskrivelser kan tolkes slik at oppdragelse, slik det blir tolket og praktisert oppleves som en ulikhet mellom Norge og deltakernes hjemland. Veilederen fortalte om oppdragelsesbegrepet som noe vedkommende mente at nordmenn brukte automatisk, slik nordmenn forstår og praktiserer begrepet, men at dette begrepet kanskje ikke er blitt benyttet i andre kulturer, selv om oppdragelse finner sted og har stor verdi.

Datamaterialet viste også ulike eksempler på hva informantene opplevde som ulik barneoppdragelse i sin kultur/sitt hjemland, i forhold til hvordan informantene opplevde at barneoppdragelse er i Norge. En av deltakerne i intervjuundersøkelsen beskrev sine opplevelser på følgende måte:

Deltaker nr 2: *”Først, barnet i vår kultur, det bestemmer hva det gjør på dagen, hva tid det våkner og hva tid det sover, og de bestemmer også hva det skal leke med, og hvem de skal leke med. Men her bestemmer foreldrene hva tid barnet skal våkne og hva tid de skal sove og hvem de skal leke med. Det er stor forskjell.”*

Deltakeren beskrev rutiner i barnets hverdag ved å gi eksempler på leggetider og stå opptider og videre valg av leker og lekekamerater. Det kan tolkes som at vedkommende beskriver eksempler innen oppdragelsen av yngre barn, og at vedkommende opplever at oppdragelsen av yngre barn er strengere i Norge enn det vedkommende opplever at er tilfellet i egen kultur/hjemland.

Andre eksempler på ulikheter innen barneoppdragelse fremkom også i samtale med andre informanter i intervjuundersøkelsen. En annen deltaker beskrev sine opplevelser på følgende måte:

Deltaker fra nr 1: *"(...) I Eritrea så snakker vi ikke med barnet om tid, han kan komme og gå som han selv vil. Vi har ikke denne vitenskapelige måten å kommunisere med barna våre på. Hvis han går ut og han sier at han skal komme tilbake "kl" 8 og han kommer tilbake for eksempel "kl" 12, så er det ingen som snakker til ham om dette. – Det er en vane."*

Deltakerens beskrivelse kan tolkes som et eksempel på hva vedkommende opplever er en ulikhet mellom hvordan oppdragelsen av barnet blir praktisert i sin kultur/ sitt hjemland, og hvordan oppdragelsen blir praktisert i Norge. Deltakeren fortalte at det ikke ble snakket med barnet om tid, og at barnet kunne komme og gå som det ville. Dette kan forstås som et eksempel på barnets inne og ute tider, som vedkommende beskriver som mer fleksible i eget hjemland. Deltakeren fortalte at dersom barnet ikke kommer tilbake til avtalt tid, blir ikke dette tatt opp med barnet. Vedkommende fortalte videre at "vi" ikke hadde denne vitenskapelige måten å kommunisere med barna "våre" på. Dette kan tolkes som at vedkommende opplever at nordmenn har en annerledes måte å kommunisere med sine barn på enn det som vedkommende opplever som vanlig i sitt hjemland. Det at nordmenns måte å kommunisere med barn på beskrives som vitenskapelig, kan forstås som at den oppleves som forskjellig, og kanskje også vanskelig.

Slik deltakerne ovenfor beskriver sin opplevelse av ulikheter mellom Norge og sitt eget hjemland i forbindelse med barneoppdragelse, blir eksempler på den praktiske barneoppdragelsen fremhevet. På denne måten blir det fremhevet at praktisk gjennomføring av barneoppdragelse, i dette tilfellet av yngre barn, kan oppleves som en ulikhet hvor forklaringselementene om mulig kan finnes i de grunnleggende forutsetninger for syn på barn og forståelsen av innholdet i barneoppdragelsen, som kan variere i ulike land og kulturer.

I samtale med informantene ble det også beskrevet eksempler på ulikheter mellom Norge og andre land/eget hjemland som gav inntrykk av at ulikheter i forhold til oppdragelse heller ble tydeligere etter hvert som barnet ble eldre. En av morsmålsveilederne i intervjuundersøkelsen uttalte:

Morsmålsveileder nr 1: ”Jeg sier at når barnet er lite så er det ikke så store forskjeller, det er ca likheter fordi alle går i barnehagen og alle har det sånn og sånn. Men vi diskuterte på kurset at når barnet blir eldre, og spesielt i forhold til jenter, når det blir snakk om at en jente skal på kino med gutter da er det mange som mener at dette ikke er lov.(...)”

Morsmålsveilederen fortalte at slike problematiske forhold ble mye diskutert i gruppeveiledningene, og at mye av denne problematikken hadde rot i at foreldrene var redde og engstelige for sine barn, og da spesielt for sine døtre. Vedkommende fortalte at i den arabiske kulturen passes det på jenter mer enn for eksempel gutter. Når en jente for eksempel er 17 år og skal få seg en kjæreste og skal gå på diskotek eller drikke alkohol så er dette veldig forskjellig fra den norske kulturen og vår kultur, fortalte morsmålsveilederen. Vedkommende fortalte videre at dette hadde forbindelse med religion og også skam som gjør frykten reel spesielt i forbindelse med at jentene skal bli gravide. Morsmålsveilederens beskrivelser kan tolkes som et eksempel på hvordan oppdragelsen av eldre barn i Norge kan oppleves som ulik de oppdragelsespraksiser av eldre barn som eksisterer i andre kulturer/land. Morsmålsveilederen fortalte at det ikke opplevdes som at det var store forskjeller mellom hvordan oppdragelsen ble praktisert i Norge og sitt eget hjemland når barnet var lite, og eksemplifiserte dette med å vise til at alle små barn vanligvis går i barnehage. Vedkommende opplevde at ulikhetene ble mer tydelige når barna ble eldre, og spesielt i forhold til jenter. Dette kan tolkes i forhold til hvordan oppdragelse har ulike praktiseringer i ulike land, hvor oppdragelsen kan bli strengere med barnets alder, noe som kan oppleves som veldig forskjellig fra majoritetsnordmenns oppdragerpraksis av eldre barn. Denne uttalelsen viser til variasjon i datamaterialet i forhold til når i barnets utvikling ulikhetene blir tydelige.

Å lytte til barnet og høre hva barnet har å si, opplevde flere av informantene at var ulikt i Norge i forhold til i deres hjemland. En av veilederne beskrev sine opplevelser på følgende måte:

Veileder nr 1: *”De hadde jo på en måte en helt annen barneoppdragelse enn den som vi praktiserer. Spesielt dette her med at de (...) ikke hørte så mye på barna, og – at det var de voksne som var sjefene. (...)En kan si at deres måte å oppdra barn på kan minne litt om slik det var i Norge for en god tid tilbake.”*

Veilederen fortalte at det opplevdes som om deltakerne på en måte hadde en helt annen oppdragelsesmåte en den vedkommende opplevde at nordmenn praktiserte, og gir eksempler på dette som å lytte til barnet og autoritære foreldre. Veilederen fortalte også at deres måte å oppdra barnet på kunne minne litt om måten barna ble oppdratt på i Norge for en god tid tilbake. Det kan med dette tolkes som at vedkommende opplever at oppdragelsen, slik den blir forstått og praktisert i Norge har forandret seg, fra strenge, autoritære foreldre, mot å lytte til barnet og høre på hva det har å si, og at forståelse og praktisering av oppdragelsesbegrepet på denne måten oppleves som annerledes en det veilederen var vant til.

Å lytte til barnet og høre på hva barnet har å si, ble også beskrevet av en av morsmålsveilederne. Morsmålsveilederen fortalte følgende:

Morsmålsveileder nr 2: *” I Afghanistan er barn veldig høflige, og ikke snakker når de voksne snakker og sånn, mens i Norge kan barn snakke med de voksne om alt og de har tid til å lytte. Det er viktig å ha tid til å lytte til barna.”*

Morsmålsveilederen fortalte at det er mye som er positivt, og at vedkommende syntes at det var veldig bra i Norge at nordmenn lagde grenser for barna og tok seg tid til dem og forklarte. Vedkommende fortalte at det ikke var så mye sånn i hjemlandet sitt fordi det var veldig mye strengere. Morsmålsveilederens beskrivelser kan tolkes som at vedkommende opplever oppdragelsen i Norge som ulik oppdragelsen i sitt eget hjemland. Morsmålsveilederen fortalte at i eget hjemland skulle barn være veldig høflige og ikke snakke når de voksne snakker. Vedkommende fortalte videre at i Norge kunne barn snakke med de voksne om alt og at de hadde tid til å lytte. På denne måten kan det tolkes som at morsmålsveilederen beskriver et eksempel på hvordan vedkommende opplever at nordmenn kommuniserer med barna sine, at barna kan snakke med de voksne om alt og at de har tid til å lytte. Det kan videre tolkes som at morsmålsveilederen opplevde dette som forskjellig fra sitt eget hjemland, ved at vedkommende fortalte at barna ikke skulle snakke når de voksne snakker. Likevel presiserte

morsmålsveilederen at det var viktig å lytte til barna. På denne måten kan det tolkes som at dette var en praksis som hadde verdi for vedkommende, og at vedkommende om mulig hadde endret sin oppfatning av barneoppdragelse og ivaretagelse av barnet, etter at vedkommende flyttet til Norge.

Disse uttalelsene fremhever variasjon i forbindelse med at veilederen omtaler oppdagelsespraksiser i andre land/kulturer som autoritær, mens morsmålsveilederen omtaler oppdragelsespraksisen i sitt eget hjemland ved å beskrive verdsettelse av å vise høflighet og respekt. På denne måten viser datamaterialet til at det om mulig kan eksistere ulikheter i forhold til hvilket forståelsesgrunnlag som tillegges høflighet og hva som menes med autoritet.

4.2.2 Foreldres autoritet overfor barnet:

Foreldres autoritet overfor barnet kan på mange måter argumenteres for å inngå som en del av oppdragelsen av barnet. Det fremkom mange og varierte eksempler på ulikheter mellom Norge og deltakernes hjemland som gikk direkte inn på foreldres autoritet overfor barnet. En av veilederne beskrev sine opplevelser på følgende måte:

Veileder nr 1: ” – (...) også er det jo en del av kulturen også i mange land, spesielt med minoritetsspråklige at det er vanlig å kanskje gi ungene en lusing og ta litt hardt i dem, det er gjerne en del av kulturen, og dette var jo noe av det vi mente var det viktigste å få fram til dem også, at dette ikke er vanlig i Norge, det er faktisk ulovelig i Norge også (...).”

Veilederen fortalte at det var en del av kulturen i mange land, og da spesielt med minoritetsspråklige at det var vanlig å benytte fysisk avstraffe av barnet. Vedkommende fortalte videre at dette opplevdes som et viktig tema å snakke om idet fysisk avstraffelse av barnet ikke er en praksis som er vanlig i Norge, og som også er forbudt ved lov. Det kan tolkes som at veilederens beskriver et eksempel gjeldende praktisering av foreldres autoritet overfor barnet som vedkommende opplever som en ulikhet mellom Norge og deltakernes hjemland. Det kan videre tolkes som at vedkommende opplever at fysisk avstraffelse av barnet er en praksis som blir praktisert av foreldre fra andre land/kulturer. Idet veilederen fortalte at temaet opplevdes som viktig å få frem til dem, siden fysisk avstraffelse av barn er forbudt ved lov i Norge, kan

dette forstås som at vedkommende ikke opplever denne praksisen som vanlig for nordmenns praktisering av autoritet overfor barnet.

Tema gjeldende fysisk avstraffes av barn ble også beskrevet av den andre veilederen som fortalte følgende:

Veileder nr 2: *"(...)Men de la ikke skjul på når vi spilte rollespill der vi simulerte en situasjon der den voksne skulle stoppe et barn som holdt på med uønsket adferd, da var det slik at de kanskje reagerte med å dytte det eller slå til det og da fikk vi vist dem at vi ikke gjør noen av delene, ikke slår vi det, ikke dytter vi det eller er borti barnet fysisk. Herfra var det interessant for dem å diskutere hvordan du er streng da. Hvordan er den grensesettingen viss du skal erstatte fysisk avvisning. For da kommer det inn hele tiden dette med dialog. Vi snakker med barnet, og lager avtaler med det og premierer det kanskje istedenfor avstraffelse."*

Veilederen fortalte at de snakket litt om det å være streng og hva det vil si å være streng i gruppeveiledningene. Dette temaet gikk inn under de 8 temaene som ble brukt under gruppeveiledningene og blir beskrevet under kapittel 2 om det teoretiske fundamentet i oppgaven. Veilederen fortalte at det å være streng også handler om positiv grensesetting, og at det var en erfaring fra gruppeveiledningene at enkelte av deltakerne ikke syntes at vi var strenge nok, og at dette gikk på dette med respekt for foreldre og det å adlyde den voksne. Veilederen fortalte videre at vedkommende opplevde at der hadde de kanskje noe å fortelle oss også. Veilederens beskrivelse kan tolkes som et eksempel på hvordan vedkommende opplever at foreldres autoritet kan ha forskjellige forståelser og praktiseringer i Norge i forhold til i deltakernes hjemland. Veilederen beskrev et eksempel fra gruppeveiledningene hvor den voksne skulle stoppe et barn som holdt på med uønsket adferd, hvorav deltakerne i enkelte tilfeller kunne reagere med å dytte eller slå barnet. Veilederen fortalte at det interessante med denne øvelsen var diskusjonen i etterkant om hvordan du er streng da og hvordan en kan erstatte fysisk avvisning. Veilederen fortalte at her kom det inn dette med dialog, og at vi snakker med barnet, lager avtaler med det og kanskje premierer det, i stedet for å gjøre bruk av fysisk avstraffelse. Det kan tolkes som at fysisk avstraffelse på denne måten var et tema som opplevdes som en ulikhet i forhold til praktiseringen av foreldres autoritet. Dette idet veilederen opplevde at praktiseringen av fysisk

avstraffelse hos deltakerne handlet om å praktisere autoritet og å være streng, på en annen måte en veilederen opplever at denne praksisen kanskje blir forstått og praktisert i Norge.

Praktisering av strenghet overfor barnet og dialog med barnet var temaer som også ble beskrevet av en av morsmålsveilederne i intervjuundersøkelsen. En av informantene fortalte:

Morsmålsveileder nr 2: *”I Afghanistan er det strengere. For eksempel skal barn være høflige og høre på de voksne og sine foreldre. I Norge har barn lov til å snakke og lov til å ha meninger, mens i Afghanistan er det strengere, barn skal ikke snakke med voksne. Barn skal være høflige og vise respekt for den voksne.”*

Morsmålsveilederen fortalte at det var veldig forskjellig fra familie til familie, og at det også var forskjeller fra om familien bodde i byene eller om de bodde på landet. Morsmålsveilederen fortalte videre at vedkommendes barndom eksempelvis ikke var så streng, men at det generelt opplevdes som at foreldrene var strengere mot barna sine i hjemlandet. Morsmålsveilederens beskrivelser kan tolkes som et eksempel på hvordan vedkommende opplever foreldres autoritet overfor barnet som annerledes i Norge en i hjemlandet sitt. I morsmålsveilederens forståelse oppfattes det som høflig å høre på sine foreldre. Morsmålsveilederen sammenliknet dette med Norge, hvor vedkommende fortalte at barn har lov til å snakke og lov til å ha meninger.

Vedkommende fortalte videre at det er strengere i Afghanistan, hvor barnet ikke skal snakke med voksne, men være høflige og vise respekt for de voksne. Det kan tolkes som om morsmålsveilederen opplever at det å vise høflighet og respekt overfor sine foreldre er forventninger til barnet som er sterkere i hjemlandet. Samtidig kan det tolkes som at morsmålsveilederen opplever at dialog med barnet er en verdi som er sterkere i Norge. Implisitt, eller underforstått formidler vedkommende derved at det synes å være ulike syn på hva det betyr for barn å utvise høflighet i ulike kulturer.

Disse uttalelsene fremhever variasjon i datamaterialet og viser at det kan eksistere grunnleggende ulikheter i forhold til hvordan begreper blir forstått og praktisert innen forskjellige land og kulturer. Uttalelsene viser spesielt at fysisk avstraffelse av barn, allment ikke blir forstått som en god praktisering av barneoppdragelse i Norge, idet det her er tale om fysisk avvising av barnet. Samtidig viser datamaterialet at fysisk avstraffelse av barn i andre land og kulturer heller kan handle om utøvelsen av respekt og lydighet overfor de voksne.

Dialog med barnet var et tema som også ble beskrevet av en av deltakerne i intervjuundersøkelsen. En av deltakerne beskrev sine opplevelser rundt dette blant annet slik:

Deltaker nr 1: *"(...) I Eritrea så har ikke barnet denne retten til å snakke med foreldrene sine om hva han vil, eller å snakke med andre som er eldre. Der må han snakke med de som er på samme alder. Det er ikke lov til å snakke med de som er eldre. Men her i Norge så er det motsatt, han har stor sjanse her, mange rettigheter. Alle må høre på ham, både foreldrene hans og andre personer.(...)"*

Det kan tolkes som at deltakeren beskriver sine opplevelser rundt foreldres autoritet i forhold til voksnes dialog med barnet. Deltakeren fortalte at barna i hjemlandet ikke hadde retten til å snakke med sine foreldre om hva han vil eller å snakke med de som var eldre. Barna måtte snakke med de som var på samme alder. Deltakeren fortalte videre at dette var motsatt i Norge, og at i Norge hadde barnet en stor sjanse og mange rettigheter fordi alle måtte høre på ham, både foreldre og andre personer. Det kan tolkes som at deltakeren opplever at foreldre og andre voksnes måte å kommunisere med barnet på er forskjellig i Norge i forhold til sitt eget hjemland, at i Norge er det en åpnere dialog med barnet som gir rom for at barnet skal kunne si sine egne meninger. Dette kan forstås som ulikt den dialogen som deltakeren beskriver i hjemlandet, idet denne kanskje oppleves som strengere, hvor barnet ikke skal snakke med sine foreldre og andre eldre personer om hva de vil.

Denne uttalelsen fremhever at føring av dialog med barnet er en praksis innenfor barneoppdragelse som ikke kan anses som universell, men heller gjeldende for enkelte kulturer, eksempelvis den norske. Uttalelsene fremhever gjennomgående behovet for å uttøve respekt gjennom høflighet, samtidig forventes det at barnet ikke skal snakke med sine foreldre og andre eldre personer. Dette viser variasjon i forbindelse med verdisyn innen oppdragelsespraksis i forhold til Norge og andre land, som igjen gir grunnlag for opplevelsen av ulikhet i forhold til praktisering av oppdragelse.

4.2.3 Arrangerte ekteskap:

Barn og arrangerte ekteskap var et tema som ble beskrevet av flere informanter i intervjuundersøkelsen. Spesielt veilederne og morsmålsveilederne fortalte at dette var et viktig

tema som ble tatt opp under gruppeveiledningene, og som opplevdes som viktig å diskutere. En av veilederne fortalte følgende:

Veileder nr 1: ” (...) Både bortgiftning og omskjæring er skikkelige alvorlige ting, ”og” det tror jeg de er kjent med at ikke er tillatt i Norge. Så den er viktig å på en måte vite hvordan du takler med dem når temaet skal opp. For eksempel så har de kanskje ikke lyst til å stå for at dette er noe som skjer i deres kultur, de jobber nok med det, og det gjør vi jo i Norge også. Det drives jo ICDP grupper med norske foreldre også fordi at de ikke takler situasjonen med barna sine så – men det kan hende at de – føler seg litt utsatt.

Veilederen fortalte at vedkommende trodde at dette var et kjent tema for mange, og at vedkommende trodde at det var mange som satt inne med kunnskaper om at dette ikke var lov, men at det har eksistert og at det eksisterer i deres kultur. Det kan tolkes som om veilederen beskriver et eksempel på noe som vedkommende opplever som et svært relevant tema som skiller seg vesentlig fra det vedkommende opplever som norske verdier og praksiser. Veilederens beskrivelser kan forstås på denne måten idet veilederen beskrev temaet som vanskelig å ta opp i gruppeveiledningene. Dette idet vedkommende trodde at mange satt inne med kunnskaper om at dette ikke var lov i Norge, og at de derfor kunne føle seg litt utsatt. Veilederen fortalte at selv om dette var noe som de kanskje ikke hadde lyst til å stå for at skjer i deres kultur, så jobbet de nok med det, og at det også er ting i Norge som det også jobbes med. Veilederen gav her et eksempel på at det også arrangeres ICDP grupper for norske foreldre som ikke håndterer situasjonen med sine barn. Det kan tolkes som om veilederen opplever at selv om det er et vanskelig tema som eksisterer i andre kulturer, så er det også noe som det blir arbeidet med. At veilederen gir et eksempel på at det også arrangeres ICDP grupper for Norske foreldre, kan forstås som at vedkommende opplever at det også eksisterer vanskelige temaer i Norge som det også jobbes med.

Bortgiftning og arrangerte ekteskap var temaer som også ble beskrevet av morsmålsveilederne i intervjuundersøkelsen. En av morsmålsveilederne gav følgende uttalelse:

Morsmålsveileder nr 1: ”Ja det. – akkurat tvangsekteskap er veldig viktig at vi diskuterer i ICDP programmet. – Vi har masse sånne ting i utenlandske land. Men dette er også veldig forskjellig fra familie til familie. – Men også her det skjedde, det skjedde! – Men jentene de springer og sånn, og sånn, derfor blir det store problemer.”

Morsmålsveilederne fortalte at tidligere viss en jente for eksempel ble gravid i Palestina og i arabiske land og hun ikke var gift, så var det veldig mange foreldre som drepte dem. Morsmålsveilederen fortalte videre at dette nå hadde forandret seg i mange forskjellige land, at de ikke lenger dreper dem, men at jentene springer av gårde, og at dette var veldig vanskelig. Morsmålsveilederens beskrivelser av sine opplevelser rundt dette temaet kan forstås som et eksempel hvor vedkommende beskriver vanskelige aspekter rundt og ved arrangerte ekteskaper. Det kan tolkes som om morsmålsveilederen opplever at arrangerte ekteskap var et viktig tema å diskutere i gruppeveiledningene, idet vedkommende opplevde at dette i stor grad eksisterte i flere land. Morsmålsveilederen fortalte at det tidligere var et problem i Palestina og andre arabiske land at foreldrene drepte jenter dersom de ble gravide uten å være gift. Idet morsmålsveilederen fortalte at dette har forandret seg i mange forskjellige land, kan det tolkes som at dette er et tema som vedkommende opplever at er i endring til det bedre, men at det fortsatt er et alvorlig tema idet jentene rømmer. Morsmålsveilederen fortalte videre at praktiseringen av arrangerte ekteskap også var veldig forskjellig fra familie til familie. Dette kan forstås som at selv om vedkommende opplever at tvangsekteskap er en praksis som blir praktisert i Palestina og andre arabiske land, så er ikke dette en praksis som blir praktisert overalt og i alle familier.

Den andre morsmålsveilederen beskrev sine opplevelser rundt bortgiftning og arrangerte ekteskap på følgende måte:

Morsmålsveileder nr 2: ”(...) i min kultur kan det være at for eksempel jenter, når de skal vokse opp og de skal gifte seg, får de ikke velge mann selv. Dette er også veldig forskjellig fra familie til familie, men av og til får hun ikke velge mann selv, og det er ikke bra, viss hun tenker at denne mann ikke er bra for henne. Det ønsker jeg ikke for mine ”barn”.”

Morsmålsveilederen fortalte at vedkommende spesielt husket at når de diskuterte ulikheter mellom Norge og andre land var dette spesielt i forhold til jenter i 13 og 14 års alderen og

tvangsekteskap. Morsmålsveilederen fortalte at dette var veldig forskjellig fra Norge, fordi i Norge fikk jentene velge helt selv. Det kan tolkes som at morsmålsveilederen opplever at arrangerte ekteskap og/eller tvangsekteskap var noe som forekom i sitt eget hjemland.

Vedkommende fortalte at dette ikke opplevdes som bra, og at vedkommende heller ikke ønsket dette for sitt/sine egne barn. Morsmålsveilederen fortalte videre at praktiseringen av arrangerte ekteskap var veldig forskjellig fra familie til familie, noe som kan tolkes som at vedkommende ikke opplever at denne praktiseringen forekommer overalt og i alle familier. Idet morsmålsveilederen beskriver denne praksisen som veldig forskjellig fra Norge, fordi i Norge får jentene velge helt selv, kan dette forstås som at vedkommende opplever praktiseringen av arrangerte ekteskap som en ulikhet mellom Norge og sitt eget hjemland og/eller andre land.

Disse uttalelsene viser at informantene er kjent med og erkjenner at arrangerte ekteskap forekommer og at det er et sentralt problem. Det sentrale ved disse uttalelsene underbygger at selv om problemet stadig er sentralt i ulike deler av verden så er det også en utvikling her som må anerkjennes. Videre må det også anerkjennes at utbredelsen av arrangerte ekteskap heller ikke forekommer i alle familier.

4.3 Kulturelle likheter:

Informantene hadde mange varierte eksempler på hva de gjennom deltakelsen i ICDP programmet hadde diskutert som ulikheter innen synet på barn og barneoppdragelse. På spørsmål om de hadde snakket noe om kulturelle likheter svarte alle at dette også var et tema som var aktuelt i gruppene. De fortalte at de hadde trukket sammenlikninger gjennom diskusjon og kommet frem til på hvilken måte det kunne finnes likheter i de forskjellige kulturene. Noen av informantene fortalte at de opplevde at det var flere ulikheter enn likheter, mens andre fortalte at de opplevde at det var flere og mange gode likheter mellom det informantene var vant til i sitt eget hjemland og det de opplevde som vanlig i Norge.

4.3.1 Ønsket om det beste for barnet:

Blant alle informantene i intervjuundersøkelsen ble ønsket om det beste for barnet beskrevet som en likhet som måtte forstås som universell i og mellom ulike land og kulturer. En av veilederne beskrev sine opplevelser slik:

Veileder nr 2: ”Så klart at alle ønsker barna sine det beste. Det er det beste utgangspunktet vi har i ICDP også. Det er det største ønsket i verden at barnet ditt skal klare seg og at det får det ”som” det trenger. Det har ingen kulturforskjeller det er grunnleggende i forhold til hva du ønsker for barna dine. Det er det som er målet.”

Veilederen fortalte at det vedkommende opplevde som en fremtredende likhet innen synet på barn og barneoppdragelse, så klart måtte være at alle ønsket det beste for barna sine.

Vedkommende fortalte videre at dette ønsket var det største ønsket for foreldre i hele verden. Det kan tolkes som at veilederen opplever at ønsket om det beste for barnet er et ønske som eksisterer innen alle land og kulturer, idet vedkommende beskrev dette ønsket som uavhengig av kulturforskjeller og grunnleggene for hva alle foreldre ønsker for barna sine. Dette kan videre tolkes som felles verdier om hva foreldre ønsker for sine barn og hva barnets beste innebærer på tvers av kulturell ballast. Dette handler om at barn skal utvikle kompetanse som det trenger som voksten, og at barn også skal få dekket sine grunnleggende behov og ha det bra som barn. veilederen fremhevet videre at alle foreldre ønsker det beste for barna sine, men at dette ønsket kunne innebære forskjellige ting i ulike land og i forskjellige kulturer:

Veileder nr 2: ” Men jeg ser jo det at i de kursene som vi har hatt så var dette med det du ønsker for barnet ditt ikke kulturforskjellig. Dette er mer et universelt fenomen. Når de sier for eksempel at de må vise respekt for voksne så har jeg ikke lyst til å være uenig i det, selv om du kan si at det kan være en interessant diskusjon å gå i dybden på hva vi egentlig mener med det. Viss det betyr at barnet skal bli kuet så blir det feil, men viss det betyr at barnet skal ha respekt for voksne så er jo dette viktig, for vi vil jo også i vår kultur at barna skal ha respekt for voksne. Alle ønsker vi det beste for barnet men måten å oppnå barnets beste trenger ikke nødvendigvis å være det samme i alle kulturer. Vi må diskutere hvordan vi skal komme frem til det.”

Veilederen fortalte at gjennom å delta i gruppeveiledningene opplevde vedkommende at det du ønsker for barnet ditt ikke var kulturforskjellig, men mer et universelt fenomen. Vedkommende fortalte videre at det interessante var å gå i dybden på dette og diskutere hva vi egentlig legger i ord som for eksempel lydighet og å vise respekt for de voksne, noe som kan inneha ulike betydninger og praksiser i forskjellige land og i forskjellige kulturer. Det kan tolkes som at vedkommende opplever at betydningen og praktiseringen av barnets beste kunne inneha ulike

forståelsesformer, men at målet for praktiseringen likevel var den samme, at barnet skulle ha det bra, og få det som det trenger.

En av morsmålsveilederne beskrev sine opplevelser rundt temaet kulturelle likheter blant annet gjennom denne uttalelsen:

***Morsmålsveileder nr 1:** ””Jeg mener” at vi må se at norsk oppdragelse og utenlandsk oppdragelse tenker alle i samme retning, og det er at barnet skal ”ha det” bra. At som foreldre så tenker vi på våre barn, vi tenker på utdanning, vi tenker på deres fremtid på god helse og så videre, men det er visse forskjeller innen kulturer som vi må jobbe med. ”*

Ut fra denne uttalelsen kan det tolkes som at morsmålsveilederen beskriver flere eksempler på hva vedkommende opplever som likheter mellom Norge og sitt eget hjemland i forhold til oppdragelsen av barnet. Vedkommende fortalte at foreldres ønske om det beste for barna sine har den samme retningen innenfor oppdragelsen. Morsmålsveilederen utdypet dette ved å fortelle at som foreldre så tenker vi på våre barn, vi tenker på deres utdanning, vi tenker på deres fremtid og på god helse. Det kan tolkes som at vedkommendes bruk av ordet ”vi” på denne måten tilfaller alle foreldres ønsker for barna sine uavhengig av land og kulturer, og at eksemplene som vedkommende beskrev tilfaller hva vedkommende opplever at foreldres ønske om det beste for barnet innebærer.

Den andre morsmålsveilederen uttalte seg på følgende måte:

***Morsmålsveileder nr 2:** ”Likheter – likt, likt, men også ulikt. – ”Jeg tenker” at det er likt kanskje over hele verden at alle foreldre og alle familier er glade i hverandre.(...) Vi snakket mye om dette og kom med sammenligninger og sånn. Det var masse diskusjon. Det er det samme at vi skal være snille med barn og at barn skal gå på skolen.”*

Morsmålsveilederen fortalte at det var en vanskelig situasjon i Afghanistan, hvor det var krig og dårlig økonomi. Morsmålsveilederen fortalte at viss vedkommende fortsatt hadde vært i hjemlandet og kanskje ønsket å kjøpe noe til barna sine i butikken så var ikke dette alltid så lett i hjemlandet, og at vedkommende ikke alltid kunne gi barna det som de ønsket seg og det som vedkommende ønsket for dem. Det kan tolkes som at morsmålsveilederen beskriver et eksempel på hva vedkommende opplever at er likt i forhold til barneoppdragelse, samtidig som

vedkommende også beskriver et eksempel på hvorfor det innholdsmessig kan være forskjellig. Morsmålsveilederen fortalte at det opplevdes som likt kanskje over hele verden at alle foreldre og alle familier er glade i hverandre. Vedkommende fortalte videre at det også opplevdes som likt at foreldre skal være snille med barna sine, og at barna skal gå på skolen. Det kan tolkes som om vedkommende beskriver verdier og holdninger til foreldres ønske om det beste for barnet som oppleves som likt over hele verden, eksempelvis utdanning og tanker om barnets fremtid. Morsmålsveilederen fortalte at det var likt, men at det også var ulikt. Vedkommende beskriver et eksempel fra sitt eget hjemland hvor krig og dårlig økonomi gjør det vanskelig å oppfylle barnas ønsker og sine egne ønsker til barnet. Dette kan forstås som et eksempel på hvordan morsmålsveilederen opplever at ønsker om det beste for barnet på grunn av omstendigheter kan være vanskelige å gjennomføre i praksis, selv om de kan argumenteres som en likhet verden over.

En av deltakerne beskrev sine opplevelser blant annet gjennom følgende uttalelse:

Deltaker nr 1: *”Ja, det er det samme her og i vårt land. Vi ser at menneskene de elsker barna sine, og det er det samme at vi elsker barna våre. Her i Norge så liker dere å gi barna deres en god utdanning og dere vil at barna deres skal ha en god helse. Det er det samme i vårt land. Vi gir barna våre kjærlighet og vi må også gi dem en kjangse til å gå på skolen, og vi liker også å se at de har en god helse, og at de ikke opplever noen vonde ting. Det er gode likheter som vi deler mellom oss.”*

Ut fra denne uttalelsen kan det tolkes som at deltakeren beskriver flere eksempler på hva vedkommende opplever som likheter mellom Norge og sitt eget land. Deltakeren fortalte at foreldre både i Norge og i sitt eget land elsker barna sine, og ønsker at de skal kunne få en god utdanning, ha en god helse og at de ikke skal oppleve noen vonde ting. På denne måten kan det tolkes som at deltakeren beskriver eksempler på hva vedkommende opplever at foreldres ønske om det beste for barnet innebærer, og at vedkommende opplever at dette på mange måter har det samme innholdet både i Norge og i sitt eget hjemland.

Disse uttalelsene fremhever at ønsket om det beste for barnet kan argumenteres for å være en grunnleggende likhet på tvers av ulike kulturer. Datamaterialet viser eksempelvis at god utdanning, god helse, sørge for at barnet ikke opplever noen vonde ting og å vise barnet omsorg

og kjærlighet er eksempler som her tillegges forståelsen av barnets beste. Samtidig viser datamaterialet at det eksisterer kulturell variasjon i forhold til hvordan barnets beste praktiseres gjennom oppdragelse og syn på barn. Behovet for samhandling og samarbeid for å komme frem til en felles forståelse blir her fremhevet som sentralt.

4.4 Deltakelsen i ICDP programmet:

Informantene i intervjuundersøkelsen beskrev sine erfaringer fra deltakelsen i gruppeveiledningene som positive og lærenyttige. Informantene beskrev flere ulike eksempler vedrørende deltakelsen generelt og hva de hadde lært og hvilken betydning deltakelsen hadde hatt for hver enkelt. Selv om det var mange og varierte opplevelser som ble beskrevet av informantene var : 1)Trygghet og erfaringsdeling, 2) Kunnskap og opplevelsen av egen læring og utvikling sentralt. Dette var temaer som fremkom som gjennomgående og relevante blant alle informantene i intervjuundersøkelsen.

4.4.1 Trygghet og erfaringsdeling:

Deltakelsen i gruppeveiledningene ble som nevnt omtalt som svært positivt av alle informantene. En av veilederne fortalte følgende:

Veileder nr 2: ” – det er en tung prosess, jeg tror kanskje at for minoritetsforeldre så er dette så uvant. (...) for ting tar tid og dermed tror jeg at bare det å bli trygg på hverandre kan ta lenger tid fordi det er forskjellige nasjonaliteter, det er masse forskjellige språk. – Det ble mange forskjellige språk faktisk, fordi det er mange forskjellige dialekter og det er ulikheter i gruppene, så jeg tror kanskje det at det er en utfordring å være i å komme videre ifra at alle føler seg trygge. ”

Veilederen fortalte at dette med å være i en gruppe og arbeide i en gruppe, ikke var så uvant i Norge. Veilederen fortalte at selv om det ble tatt opp spesielt sårbare temaer, så var dette kanskje ikke så uvanlig for nordmenn fordi der brukes mye dialog. Vedkommende fortalte videre at det virket som om dette var mer uvanlig for deltakerne i gruppeveiledningene. Veilederen opplevde også at å skape trygghet i gruppene var en tung prosess, både på grunn av forskjellige språk, dialekter, og ulikheter i gruppene, men også på grunn av at dialog om vanskelige temaer i en gruppesetting kunne oppleves som uvant for deltakerne i gruppeveiledningene.

Den andre veilederen synes å være enig i dette, men fremhever også at dette var noe som endret seg underveis, vedkommende fortalte:

Veileder nr 2: ” *Jeg opplevde dette som litt vanskelig for dem. Det ble lettere etter hvert. Fordi jeg tror at vi klarte å gjøre det ufarlig for dem å snakke om dette. Mer og mer. Det er noe som jeg tror. Du gav dem respons og du viste dem respekt. Og da kan de for så vidt bli litt stolte av det som de har. Det var ingen grunn til å føle på en måte at dette tør jeg ikke eller dette kan jeg ikke, fordi at det var ingen situasjoner der det var nødvendig å slå ned på noe eller kritisere noe ikke sant det forklares.(...)”*

Veilederen fortalte at vedkommende spesielt husket en situasjon fra gruppeveiledningene hvor to og to skulle sitte sammen og fortelle erfaringene sine til hverandre. Vedkommende fortalte at det kom tydelig frem at dette var bra for dem og at det ikke var noen som viste at dette ble for dumt eller vanskelig. Veilederen fortalte at vedkommende trodde og mente at deltakerne på denne måten ble tryggere på hverandre. Det kan tolkes som om veilederen beskriver flere eksempler på hvordan vedkommende opplevde at trygghet ble etablert i gruppeveiledningene. Veilederen fortalte at erfaringsdeling blant deltakerne i gruppene opplevdes som vanskelig for dem, men at dette ble lettere etter hvert på grunn av at temaene og de mange ulike aspektene rundt disse ble gjort ufarlige å snakke om. Veilederen utdypet dette ved å fortelle at det ble gitt respons og det ble vist respekt, samtidig var det ingen situasjoner som det var nødvendig å slå ned på, eller kritisere fordi det heller ble fokusert mot å sammenlikne og å forklare. Det kan tolkes som at respons og respekt, og et fokus på sammenlikninger og forklaringer heller enn kritikk, for veilederen opplevdes som faktorer i gruppeveiledningene som bidro til at trygghet ble etablert blant deltakerne i gruppeveiledningene. Veilederen fortalte også at deltakerne fikk muligheten til å dele sine erfaringer med hverandre som en del av gruppeveiledningene. Vedkommende fortalte videre at dette opplevdes å være en positiv erfaring for dem som medførte at de ble tryggere på hverandre. På denne måten kan det tolkes som at erfaringsdeling blant deltakerne i gruppene også kunne være en medvirkende faktor for etableringen av trygghet.

Trygghet var et begrep som også ble beskrevet av morsmålsveilederne i intervjuundersøkelsen. En av morsmålsveilederne beskrev sine opplevelser blant annet på denne måten:

Morsmålsveileder nr 1: ” *I begynnelsen fikk jeg problemer i forbindelse med kurset, jeg vet ikke om det var i den første eller i den andre måneden, men jeg opplevde at når vi begynte å snakke om oppdragelse så fikk jeg ”åh hva er det de tenker om oss? Vi kan ikke bli bra med barna våre!” og sånn og sånn. ”vi bare slår barna” og sånn og sånn. Da fortalte jeg til dem at nei, de tenker ikke sånn. Jeg forklarte til dem at dette kurset ikke sier at vi bare gjør feil, og alle i den norske kulturen er engler, nei det er feil. Vi har andre mål. I begynnelsen var de redde for å gi informasjon, men etter den andre måneden og den tredje måneden så forsto de at vi ikke skal ta ord fra munnen deres og fortelle barna eller fortelle andre, nei vi bare snakker for å lære fra hverandre. ”*

Ut fra denne uttalelsen kan det tolkes som om morsmålsveilederen beskriver et eksempel på hvorfor vedkommende opplevde at etablering av trygghet i gruppeveiledningene kunne være vanskelig i begynnelsen, og hvordan vedkommende opplevde at trygghet blant deltakerne ble etablert. Morsmålsveilederen fortalte at vedkommende fikk problemer i forbindelse med kurset i startfasen, og at deltakerne var redde for å gi informasjon. Vedkommende fortalte at når de skulle snakke om ulike temaer som eksempelvis oppdragelse, så var deltakernes reaksjoner mye basert på frykt for hva ”de” tenker om oss. Det kan tolkes som at morsmålsveilederen opplevde at de vanskelighetene som oppstod i gruppen hadde rot i deltakernes holdninger og oppfatninger av hvordan nordmenns holdninger og oppfatninger var av dem, noe som gjorde det vanskelig for dem å dele informasjon i gruppeveiledningene. Morsmålsveilederen fortalte at vedkommende hadde forklart dem at dette kurset ikke sier at ”vi” bare gjør feil, og at nordmenn bare gjør rett, og at ingen skulle ta ord fra munnen deres. Det kan tolkes som at morsmålsveilederen opplevde at trygghet ble etablert blant deltakerne gjennom deltakelsen i programmet idet de ble forklart og de erfarte at deltakelsen i gruppeveiledningene ikke handlet om hvem som gjorde det galt og hvem som gjorde det riktig, men at målet var å snakke sammen for å kunne lære av hverandre.

Disse uttalelsene fremhevet et sentralt funn i datamaterialet, idet de viser at åpenhet for samhandling og dialog var svært viktige tilstedeværende faktorer for etablering av trygghet blant deltakerne. Videre viser disse funnene at det eksisterte skepsis blant deltakerne i forhold til nordmenns syn på dem og deres oppdragerpraksis, noe som også kan være sentralt å være bevist på i forbindelse med samhandling med personer med en annen kulturell ballast.

Erfaringsdeling innad i gruppeveiledningene og hvilken betydning dette hadde, var et tema som ble beskrevet spesielt av deltakerne i intervjuundersøkelsen. En av deltakerne uttalte følgende:

Deltaker nr 1: *”Det er mange ting som jeg tror på og som er fint, men den diskusjonen som vi hadde sammen gjorde at jeg forstod at det var andre ting også som jeg kan lære av andre. Når jeg var hjemme for eksempel og lagde mat og mine barn spurte meg om noe så sa jeg at dere må vente litt så kan jeg snakke med dere, men nå når de kommer så prøver jeg å svare dem så godt som jeg kan”*

Ut fra denne uttalelsen kan det tolkes som at deltakeren opplevde at å dele sine erfaringer med andre var en positiv opplevelse som hadde bidratt til at vedkommende hadde sett at det var mange positive ting en kunne lære av andre, selv om en selv hadde mange positive verdier som en trodde på. Deltakeren fortalte at vedkommende blant annet hadde lært verdien av å ta seg tid til å lytte til barna sine. Ut fra dette kan det tolkes som at diskusjon og erfaringsdeling innad i gruppene ikke bare kunne ha vært en medførende faktor til etablering av trygghet, men at dette også kunne ha vært en kilde til informasjon om at alle som deltok i gruppeveiledningene hadde noe å lære hverandre, og at å dele informasjon innehadde verdi idet en kan ta lærdom av andre.

4.4.2 Kunnskap og opplevelsen av egen læring og utvikling:

Informantene i intervjuundersøkelsen fortalte at det var svært lærerikt å delta i gruppeveiledningene. Veilederne og morsmålsveilederne spesielt, fortalte at det var en stor interesse for og behov for kunnskap. Alle informantene fortalte med bruk av ulike beskrivelser og eksempler om hva de hadde lært under deltakelsen i gruppeveiledningene, og hvordan de etter deltakelsen søkte å benytte denne kunnskapen i praksis sammen med barna sine. Flere av informantene beskrev også hvorfor slike kunnskaper som ble formidlet i gruppeveiledningene var viktige og hadde en stor verdi. En av morsmålsveilederne fortalte følgende:

Morsmålsveileder nr 1: *”Ja vi har snakket om det. Noen sier at det ikke er så mange ulikheter, noen sier at det er stor forskjell. Mitt svar er at det er stor forskjell og derfor trenger vi dette kurset for å forstå hvordan kulturen er her og hvordan vi kan oppdra våre barn i en helt forskjellig kultur.”*

Ut fra denne uttalelsen kan det tolkes som at morsmålsveilederen opplever at det eksisterer store forskjeller mellom Norge og andre land. Morsmålsveilederen fortalte at kurset som ble holdt innen ICDP programmet var viktig nettopp på grunn av at slike forskjeller eksisterte. Det kan videre tolkes som at morsmålsveilederen beskriver et eksempel på hvilke kunnskaper som ble formidlet under gruppeveiledningene, og hvorfor vedkommende opplevde at disse kunnskapene var viktige og hadde en stor verdi. Morsmålsveilederen fortalte at vi trengte dette kurset for å kunne forstå hvordan kulturen er her og hvordan vi kan oppdra barna i en helt forskjellig kultur. ”Vi” kan ut fra denne uttalelsen forstås som vedkommende selv og/eller nordmenn med en annen kulturell opprinnelse, som morsmålsveilederen opplever at har behov for kunnskaper og kunnskapsformidling for å forstå hvordan kulturen er i Norge i forhold til eget hjemland. Videre også hvordan en kan oppdra barn i et land viss kultur oppleves som forskjellig fra sin egen. Den samme morsmålsveilederen beskrev dette mer inngående:

Morsmålsveileder nr 1: *”På dette kurset forteller vi at vi må ta de positive tingene fra vår kultur og fra andres kultur og bruke dem sammen, både til våre barn og til oss selv. Vi kan ikke glemme våre kulturer, jeg kan ikke glemme min kultur. jeg kan ikke bli helt norsk, men jeg kan ta positive ting fra min kultur og positive ting fra den norske kulturen, og da mikser du sammen to farger og da blir den mer fin.”*

Ut fra denne uttalelsen kan det tolkes som at morsmålsveilederen beskriver et ytterligere eksempel på hvorfor kunnskapen som ble formidlet i gruppeveiledningene opplevdes som viktige og hvorfor denne formen for kunnskap hadde en stor verdi. Morsmålsveilederen fortalte at det ble fortalt på kurset at en må ta positive ting fra egen kultur og fra andre kulturer å benytte dem sammen, både til egne barn og til en selv. Morsmålsveilederen fortalte videre at dette ikke handlet om å glemme egen kultur, men å blande sammen flere farger for å kunne gjøre den vakrere. Det kan tolkes som at morsmålsveilederen opplever at verdien i kunnskapen og hvordan kunnskapen ble formidlet innen gruppeveiledningene lå i at dette handlet om å lære av hverandre, at samtalene bygget på forklaringer og sammenlikninger, og ikke å kritisere eller slå ned på noe.

En av deltakerne var enig i dette, men uttalte seg også i forhold til hvor viktig informasjonen som ble tildelt gjennom deltakelsen i programmet var i forhold til forståelse og integrering i det

norske samfunnet. Deltakeren fortalte at dersom en ikke vet noe om kulturen og samfunnet så kan en heller ikke bli en del av det:

Deltaker nr 1: *”Vi trenger å vite om situasjonen her i Norge fordi vi trenger å være en del av samfunnet her. Vi trenger å lære hvordan vi kan være en del av samfunnet her. Det er nødvendig å vite alt vi kan om samfunnet her, og å vite hvordan de behandler barna sine.(...) Fordi, viss vi ikke vet noe om samfunnet så kan vi ikke bli en del av det. Derfor er det viktig å få informasjon fra dem. Vi trenger å kombinere det med vårt eget, med vår kultur.”*

Deltakeren fortalte at viss vi har en negativ ting i vår kultur så trengte vi å legge den fra oss, og viss vi har en positiv ting i vår kultur så må vi lære dette samfunnet om denne for å gå fremover, og for å bli en viktig del av dette samfunnet. Ut fra denne uttalelsen kan deltakerens bruk av ordet ”vi” tolkes som en referering til nordmenn med en annen kulturell opprinnelse, samtidig som dette samfunnet kan tolkes som en referering til det norske samfunnet. Deltakeren fortalte at kunnskap om det norske samfunnet, og kunnskap om hvordan barn oppdras og behandles var viktig informasjon for å kunne leve i det norske samfunnet. Deltakeren fortalte videre at viss en ikke hadde denne informasjonen så kunne en heller ikke bli en del av samfunnet, da en ikke visste hvordan samfunnet fungerte. Deltakerens beskrivelser kan herunder tolkes som en beskrivelse av hvorfor kunnskap og kunnskapsformidling om kulturelle likheter og ulikheter opplevdes som viktig for vedkommende. Deltakeren fortalte at vi trenger å kombinere det med vårt eget, med vår kultur, og at negative ting kunne legges bort, samtidig som positive ting skulle bli tatt vare på og læres videre til det samfunnet en var en del av. Det kan tolkes som om deltakeren beskriver et eksempel på verdien av kunnskapsformidling, og hvordan kunnskap ble formidlet gjennom gruppeveiledningene, ved bruk av kommunikasjon, sammenlikning og forklaring, som fortalte at alle skulle samtale for å lære av hverandre.

Verdien av kunnskapen som ble formidlet og hvilken verdi denne kunnskapen kunne ha ble også beskrevet av en av veilederne i intervjuundersøkelsen. En av veilederne beskrev sine opplevelser rundt dette blant annet gjennom denne uttalelsen:

Veileder nr 2 ” (...) at de blir tryggere på den de er og det de både har gjort og skal gjøre. At de får virkelig bekrefte hvor viktige de er for barnet sitt. Uansett om de har det bra eller dårlig. Og det også kom jo litt opp, at de ikke har det så enkelt mange av disse flyktningene. Jeg tror at det er få steder hvor de ellers kunne fått et slikt tilbud som dette. Fordi det er noe med at viss du er helt alene så kan du bli usikker på det meste, selv om det er rett eller galt, viss du ikke har noen som kan bekrefte det du gjør det er bra, dette er bra for barnet ditt. Det ble også en erfaring å se at de trengte dette fordi at de selv er ganske langt nede av og til, og tror ikke at de er viktige for barnet. Det tror jeg at løfter dem når en får jobbet med dem på ICDP.”

Ut fra denne uttalelsen kan det tolkes som at veilederen opplever at kunnskapen, og spesielt hvordan kunnskapen ble formidlet til deltakerne som deltok i gruppeveiledningene hadde en stor verdi. Veilederen fortalte at det opplevdes som viktig for mange av deltakerne at de fikk opparbeidet seg en trygghet overfor seg selv i forhold til barnet, og at de gjennom deltakelsen i gruppeveiledningene fikk bekreftet overfor seg selv hvor viktige de var i barnas liv. Veilederen fortalte videre at dette ofte kunne oppleves som vanskelig dersom en befinner seg helt alene uten noen som kunne bekrefte at det som en gjør er bra, og at dette er bra for barnet. Det kan tolkes som at veilederen opplevde at måten kunnskapsformidlingen foregikk i gruppeveiledningene bidro til at deltakerne fikk et fora og møtes i som kunne gi dem trygghet overfor seg selv og hvem de var som foreldre, og bekreftelse i forhold til hvor viktige de var i barna sine liv.

Verdien av kunnskap og hvordan kunnskapen ble formidlet i gruppeveiledningene ble som tidligere nevnt beskrevet av flere av informantene i intervjuundersøkelsen. Videre fremkom også flere ulike beskrivelser og eksempler på hva informantene fortalte at de hadde lært under deltakelsen i gruppeveiledningene, og også hvordan de etter deltakelsen søkte å benytte denne kunnskapen i praksis sammen med barna sine. En av morsmålsveilederne fortalte følgende:

Morsmålsveileder nr 2: ” *Det har vært veldig interessant for meg, og også veldig spennende. Jeg har fått mye mer erfaring og fått forklaring på ting som jeg ikke visste før. For eksempel har jeg lært at vi må snakke med skolen. At mitt barn når det er blitt tenåring og skal gå på klassetur i for eksempel en uke så tenkte jeg før at det ønsker jeg ikke for ”barnet mitt”, det er ikke bra. Nå har jeg lært at jo ”barnet mitt” kan dra fordi vi kan snakke med skolen og de lærerne som skal være med og be om at de passer på ”barnet mitt”. Da får jeg det bra og ”barnet mitt” kan reise på tur med klassen.*”

Ut fra denne uttalelsen kan det tolkes som at morsmålsveilederen opplever at deltakelsen i gruppeveiledningene har gitt vedkommende kunnskaper og informasjon som har medført at vedkommende nå ser ting annerledes enn tidligere. Morsmålsveilederen fortalte at vedkommende tidligere ikke ønsket at eget barn skulle kunne reise på klassetur når det ble tenåring fordi dette ikke var bra. Morsmålsveilederen fortalte videre at etter vedkommende hadde fått informasjon om at en kan snakke med skolen og med lærerne, og be dem passe på barnet, så fikk vedkommende det bra, og at det da var ønskelig å sende barnet på klassetur når det ble tenåring. Det kan tolkes som at morsmålsveilederen beskrev en vanskelig situasjon som innebar tvil i forhold til å sende barnet sitt på klassetur som tenåring. Det kan videre tolkes som at morsmålsveilederen var blitt tryggere i forhold til dette etter å ha fått informasjon om at det var mulig å ta kontakt med skolen og lærerne, og nå ønsket å sende barnet sitt på klassetur som tenåring.

En av deltakerne beskrev blant annet gjennom denne uttalelsen hva det viktigste som deltakelsen i gruppeveiledningene hadde gitt vedkommende:

Deltaker nr 1: ”*Dette programmet er positivt og vi fikk mye informasjon fra det. spesielt for meg, jeg har lært mye av dette programmet og jeg bruker det i livet mitt sammen med barnet mitt. For eksempel før så sa jeg til barnet mitt viss jeg så på TV for eksempel og barnet mitt ville snakke med meg om fotball eller noe annet som barnet mitt hadde gjort ute så ville jeg ikke ha lyttet tidligere. Men etter dette programmet. Det er bra og jeg er veldig glad for dette programmet, nå gir jeg barnet mitt en stor mulighet til å fortelle meg om hva barnet mitt har gjort ute.*”

Ut fra denne uttalelsen kan det tolkes som at deltakeren beskriver et eksempel på hvordan vedkommende opplever at egen relasjonen til barnet, og spesielt kommunikasjonen med barnet har endret seg etter deltakelsen i gruppeveiledningene. Deltakeren fortalte at vedkommende hadde lært mye fra deltakelsen i programmet som vedkommende nå brukte i livet sitt og sammen med barnet sitt. Deltakeren utdypet dette ved å beskrive et eksempel hvor vedkommende tidligere ikke ville ha lyttet til barnet viss vedkommende selv var opptatt med noe annet, men etter at deltakeren hadde deltatt i programmet, gav vedkommende nå barnet en stor mulighet til å fortelle om dagen sin. Det kan tolkes som at deltakeren opplevde å ha fått viktig kunnskap og informasjon om hvordan en tar seg tid til og lytter til barnet, og hvorfor dette var viktig. Det kan videre tolkes som at deltakeren opplevde dette som noe som var av stor verdi, og at vedkommende nå tok seg tid til å lytte til barnet i større grad enn tidligere.

Den andre deltakeren uttalte seg på følgende måte:

Deltaker nr 2: *”Det har påvirket mye å delta i dette programmet. For eksempel før når jeg hadde problemer og hadde det trist så var jeg dårlig med barna også. Men nå prøver jeg å ikke blande barna med mine egne problemer, når noe er dårlig så prøver jeg å skille dem fra det.”*

Det kan tolkes som at deltakeren beskriver et eksempel på hvordan vedkommende opplever at det har blitt lettere hjemme etter deltakelsen i gruppeveiledningene. Det kan videre tolkes som at deltakeren hadde lært å skille vonde ting fra barna gjennom deltakelsen i gruppeveiledningene, og at dette hadde påvirket mye hvordan vedkommende hadde det hjemme. Deltakeren fortalte at vedkommende hadde det roligere i hjemmet nå, dette kan også videre tolkes som at situasjonen i hjemmet, og kanskje også relasjonen til barna hadde forandret seg.

Datamaterialet fremhever at det sentrale ved deltakelsen i ICDP programmet var kunnskapen som ble tildelt i forbindelse med hvordan vi tenker og handler og hvorfor vi tenker og handler slik som vi gjør. Dette kan gjennom uttalelsene argumenteres for å være relevant lærdom for alle informantene. Samtidig viser uttalelsene at lærdommen handler om samhandling og dialog, men også om mulig et kompromiss i forhold til hvor mye en skal kunne kreve at mennesker tillegger seg og legger bort av sine egne verdier og handlingsmønster i forhold til sin egen kulturelle ballast.

5. DRØFTING AV EMPIRI OG TOLKNING AV EMPIRI:

5.1 Innledning:

I dette kapitlet har jeg presentert drøftingen av det empiriske datamaterialet. Her presenteres en drøfting av informantenes utsagn slik de fremkommer av det foregående kapitlet, basert på spørsmål utledet for å på best mulig måte besvare oppgavens to hovedproblemstillinger:

1. Hvilke kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse opplever deltakere, morsmålsveiledere og veiledere innen ICDP programmet som fremtredende, i forhold til deres egne holdninger og verdier og opplevelse av det norske samfunnet?
2. Opplever deltakere, morsmålsveiledere og veiledere at gruppeveiledningene har bidratt til å gjøre dem mer bevist kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse?

Det ble videre utarbeidet tre forskningsspørsmål som er utformet for å bedre konkretisere oppgavens to hovedproblemstillinger:

1. Hvorfor kan det tenkes at informantene opplever disse ulikhetene som fremtredende?
2. Hvorfor kan det tenkes at informantene opplever disse likhetene som fremtredende?
3. Hvilke aspekter ved gruppeveiledningene kan være medvirkende til å gjøre informantene mer bevisste likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse.

Jeg har valgt å drøfte funnene ved å knytte dem opp mot de tre forskningsspørsmålene som er utledet. Kapitlet har blitt organisert inn i tre hoveddeler, hvorav hver av de tre delene presenterer et forskningsspørsmål. Funnene har blitt drøftet opp mot teori, hvorav sammenhenger, prinsipper og kritiske bemerkninger har blitt løftet frem.

5.2 Kulturelle likheter og ulikheter innen syn på barn og barneoppdragelse:

Opgavens første hovedproblemstilling søker å gi et svar på hvilke kulturelle likheter og ulikheter som deltakere, morsmålsveiledere og veiledere innen ICDP programmet opplever som mest fremtredende. Funnene viser at ulikhetene handler om forståelse og praktisering av oppdragelse, foreldres autoritet overfor barnet og arrangerte ekteskap, opplevdes som

fremtredende ulikheter, slik det ble beskrevet av informantene i intervjuundersøkelsen. Videre viser funnene at likhetene handler om ønsket om det beste for barnet, selv om informantene også tematiserte at foreldre fra ulike kulturer kan legge ulikt innhold i forståelsen og praktiseringen av ”barnets beste”. Datamaterialet viser blant annet at det er flere ulike kulturelle verdier og synspunkter fra enkelte av informantenes hjemland, og at det eksisterer ulike oppfattninger i byene og i landsbyene, samtidig eksisterer det også ulike oppfattninger innen praktisering av barneoppdragelse innad i ulike familier.

5.2.1 Kulturelle ulikheter:

Informantene i denne studien beskrev flere ulike aspekter vedrørende oppdragelse generelt og deres forståelse av og praktisering av oppdragelse spesielt, som opplevde kulturelle ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse.

5.2.2 Forståelse og praktisering av oppdragelse:

Det fremkom av undersøkelsen at oppdragelse, slik det blir forstått og definert kunne innebære ulike forståelser og praktiseringer. Det fremkom også av en av informantene at det opplevdes som om deltakere i gruppeveiledningene hadde en barneoppdragelse som kunne minne om slik barneoppdragelsen ble praktisert i Norge for en god tid tilbake. Videre fremkom det spesifikke eksempler på hva informantene beskrev at de opplevde som fremtredende ulikheter, blant annet rutiner i barnets hverdag som leggetider og stå opptider og barnets inne og ute tider. Andre eksempler illustrerte forskjeller som fremkom i forhold til oppdragelsen av jenter og jenters forhold til gutter, og forskjeller som fremkom i forhold til barnets relasjon og kommunikasjon med voksne og foreldre.

5.2.2.1 Det normative bildet av barneoppdragelse:

Ifølge litteraturen er det normative bildet av barneoppdragelse ikke bare et kulturelt utslag av tilfeldighet. Det er også nært knyttet opp mot ethvert samfunns overlevelsesstrategi i forhold til deres økonomiske og økologiske utgangspunkt, som gir grunnlaget for hvilke funksjoner barnet tillegges (Hundeide 2003). Ifølge Hundeide (2003) kjenner vi alle til forskjellige oppskriftsbøker fra vår egen kultur som forteller hvilke forventninger vi kan ha til barnet ut fra dets alder og utvikling. Oppskriftsbøkene sier imidlertid ikke alltid noe om at kunnskapen som tilkjenngis,

nødvendigvis er universelt gyldig fordi den kan variere både kulturelt og historisk. En av informantene illustrerte dette ved å kommentere at det var interessant å diskutere hva barneoppdragelse i realiteten betyr. Vedkommende fortalte at det på mange måter er et begrep som vi bruker, men at mennesker fra andre kulturer kanskje ikke bruker begrepet på samme måte, at handlinger og normer som benyttes kanskje ikke tilegnes begrepet barneoppdragelse i det hele tatt. Samtidig fortalte en annen informant at det ikke opplevdes som at det eksisterte store ulikheter når barnet var lite, men at disse ulikhetene ble mer synlige etter hvert som barnet ble eldre. Dette spesielt i forbindelse med oppdragelsen av jenter og de normer og de verdier som eksisterer, blant annet i forbindelse med jenters forhold til gutter.

Sett ut ifra et slikt ståsted kan de ulikhetene som informantene beskriver at de opplever som fremtredende ha en sammenheng med hvilke verdier og holdninger som innlemmes i oppdragelsen av barn. Holdninger og verdier som kan variere og ha ulike forståelsesformer og handlingspraksiser i ulike kulturer. På denne måten kan opplevelsen av variasjon og ulikhet ha en sammenheng med at det eksisterer variasjon innen hvilke verdier som tillegges vekt, hvilken forståelse og hvilke praktiseringer vi innlemmer i vårt normative bilde av barneoppdragelse og vår forståelse av hva barneoppdragelse er og innebærer. Dette kan også ha en sammenheng med hvilke erfaringer som vi selv har gjort oss og setter i forbindelse med oppdragelse av barnet. Barneoppdragelse er på mange måter et begrep som vi tilegner bestemte oppskrifter som bærer frem en felles forståelse som samtidig inneholder en mengde variasjoner i praksis, også i Norge. Alle oppdrar vi barn, samtidig er ikke begrepet barneoppdragelse allmenkjent og praktisert på samme måte.

5.2.2.2 Kollektivism og individualisme:

Informantene i denne studien gav flere konkrete eksempler på hva de opplevde var ulik barneoppdragelse i Norge og i sitt eget hjemland. De nevnte rutiner som inne og ute tider og stå opp og leggetider, og at de opplevde at det var ulike forventninger til den voksnes relasjon og kommunikasjon med barnet og barnets kommunikasjon og relasjon med den voksne. Ifølge litteraturen må vi ha kunnskap om hvordan overordnede kulturelle dimensjoner som Individualisme og kollektivism utspiller seg på individnivå, for å kunne forstå hvordan oppdragelse i ulike kulturer fungerer (Javo 2010). Individualistisk og kollektivistisk orienterte oppdragelsesverdier beskriver de mest typiske ulikhetene som eksisterer mellom ulike samfunn

og kulturer, spesielt ulikheter mellom moderne samfunn og tradisjonelle samfunn. Innenfor individualistisk orienterte oppdragelsesverdier tillegges individualitet og selvstendighet en stor verdi, samtidig som det forventes at barnet skal komme til den voksne med spørsmål i en direkte og åpen dialog hvor begge parter anses som likeverdige samtalepartnere (Hundeide 2009). En av informantene illustrerte dette ved å fortelle at det opplevdes som at deltakerne på mange måter hadde en helt annen barneoppdragelse en slik vedkommende opplevde at barneoppdragelse ble praktisert i Norge. Vedkommende fortalte med dette at deltakernes oppdragelse kunne minne om slik det var i Norge for en god tid tilbake. Dette eksempelet illustrerer på mange måter at forståelsen og praktiseringen av barneoppdragelse ikke er statisk, men foranderlig over tid. Dette spesielt i forhold til hvilke verdier og handlingspraksiser som herunder tillegges vekt. Sett ut ifra et slikt ståsted kan beskrivelsene av individualistisk orientert oppdragelse slik forståelsesformen presenteres av blant annet Javo (2010) og Hundeide (2009) settes i sammenheng med en praksis orientert rundt barn i moderne samfunn, hvorav Norge herunder kan figurere som et eksempel.

Innenfor kollektivistisk orienterte oppdragelsesverdier tillegges høflighet og lydighet overfor den voksne en sterk verdi, samtidig som det forventes at barnet skal tilpasse seg den voksne. Ifølge Hundeide (2009) verdsettes på denne måten taushet og stillhet hvorav barnet sjeldent snakker på eget initiativ, men svarer dersom det blir spurt om noe. Dette eksempelet illustreres ytterligere av en av informantene som forteller at barnet i egen kultur selv bestemmer hva de skal gjøre på dagen, de bestemmer selv når de skal stå opp og når de skal sovne og hvem de skal leke med. Vedkommende avslutter sitt utsagn ved å poengtere at det er stor forskjell. Sett ut fra et slikt ståsted kan en beskrivelse av kollektivistisk orientert oppdragelse på samme måte settes i sammenheng med en praksis orientert rundt barn i tradisjonelle samfunn, hvorav deltakernes hjemland, Eritrea, Irak, Palestina og Afghanistan kan figurere som eksempler. Samtidig er det svært viktig å ta høyde for at fremstillingen av kollektivism og individualisme er statiske fremstillinger av ulikheter som er blitt utarbeidet for å muliggjøre en forståelse av ulikheter mellom kulturer, basert på ytterpunkter. En slik fremstilling tar på denne måten ikke høyde for det ubegrensede antall valører og variasjoner som eksisterer innad i hvert enkelt land og kultur, heller ikke endringer og utvikling som alltid er tilstedeværende og reell. På denne måten kan fremstillingen utelukkende benyttes for å vise til sammenhenger for å bedre forstå ulikheter, og ikke for å illustrere noe reelt faktum.

5.2.2.3 *Jeg -kultur og Vi -kultur:*

Dolve og Grønningen (2005) skriver at ulike kulturer vil kunne se forskjellig på enkeltmenneskets rolle. Dolve og Grønningen forklarer disse forskjellene gjennom å vise til det som de karakteriserer som ulikheter mellom såkalte jeg - kulturer og vi - kulturer. Ifølge Dolve og Grønningen (2005) kan en jeg -kultur illustreres ved å vise til en trekant som står med spissen ned, som viser hvordan oppdragelsen av barnet utvikler seg fra å inneholde mange regler og grenser tidlig i barnets alder, mot en økende frihet etter hvert som barnet blir eldre. Jeget som illustreres innen denne forklaringsmodellen kan på mange måter settes i forbindelse med individualisme og normer og verdier som gjøres relevante for utvikling av selvstendighet og selvhevdelse. Sett ut ifra et slikt ståsted kan jeg -kultur slik den presenteres gjennom Dolve og Grønningens forklaringsmodell settes i forbindelse med en individualistisk orientert oppdragelse, som et mer spesifikt forklaringspunkt for forståelse av opplevd ulikhet innen oppdragelsen av barnet. En jeg -kultur kan på denne måten illustrere oppdragelse orientert rundt barn i moderne samfunn hvorav Norge kan figurere som et eksempel.

En vi -kultur kan i motsetning illustreres ved å vise til en trekant som står med spissen opp, som viser hvordan oppdragelsen av barnet utvikler seg fra å inneholde få regler og grenser tidlig i barnets alder, til å inneholde flere grenser og mindre frihet etter hvert som barnet blir eldre. Viet som illustreres innen denne forklaringsmodellen, kan på mange måter settes i forbindelse med kollektivism og normer og verdier som gjøres relevante for utvikling av lydighet og dedikasjon til fellesskapet og familien. Vi -kulturen kan på denne måten settes i forbindelse med kollektivistisk orientert oppdragelse, som et mer spesifikt forklaringspunkt for forståelse av opplevd ulikhet innen oppdragelse av barnet. En vi - kultur illustrerer på denne måten oppdragelse orientert rundt barn i moderne samfunn, hvorav deltakernes hjemland kan figurere som eksempler. Oppdragelsesstilene og forklaringsmodellene forklarer på hvilken måte holdninger, verdier og handlingsmåter fremkommer og praktiseres i ulike samfunn, land og kulturer, og danner grunnlaget for en interessant diskusjon og klare sammenhenger i forhold til hvorfor ulike aspekter innen forståelsen og praktiseringen av barneoppdragelsen kan oppleves som annerledes. Disse peker på hvorfor dagligdagse rutiner innen oppdragelsen, slike som legge tider og stå opp tider, og inne og ute tider kan ha blitt beskrevet som opplevde ulikheter av informantene. Videre peker disse forskjellene på hvorfor forventninger til voksnes relasjon og

kommunikasjon med barnet og voksnes forventninger til barnet kan ha blitt beskrevet som opplevde ulikheter. Samtidig vil deres begrensninger som idealtypiske forklaringsmodeller alltid inngå i denne forståelsen, da de begrenser seg til ytterpunktene uten vektleggelse av valører, variasjoner og generell utvikling.

5.2.2.4 Grunnleggende aspekter ved oppdragelsen og generelle hensyn ved vurderingen av opplevde ulikheter:

Det kan argumenteres for at informantenes beskrivelser av opplevde ulikheter innen ulike aspekter ved forståelsen og praktiseringen av oppdragelse, i noen grad kan forklares som fremtredende og forstås gjennom å vise til idealtypiske oppdragelsesverdier og forklaringsmodeller. Samtidig må disse også undergå en forståelse av at de er idealtypiske og derfor ikke nødvendigvis gjengir et korrekt bilde av virkeligheten. Hvordan oppdragelsen blir forstått og praktisert handler ifølge litteraturen også om omsorgsgiverens sosiale status og utdanning (Javo 2010). Videre vil variasjonen også være avhengig av individuell variasjon med bakgrunn i hvert enkelt menneskes sosiale bakgrunn og livserfaring. Oppdragelse handler også om generasjonsperspektiv, samtidig som variasjonen også vil kunne gjenfinnes forhold til religion. Ifølge litteraturen vil variasjonen herunder variere i forhold til familiens grad av religiøsitet, grad av utdanning og urbanisering, og fra hvilket sosialt lag familien er fra (Javo 2010). Derfor må det normative bildet av barneoppdragelse og hvilken forståelse og praktisering som tilfaller barneoppdragelsen også undergå en forståelse av å inneholde flere varierte faktorer og komponenter, som også må forstås å være i stadig endring og utvikling.

En beskrivelse av opplevde ulikheter kan også settes i sammenheng med informantenes egne opplevelser av hvordan barneoppdragelsen blir forstått og praktisert i Norge i forhold til deres eget hjemland og omvendt. En interessant diskusjon videre kunne i denne forbindelse være hvordan hvert enkelt menneskes forståelse av hvordan andre land og kulturer forstår og praktiserer oppdragelsen av barnet, kan ha en innvirkning på opplevelsen av hva de definerer som kulturelle ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse, med andre ord et akulturasjonsperspektiv.

5.2.3 Foreldres autoritet overfor barnet:

Funnene i denne undersøkelsen viste at foreldres autoritet overfor barnet ble trukket frem som et sentralt aspekt ved barneoppdragelsen. Informantene beskrev flere eksempler på opplevde ulikheter som gikk direkte inn på foreldres autoritet overfor barnet. For eksempel kom det frem at fysisk avstraffelse av barnet var en oppdragelsespraksis som det opplevdes som at ble praktisert av foreldre fra andre land og kulturer blant enkelte av informantene. Det fremkom videre at praktiseringen av fysisk avstraffelse overfor barnet opplevdes å handle om en utøvelse av foreldres autoritet overfor barnet. Høflighet var et annet fenomen som ble tematisert. En av informantene beskrev dette i forhold til den voksnes forventninger til at barnet skulle vise høflighet og respekt mot motstridende forventninger til at barnet hadde lov til å snakke og lov til å ha egne meninger. Et annet eksempel illustrerte foreldres autoritet ytterligere i forhold til voksnes dialog med barnet. En av informantene beskrev dette i forhold til barnets rett til å snakke med sine foreldre og andre som var eldre mot motstridende forventninger til at barnet ikke skulle føre dialog med sine foreldre og eldre personer om hva de ville.

5.2.3.1 Foreldres bruk av fysisk avstraffelse og forventninger til foreldrerollen:

Ifølge Javo (2010) kan foreldres ideer om barnet og oppdragelsen av barnet ha en betydelig variasjon mellom kulturer. Dette eksempelvis i forhold til foreldres ideer og forventninger til barnets fysiske og psykiske ferdigheter på ulike alderstrinn og variasjon i forhold til foreldres forståelse av barnets behov, som for eksempel disiplineringsbehov. Ifølge Skytte (2008) kan dette konkretiseres nærmere ved å eksempelvis vise til ulikheter innen synet på fysisk avstraffelse av barn. En av informantene illustrerte dette ved å fortelle at det var strengere i eget hjemland idet det ble forventet av barnet å være høflig og vise respekt overfor de voksne. Sett ut fra et slikt ståsted kan måten foreldre utøver autoritet overfor barn ha sammenheng med voksnes syn på og forventninger til barnet, men også syn på og forventninger til foreldrerollen. Dette kan blant annet ha utgangspunkt i variasjon i forhold til ideer og forventninger som barnets psykiske og fysiske ferdigheter på ulike alderstrinn og ideer og forventninger til barnets disiplineringsbehov.

En av informantene beskrev et eksempel hvor vedkommende fortalte at det interessante i gruppeveiledningene var å diskutere hvordan en er streng dersom en skal måtte erstatte fysisk

avvisning. På denne måten kan opplevelsen av ulikhet ha en sammenheng med hva mennesker fra ulike kulturer tillegger sin forståelse av begreper som eksempelvis grensesetting, strenghet og fysisk avvisning. Funnene i mitt datamateriale peker på at det kan være en sammenheng mellom hva som av informantene blir beskrevet som fremtredende ved ulike aspekter innen foreldres autoritet overfor barnet, og variasjon i forhold til ulike forventninger til hvordan foreldre bør utøve autoritet overfor barnet. Videre peker funnene på at det kan være en sammenheng mellom variasjonen i forhold til hvilken forståelse som det i ulike kulturer legges til forventninger av hvilke egenskaper som barnet bør ha, som igjen kan argumenteres for å legge spesifikke forventninger til foreldrerollen og foreldres utøvelse av autoritet overfor sine barn. Dette illustreres også av en av informantene som fortalte at det ikke ble forventet av barnet å snakke med de som var eldre enn det selv, spesielt ikke voksne. Dette ble beskrevet som at ikke var lov av vedkommende og videre konkretisert med at det var motsatt i Norge idet barnet kunne snakke med alle om hva det ville. Sett ut fra et slikt ståsted kan opplevelsen av ulikhet ha en sammenheng med variasjon innenfor ulike samfunnsstrukturer, som kan ha en innvirkning på hvilke egenskaper som vurderes som viktige av omsorgspersoner at barnet har. Forventninger til egenskaper som det anses som viktige for barnet å utvikle kan på denne måten argumenteres for å også tillegge forventninger til foreldrerollen. Eksempelvis egenskaper som lydighet og respekt, som fremmer behovet for streng autoritet innen oppdragerrollen, i forhold til egenskaper som individualitet og selvstendighet som fremmer behovet for kommunikasjon og å lage avtaler med barnet.

5.2.3.2 Kollektivism og individualisme:

Innenfor det som i teorien blir beskrevet som individualistisk orientert oppdragelse forventes omsorgsgivere å utøve grensesetting overfor barna gjennom forklaringer og å lage avtaler. I kontrast til dette forventes foreldre innenfor en kollektivistisk orientert oppdragelse å underbygger en opprettholdelse av streng autoritet overfor barnet. På denne måten utøves grensesetting overfor barnet ved å påpeke respekt, om nødvendig gjennom fysisk avstraffelse. Disse ytterpunktene ble også eksemplifisert av flere av informantene. De fortalte blant annet at kommunikasjon mellom voksne og barn ikke var forventet og at det heller kanskje ikke var lov. Samtidig illustrerte eksemplene en høy verdsettelse av barnets respekt og lydighet overfor eldre og voksne. Dette i kontrast til det en av informantene beskrev som voksnes kommunikasjon og

dialog med barnet som nødvendig for å kunne erstatte fysisk avvisning. De oppdragelsesformene som springer ut fra foreldres kulturelle verdier kan ut fra en slik forståelse inneholde variasjon idet de blir forstått som nyttige og funksjonelle i en kultur, samtidig som de samme verdiene kan forstås som mindre funksjonelle i en annen kultur (Javo 2010). Ifølge Javo (2010) har de moderne, vestige kulturene tradisjonelt vært influert av kristne, protestantiske idealer, som vektlegger å oppnå egne individuelle mål og personlig ansvar. På denne måten er oppdragelsen mer individorientert og tar derfor mer hensyn til hvert enkelt barns individuelle forutsetninger og særskilte behov. Innenfor en kollektivistisk orientert oppdragelse er målet med oppdragelsen ofte en person som kjennetegnes av omsorg, imøtekommenhet og avhengighet av andre. På denne måten verdsettes egenskaper som lydighet, respekt og lojalitet overfor familien som viktige egenskaper som barnet bør ha.

Ut fra en slik forståelse kan informantenes beskrivelser som forventninger til at barnet skulle vise høflighet og respekt overfor den voksne mot motstridende forventninger til at barnet hadde lov til å snakke med sine foreldre og andre voksne og lov til å ha egne meninger, ses i sammenheng med de ulikhetene som i litteraturen illustreres innenfor individualistisk og kollektivistisk orientert oppdragelse. Videre kan også andre eksempler på opplevde ulikheter, slike som barnets rett til å føre dialog med sine foreldre og andre voksne, mot motstridende forventninger til at barnet ikke hadde lov til å føre dialog med de som var eldre, også forstås ved å se eksemplene i sammenheng med de illustrerte ulikhetene mellom disse oppdragelsesstilene. På denne måten kan de ulikhetene som informantene beskriver som fremtredende ha en sammenheng med hvilken forståelse, holdninger og verdier som tillegges foreldres utøvelse av autoritet overfor barnet innad i barneoppdragelsen, og hvilke erfaringer som de selv setter i forbindelse med dette begrepet. Oppdragelsesformene understreker at det kan eksistere sammenhenger mellom variasjon i ulike samfunns økonomiske og økologiske utgangspunkt og hvorfor innholdet i barneoppdragelsen varierer og derfor kan oppleves som ulik, land og kulturer imellom. Likevel understreker disse kun sammenhenger som utelukkende baserer seg på ytterpunkter, uten hensyn til variasjoner som vil eksistere innad i land og kulturer og uten hensyn til utvikling.

5.2.3.3 Grunnleggende aspekter ved foreldres bruk av autoritet og generelle hensyn ved vurderingen av opplevde ulikheter:

Selv om ulikheter innen samfunnsstrukturer kan bidra til en forståelse av hvorfor enkelte egenskaper vurderes som viktige i noen kulturer mens andre egenskaper fremheves som viktige i andre, kan det stilles spørsmål ved om en slik ensporet fremstilling av kontrastene mellom individualistiske og kollektivistiske oppdragelsesverdier og samfunnsstrukturer, er tilstrekkelig for å forstå hvorfor ulike aspekter ved foreldres utøvelse av autoritet overfor barnet blir beskrevet som fremtredende ulikheter av informantene. Det kan argumenteres for at informantenes beskrivelser av opplevde ulikheter, i noen grad kan forstås ut fra de idealtypiske oppdragelsesstilene som i litteraturen skisserer ulikhetene mellom individualistisk og kollektivistisk orientert oppdragelse. Hvordan foreldre utøver autoritet overfor barnet kan ha sammenheng med hvilken forståelse som tillegges begreper som grensesetting og hvilket innhold dette begrepet har. Samtidig må en forståelse av hvorfor ulikheter herunder blir beskrevet som fremtredende av informantene også ta høyde for de mange aspektene og komponentene som vil eksistere i forbindelse med forståelse og praktisering av oppdragelsesbegrepet, og med dette også oppdragelsens innhold og uttrykk i forbindelse med utøvelse av autoritet overfor barnet. Hvorfor informantene beskriver ulikheter ved ulike aspekter innen foreldres autoritet overfor barnet som fremtredende, bør på denne måten også ta høyde for at det eksisterer en mengde variasjoner mellom ulike kulturer, men også mellom mennesker generelt, som kan ha en innvirkning på hvilken forståelse og hvilket innhold som tillegges praktiseringen av autoritet og grensesetting.

Dette fremkommer også av mitt datamateriale hvor en av informantene fortalte at det finnes en stor variasjon av hvilken grad autoritet utøves av omsorgspersoner innenfor forskjellige familier og at det kan variere ettersom en befinner seg på landet eller i byen. Eksempelvis vil variasjon i oppdragelsen ikke bare variere mellom ulike samfunn, land og kulturer, men også mellom hvert enkelt menneskes forståelse av hva en god oppdragelse vil innebære. Dette fremkommer også av mitt datamateriale hvorav informantene også hadde ulike oppfatninger i forbindelse med fysisk avstraffelse av barnet. En interessant diskusjon i denne forbindelse kan være hva vi som enkeltmennesker faktisk tillegger begreper som grensesetting innen oppdragelsen, og hva vi opplever at disse begrepene faktisk innebærer. Videre kan en interessant diskusjon i denne forbindelse være i hvilken grad familiers sosiokulturelle kontekst kan ha innvirkning på foreldres

forståelse og praktisering av oppdragelsesbegrepet, og følgelig hvordan foreldre best bør utøve autoritet overfor sine barn.

5.2.4 Arrangerte ekteskap:

Arrangerte ekteskap var et tema som ble beskrevet av flere av informantene i intervjuundersøkelsen, spesielt veilederne og morsmålsveilederne. Eksempler som ble beskrevet av informantene i denne forbindelse var at arrangerte ekteskap opplevdes som å være et tema som forekom i andre land og kulturer som skilte seg vesentlig fra eksempelvis norske verdier og praksiser. Temaet ble også beskrevet som vanskelig idet det opplevdes å være kjent og dermed vanskelig å snakke om. Et videre eksempel som ble beskrevet av informantene var at praksisen varierte sterkt fra familie til familie og var i endring i flere land, men at det fortsatt var et vanskelig og problematisk tema.

5.2.4.1 Individualisme og kollektivism:

Ifølge Hundeide (2009) springer ekteskapsformene innenfor kollektivistiske samfunn ut fra tradisjoner hvor barn søker råd fra sine foreldre i langt større grad enn det som er vanlig innenfor individualistisk orienterte samfunn. Ifølge litteraturen er det vanlig, men også naturlig å konsultere med foreldre i forbindelse med valg av partner. I denne forbindelse fremkommer en utbredt praksis av arrangerte ekteskap (Hundeide 2009). Ifølge Hundeide (2009) eksisterer det en gråsoner mellom det som kan karakteriseres som arrangerte ekteskap og det som kan karakteriseres som tvangsekteskap. Grensen mellom disse går mellom overbevisning og press inn i ekteskapet. Det er vanligvis foreldrene som bestemmer innen tradisjonelle samfunn. På denne måten utvikler barna også en lojalitet overfor foreldrenes vilje tidlig i livet (Hundeide 2009). I motsetning til kollektivistisk orientert oppdragelse hvor målet for oppdragelsen ofte er et menneske som kjennetegnes av omsorg, avhengighet og imøtekommenhet, er målet for oppdragelsen innen en individualistisk orientert oppdragelse ofte et menneske som kjennetegnes av individualitet, selvstendighet og selvhevdelse. På denne måten vil barns lojalitet overfor foreldrene og også deres rådføring med foreldrene i forhold til valg av partner ikke innebære den samme verdien innen individualistisk som i kollektivistisk pregede samfunn.

En av informantene fortalte imidlertid at det var viktig å diskutere temaet tvangsekteskap i gruppene fordi det var mye slikt i utenlandske land. Samtidig fortalte vedkommende at før var

det slik at mange familier drepte jentene dersom de ikke ville gifte seg, men at dette hadde forandret seg i mange familier. Nå ble de ikke lenger drept, men de rømte. Slike arrangerte ekteskap hadde også mye å gjøre med at jentene var blitt gravide utenfor ekteskapet. Denne uttalelsen ble konkretisert ytterligere av en annen informant som fortalte at det ofte var slik i vedkommende sitt hjemland at jentene ikke fikk velge mannen sin selv. Informanten konkretiserte dette med å si at det var store variasjoner på dette fra familie til familie og at vedkommende selv ikke ønsket dette for sitt eget barn. Oppdragelsesstilene illustrerer hvordan lojalitet overfor foreldre og familie vektlegges innenfor kollektivistisk pregede samfunn, som i denne forbindelse naturliggjør konsultasjon med foreldre i forbindelse med valg av partner. Samtidig illustrerer oppdragelsesstilene hvordan selvstendighet og selvhevdelse vektlegges innenfor individualistisk pregede samfunn, som i denne forbindelse medfører at konsultasjon med foreldre og foreldres meninger godkjenning i forbindelse med valg av partner tillegges mindre vekt. Informantenes uttalelser sier imidlertid noe annet, de verken bekrefter eller avkrefter at lojalitet står sterkt innad i familien eller at konsultasjon med foreldre er mer vanlig. Imidlertid peker informantenes uttalelser på at det eksisterer variasjon innenfor dette temaet i ulike familier og at det også eksisterer utvikling innen landegrensene i forhold til temaet.

5.2.4.2 Grunnleggende aspekter ved arrangerte ekteskap og generelle hensyn ved vurderingen av opplevde ulikheter:

Det kan argumenteres for at informantenes beskrivelser av opplevde ulikheter i forbindelse med temaet arrangerte ekteskap, i noen grad kan forstås ut fra de idealtypiske oppdragelsesstilene, individualistisk og kollektivistisk orientert oppdragelse. Dette idet en kollektivistisk orientert oppdragelse verdsetter lojalitet og familie i en annen grad enn innfor en individualistisk orientert oppdragelse. Konsultasjon med foreldre og familie, og deres meninger i forbindelse med valg av partner tillegges en større vekt innenfor kollektivistisk pregede samfunn enn i individualistisk pregede samfunn. På denne måten kan opplevelsen av ulikhet herunder forstås idet temaet illustrerer variasjon innenfor holdninger, normer og verdier mellom tradisjonelle og moderne samfunn. Ut fra en slik forståelse kan variasjon innen ulike samfunn, land og kulturers verdier, holdninger og praktisering av oppdragelsen, bidra til en forståelse av hvorfor temaet arrangerte ekteskap blir beskrevet som en fremtredende ulikhet av informantene. Samtidig kan kritiske

bemerkninger rettes mot å benytte utarbeidede oppdragelsesstiler alene for å forstå hvilke holdninger, normer og verdier som verdsettes og vektlegges.

Det eksisterer eksempelvis store forskjeller og variasjoner innen en og samme kultur og hvert enkelt menneske imellom i forbindelse med forståelsen av hva som kjennetegner en god barneoppdragelse. På denne måten må en forståelse av oppdragelsens innhold og uttrykk også undergå en forståelse av at kulturelle verdier ikke er statiske og heller ikke uforanderlige over tid. Samtidig inngår det i den kritiske forståelsen av oppdragelsesstilene at de ikke inkluderer de mange og varierte aspekter og komponenter som også må inngå i en forståelse av oppdragelsens innhold og uttrykk. En interessant diskusjon i denne forbindelse kunne være i hvilken grad kulturelle verdier i ulike land og samfunn har endret seg over tid, og hvordan slike endringer og utvikling igjen har dannet grunnlaget for hvilke holdninger, normer og verdier som tillegges vekt i syn på barn og barneoppdragelse. Videre kunne en interessant diskusjon også være i hvilken grad endringer og utvikling har innvirkning på karakteriseringen av moderne og tradisjonelle samfunn, og om det i det hele tatt lar seg gjøre å klassifisere samfunn innenfor disse kategoriene.

5.2.5. Forventninger til funn og begrensninger i datamaterialet:

Det fremkommer av den foregående teksten at informantenes beskrivelser av opplevde ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse inneholdt ulike aspekter vedrørende forståelse og praktisering av oppdragelse, foreldres autoritet overfor barnet og temaet arrangerte ekteskap.

5.2.5.1 Forventninger til funn:

Spesifikke eksempler i forhold til variasjon i forbindelse med oppdragelsens innhold og uttrykk var funn som jeg forventet av undersøkelsen. Slike som ulikheter i forbindelse med barnets leggetider og stå opp tider. Videre var også eksempler på variasjon i forhold til utøvelse av autoritet som eksempelvis fysisk avstraffelse av barnet og temaet arrangerte ekteskap, funn som jeg forventet av undersøkelsen. Variasjon på bakgrunn av hva hvert enkelt menneske tillegger begreper som oppdragelse, autoritet og grensesetting var imidlertid funn som jeg ikke forventet av undersøkelsen. Med dette forventet jeg å finne variasjon innad i begrepene, men ikke at variasjonen kunne inneholde så sterke forklaringselementer på bakgrunn av hvilket meningsinnhold som tilfaller begrepene vi i det daglige praktiserer.

5.2.5.2 Begrensninger i datamaterialet:

I denne oppgaven har min fokusering i denne forbindelse vært rettet mot å innhente informasjon omkring hvilke kulturelle ulikheter som informantene opplevde som fremtredende. Oppgaven har på denne måten vært rettet mot å innhente spesifikk informasjon om ulikheter i forhold til syn på barn og barneoppdragelse, og hvorfor det kan tenkes at de blir beskrevet som fremtredende av informantene. På denne måten har ikke de komponenter som i det foregående drøftes at bør tillegges en forståelse av oppdragelsens innhold og uttrykk blitt dekket gjennom min studie. Slike mangler kan på denne måten argumenteres for å være en kilde til interessante spørsmål i forbindelse med hvordan andre land og kulturer forstår og praktiserer oppdragelsen av barnet, kan ha en innvirkning på deres opplevelse av hva de definerer som ulikheter mellom kulturer. En annen interessant diskusjon kunne samtidig være hva vi som enkeltmennesker faktisk tillegger begreper som grensesetting innen oppdragelsen, og hvilke komponenter som kan være avgjørende for hva vi opplever at disse begrepene faktisk innebærer.

5.2.6 Kulturelle likheter:

Det andre forskningsspørsmålet i denne oppgaven søker å gi et svar på hvorfor de likhetene som fremkommer av undersøkelsen blir beskrevet som fremtredende av informantene. Informantene i denne studien fortalte at en grunnleggende likhet mellom kulturer spesielt var ønsket om det beste for barnet. Informantene beskrev herunder flere ulike aspekter generelt som kunne inkluderes innen denne forståelsen.

5.2.7 Ønsket om det beste for barnet:

Ønsket om det beste for barnet ble beskrevet som en kulturell likhet av alle informantene. Informantene var noe delte i sine oppfatninger av kulturelle likheter i forhold til ulikheter som kunne eksistere. Noen av informantene mente at det eksisterte flere like aspekter. Samtidig mente andre informanter at det eksisterte flere ulikheter enn likheter. Det fremkom av informantenes beskrivelser at ønsket om det beste for barnet opplevdes å være det største ønske alle foreldre i hele verden delte mellom seg. At barnet skulle klare seg og få det bra ble beskrevet som målet med barneoppdragelsen og derfor ikke avhengig av variasjon i forhold til ulike samfunn og kulturer, og heller ikke av landegrensener. Det ble beskrevet flere eksempler innenfor hva informantene opplevde at dette ønsket kunne inneholde. Det fremkom at alle ønsker det

beste for barnet, men at målet for å oppnå dette, nødvendigvis ikke trengte å være det samme innenfor alle kulturer. Videre fremkom det at alle foreldre tenker på barna sine, på utdanning, på deres fremtid og på god helse. Kjærlighet, omsorg og det å sørge for at barnet ikke opplevde noe vondt ble også beskrevet av informantene i forbindelse med hva ønsket om det beste for barnet kunne innebære.

5.2.7.1 Barnets beste:

Ifølge Hofman (2010) viser det seg at synspunkter innenfor hva barnets beste innebærer, både er kulturavhengig, men også tidsavhengig. I 1900 – tallets bøker om barneoppdragelse advares det eksempelvis mot at en utvikling av nære og sterke bånd mellom barnet og foreldre kunne føre til en svekking av foreldres autoritet. På denne måten har tankegangen omkring barnets beste gjennom et århundre endret seg i vårt samfunn. I følge litteraturen anno 2010 er det i eksempelvis i Norge blitt svært viktig for foreldre å utvikle nære og emosjonelle bånd til sine barn. Ut fra en slik forståelse kan det kjærlighetsbaserte foreldreskapet som i dagens samfunn verdsettes og fremheves som viktig argumenteres for å være en kulturell ide som gjennom tiden har endret seg, og kan dermed ikke vurderes som et universelt fenomen (Hofman 2010). En av informantene understrekte også dette ved å poengtere at det du ønsker for barnet ditt ikke er kulturforskjellig, det er mer et universelt fenomen, men at måten å oppnå barnets beste på ikke nødvendigvis trengte å være den samme i alle kulturer. Dette måtte vi diskutere hvordan vi skulle komme frem til.

Med utgangspunkt i en forståelse av at foreldre handler ut fra deres ønske om det beste for barnet, kan det argumenteres for at deres handlingspraksiser og tilnærminger i oppdragelsen på denne måten vil bære preg av hva som av den enkelte forelder tolkes for å være barnets beste og til barnets beste. Slike fortolkninger vil være avhengig av den enkelte forelder og deres erfaring fra egen oppdragelse, men vil også kunne bære preg av samfunnsmessig og kulturell påvirkning. Foreldres tilnærming til og handlingspraksis innen oppdragelse vil derfor kunne preges av meningsinnholdet som tillegges forståelsen av barnets beste.

5.2.7.2 Meningsinnholdet som tillegges forståelsen av barnets beste:

Funnene i mitt datamateriale peker på at det meningsinnholdet som tillegges forståelsen av barnets beste også kan ha en innvirkning på foreldres forståelse og praktisering av oppdragelse,

og på denne måten også oppdragelsens innhold og uttrykk. En av informantene illustrerer dette ved å fortelle at når deltakerne sa at barn måtte vise respekt for de voksne, så hadde ikke informantene lyst til å si seg uenig i dette, men at det kunne vært interessant å gå i dybden på hva som menes med akkurat dette. Viss det betydde at barnet skulle bli kuet så ble det feil, men viss det betydde at barnet skulle ha respekt for voksne så var jo dette viktig. På denne måten kan måten foreldre utøver autoritet mot barna sine på forstås i sammenheng med at det eksisterer variasjon innenfor hvilke veier som følges for å sikre at barnet skal klare seg og få det godt innen forskjellige familier og forskjellige kulturer. Det må inngå i forståelsen at tilnærmingen til oppdragelsen og utøvelsen av denne som sådan alltid vil inneholde valører i utøvelse av foreldre generelt, selv om de befinner seg innenfor de samme landegrensene. Det er likevel i møtet mellom kulturer at slike valører vil komme best til uttrykk, og da gjerne som grunnleggende forskjeller i utøvelsen av oppdragelsen.

Ifølge litteraturen kan det argumenteres for at det også eksisterer mange likheter mennesker imellom i syn på barn og barneoppdragelse. Eksempelvis at barnet overlever og holder seg friskt, at barnet har behov for omsorg og kjærlighet og at barnet får det som det trenger (Hundeide 2009). En av informantene understrekte også dette ved å fortelle at vedkommende mente, Norsk oppdragelse og utenlandsk oppdragelse tenkte alle i samme retning. Det var at barnet skulle få det bra. Vedkommende fortalte at som foreldre så tenker vi på våre barn, vi tenker på utdanning, på deres fremtid og på god helse, samtidig understrekte informantene at det var visse forskjeller mellom kulturer som vi måtte jobbe med. Dette kan indikere at foreldre utøver sin oppdragelse ut fra deres ønske om det beste for barnet, men at variasjon kan forekomme idet meningsinnholdet som tillegges barnets beste forståelse, kan variere mellom foreldre generelt, og mellom kulturer og landegrenser kanskje også spesielt. Dette idet møtet mellom kulturer vil medføre at innholdspraksiser i oppdragelsen som inneholder variasjon kan komme sterkere til uttrykk.

5.2.7.3 Likheter ved meningsinnholdet tillagt barnets beste forståelse:

Funnene i mitt datamateriale fremhever flere eksempler på hva informantene opplever at barnets beste innebærer. Eksempelvis at alle foreldre tenker på barnets fremtid og ønsker at barnet skal ha en god helse og få en god utdanning. Videre viser funnene i mitt datamateriale at å gi kjærlighet til barnet og å sørge for at barnet ikke opplevde noen vonde ting også var eksempler på hva informantene opplevde som innholdet i barnets beste. Ut fra en slik forståelse kan

informantenes beskrivelser av ønsket om det beste for barnet som en opplevd likhet forstås i sammenheng med at oppdragelsen slik det blir forstått og praktisert av foreldre, uavhengig av land og kulturer utøves ut fra et ønske om det beste for barnet. Hvorfor informantene beskriver ønsket om det beste for barnet som en fremtredende likhet kan ha sammenheng med at ønsket om det beste for barnet illustrerer et ønske som er eksisterende for alle foreldre i alle samfunn, land og kulturer. På denne måten kan ønsket om det beste for barnet argumenteres for å underbygge et felles mål blant alle foreldre, som også inneholder aspekter og komponenter som er felles på tross av variasjon.

Funnene i mitt datamateriale peker på at det kan eksistere en sammenheng mellom hvilket meningsinnhold som tillegges barnets beste og variasjon i oppdragelsens innhold og uttrykk. Samtidig kan det argumenteres for at det eksisterer mange likheter mennesker og kulturer imellom i forhold til hva vi tillegger vår forståelse av barnets beste, som eksempelvis behovet for kjærlighet, utdanning og god helse. Det må inngå i denne forståelsen at foreldres ønske om det beste for sine barn er et overordnet ønske, hvorav de spesifikke verktøy som enhver forelder inkluderer oppdragelsens innholdspraksis inneholder variasjon. Det må videre også tas høyde for at oppdragelsens innholdspraksis også vil kunne inneholde en forståelse og en utøvelse som ikke vil tjene til barnets beste.

5.2.7.4 Grunnleggende aspekter ved ønsket om det beste for barnet og generelle hensyn ved variasjon innen meningsinnholdet som tillegges forståelsen av barnets beste:

Det eksisterer mange ulike faktorer som kan være avgjørende for hvilket meningsinnhold som tillegges forståelsen av barnets beste, som bør bli tatt til ettertanke. Likevel kan ønsket om det beste for barnet uavhengig av hvilket meningsinnhold som barnets beste tillegges, argumenteres for å underbygge et felles mål som står uavhengig av de variasjoner og ulikheter som kan finnes. Samtidig som det eksisterer en rekke aspekter som kan ha betydning for hvilket meningsinnhold vi tilegger vår forståelse av barnets beste, kan det også argumenteres for at det eksisterer mange likhetstrekk både kulturer og mennesker imellom. Målene for oppdragelsen er mange, likevel kan ønsket om det beste for barnet være universelt på tross av de ulike veiene som velges for å nå disse målene. En interessant diskusjon kunne i denne forbindelse være hvilke aspekter som danner grunnlaget for meningsinnholdet som vi tillegger vår forståelse av barnets beste, og hvordan dette meningsinnholdet har endret og utviklet seg over tid. En annet interessant

diskusjon i denne forbindelse kunne også være i hvilken grad sosiokulturell kontekst og majoriteter i et samfunn kan ha innvirkning på hvilke verdier og holdninger som tillegges dette meningsinnholdet.

5.2.8 Forventninger til funn og begrensninger i datamaterialet:

Det fremkommer av den foregående teksten at informantenes beskrivelser av fremtredende likheter i syn på barn og barneoppdragelse var ønsket om det beste for barnet.

5.2.8.1 Forventninger til funn:

Funn som illustrerte spesifikke eksempler på gi barnet omsorg og kjærighet, ønsket om å gi barnet en god utdanning og ønsket om at det skulle gå bra med barnet, var funn som jeg forventet av undersøkelsen. Variasjon i forhold til de veier som velges og den forståelsen som blant annet tillegges oppdragelsen, som følge av variasjon i meningsinnholdet som tillegges forståelsen av barnets beste, var imidlertid funn som jeg ikke forventet av undersøkelsen. Det interessante var herunder hvordan meningsinnholdet som vi tillegger allmennkjente begreper som oppdragelse, autoritet og barnets beste kan utgjøre store variasjoner og opplevelsen av fremtredende ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse. Med dette forventet jeg å finne klare eksempler på hva informantene opplevde som likheter i syn på barn og barneoppdragelse, men ikke variasjon i forbindelse med ønsket om det beste for barnet, med bakgrunn i variasjon i hvilket meningsinnhold barnets beste tillegges.

5.2.8.2 Begrensninger i datamaterialet:

I denne oppgaven har mitt interessefokus i denne forbindelse vært rettet mot å innhente informasjon omkring hvilke kulturelle likheter som informantene opplever som fremtredende. Oppgaven har på denne måten vært rettet mot å innhente spesifikk informasjon om likheter i syn på barn og barneoppdragelse, og hvorfor det kan tenkes at de blir beskrevet som fremtredende av informantene. På denne måten har ikke variasjon i forhold til ulike aspekter og komponenter som kan argumenteres for å ha innvirkning på hvilket meningsinnhold som tillegges vår forståelse av barnets beste, blitt dekket gjennom denne studien. Videre har meningsinnholdets endringer og utvikling over tid, og i hvilken grad dette kan sies å påvirke oppdragelsens innhold og uttrykk heller ikke blitt dekket av denne undersøkelsen. Avslutningsvis dekkes heller ikke i hvilken grad

sosiokulturell kontekst og majoriteter i et samfunn kan ha innvirkning på hvilke verdier og holdninger som tillegges dette meningsinnholdet i min undersøkelse. Slike mangler kan på denne måten argumenteres for å være en kilde til interessante spørsmål i forbindelse med hvordan oppdragelsens innhold og uttrykk har utviklet seg over tid, i forhold til endring og utvikling blant annet i forbindelse med meningsinnholdet som tillegges forståelsen av barnets beste.

5.3 Deltakelsen i ICDP programmet:

Oppgavens andre hovedproblemstilling søker å gi et svar på om deltakerne, morsmålsveilederne og veilederne opplevde å bli mer bevisste kulturelle likheter og ulikheter gjennom deltakelsen i ICDP programmet. Det tredje og siste forskningsspørsmålet søker å gi et svar på hvilke aspekter ved gruppeveiledningene som kan ha vært medvirkende til å gjøre informantene mer bevisst likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse. Informantene i denne studien beskrev ulike aspekter vedrørende deltakelsen i programmet generelt, og ulike aspekter vedrørende programmets tilnærming og utforming spesielt som betydningsfulle og relevante.

5.3.1 Trygghet og erfaringsdeling:

Informantene beskrev flere og varierte eksempler på hvorfor trygghet og erfaringsdeling innad i gruppene opplevdes som betydningsfulle. Blant enkelte av informantene fremkom det eksempelvis at å skape trygghet i gruppeveiledningene var en tung prosess, spesielt i forbindelse med at settingen opplevdes som uvant for deltakerne. Å skape trygghet ble også beskrevet som vanskelig i forbindelse med at det var mange forskjellige dialekter og ulikheter innad i hver av gruppene som kunne medføre at det ble vanskelig å komme videre fra det at alle følte seg trygge. Videre fremkom det at trygghet etter hvert ble etablert i gruppene som følge av at temaene og de mange ulike aspektene rundt disse ble gjort ufarlige å snakke om. Dette spesielt i forbindelse med at det ble gitt respons og det ble vist respekt. Samtidig var det ingen situasjoner som det var nødvendig å slå ned på, eller kritisere fordi det heller ble fokusert mot å sammenlikne og å forklare. Samtidig fremkom det også flere eksempler blant informantene i forbindelse med erfaringsdeling innad i gruppeveiledningene og hvilken betydning dette hadde. Blant enkelte av informantene fremkom det eksempelvis at erfaringsdeling innad i gruppene ikke bare kunne ha vært en medførende faktor til etablering av trygghet, men at dette også kunne ha vært en kilde til informasjon, idet en da kunne ta lærdom av andre.

5.3.1.1 Erfaringsdeling som grunnlag for trygghetsdannelse:

Erfaringsdeling er et viktig aspekt innen gruppeveiledningene, idet tilnærmingen innenfor gruppeveiledningene er utarbeidet for at foreldrene som deltar skal informere gruppen og veilederne om sin egen omsorgspraksis og samspill med barna sine (Hundeide 2009). På denne måten kan etablering av trygghet og tillit blant deltakerne innad i gruppene argumenteres for å være en viktig faktor som bør være tilstede for at erfaringsdeling og diskusjon innad i gruppene skal kunne skje på best mulig måte. En av informantene understrekte også dette ved å fortelle at vedkommende opplevde det som litt vanskelig for deltakerne i begynnelsen med at det også ble lettere for dem etter hvert. Informanten fortalte at slik vedkommende så det så var grunnen til dette at de klarte å gjøre det ufarlig for dem, mer og mer. Dette idet de ble vist respons og gitt respekt. På denne måten var det ingen grunn til å føle at dette tør jeg ikke å si, fordi du følte deg trygg på at du ikke ble avvist. Ifølge Hundeide (2009) er foreldrene som deltar selv å regne som den aktive part, istedenfor at de blir instruerte i hvordan de skal forholde seg til barna sine i ulike sammenhenger. ICDP er et ressursorientert program som vektlegger å fremheve mulighetene og det positive i relasjonen mellom foreldre og barn, isteden for å korrigere og påpeke feil. Erfaringsdeling innad i gruppene er et viktig aspekt ved ICDP programmet idet tilnærmingen innenfor gruppeveiledningene er utarbeidet for at foreldrene som deltar skal informere gruppen og veilederne om sin egen omsorgspraksis og samspill med barna sine. I litteraturen beskrives målet for denne tilpasningen av ICDP til minoritetsetniske foreldre og omsorgsgivere blant annet som å gi et tilbud som er kulturelt relevant i den forstand at denne ikke tvinger gjennom oppfatninger og verdier som kan virke fremmed og støtende på mottakergruppen (Hundeide 2009).

Funnene i mitt datamateriale peker på at trygghet etter hvert ble etablert i gruppeveiledningene som følge av at temaene som ble tatt opp i gruppene etter hvert ble gjort ufarlige å snakke om. Dette i forbindelse med at det ble gitt respons og det ble vist respekt, samtidig som det ikke var noen situasjoner som det var nødvendig å slå ned på, eller kritisere fordi det heller ble fokusert mot å sammenlikne og å forklare. En av informantene illustrer dette ytterligere ved å fortelle at vedkommende i begynnelsen hadde problemer i kurset idet deltakerne viste negativ respons i forhold til deres egen opplevelse av hva nordmenn tenkte om dem. Informanten fortalte at vedkommende forklarte deltakerne at kurset ikke handlet om at deltakerne bare gjorde feil og at

alle de norske bare var engler, det var andre mål. Informanten fortalte at deltakerne etter hvert skjønnte at ingen skulle ta ord fra munnen deres og fortelle andre og fortelle barna, og at det da ble lettere, idet deltakelsen handlet om å snakke for å lære av hverandre. På denne måten kan erfaringsdeling fremmes som et grunnlag for tillitsdannelse i gruppene idet erfaringsdelingen gjennomføres ved å benytte samtaler og drøfting. Disse gjennomføres på grunnlag av at foreldrene regnes som den aktive part. På denne måten fokuseres det mot å fremheve mulighetene og det positive i relasjonen mellom foreldre og barn. Denne tilnæringsmåten innen ICDP programmet kan på denne måten være et aspekt ved programmet som kan være medvirkende til å etablere trygghet. Idet trygghet på denne måten er en viktig faktor som bør være tilstede for at erfaringsdeling skal kunne skje innad i gruppene, som et ledd i informasjonsdeling mellom mennesker hvorav ulike kulturer er representert, vil også trygghet kunne være en viktig tilstedeværende faktor for etablering av bevissthet omkring kulturelle likheter og ulikheter.

5.3.1.2 Muligheten til å kunne uttrykke seg på sitt eget morsmål som grunnlag for ervervelsen av trygghet:

Ifølge Hundeide (2009) kjennetegnes minoritetsvarianten av ICDP programmet ved at det blir benyttet to ressurspersoner som innehar rollen som veiledere. Ressurspersonene består av en veileder med etnisk norsk opprinnelse og en morsmålsveileder med minoritetsbakgrunn. Morsmålsveilederen leder foreldregruppen på morsmål og gjør det med dette mulig for deltakerne å snakke sitt eget morsmål i gruppene. Veilederne med etnisk norsk opprinnelse deltar som brobygger og støtte for norske forhold og verdier. Ifølge Hundeide (2009) skaper en slik tilnæringsmåte et bredere grunnlag for tillit for deltakerne siden de på denne måten kan forholde seg til medmennesker som de kan føre samtaler med på sitt eget språk, og de blir mer bevisste i forhold til sitt barn og deres initiativ og behov.

Funnene i mitt datamateriale peker på få eksplisitte utsagn vedrørende språk som en tillitsvekkende faktor i gruppeveiledningene. Likevel fremkommer det av datamaterialet at diskusjon og sammenligninger mellom eget hjemland og norske forhold og verdier forekom i gruppene og at dette ble oppfattet som positivt og lærerikt av informantene. ICDP programmet blir beskrevet som et forebyggende og helsefremmende program hvorav tilnærmingen innenfor gruppeveiledningene er utarbeidet for at foreldrene som deltar i gruppene skal informere

veilederne og resten av gruppen om hvordan de selv praktiserer sin omsorg og sitt samspill med barna sine gjennom bruk av diskusjon og erfaringsdeling. På denne måten kan det argumenteres for at en slik tilnæringsmåte kan være en medvirkende faktor for å skape trygghet innad i gruppene idet foreldrene får muligheten til å føre diskusjon og komme med sammenligninger på sitt eget morsmål. Samtidig kan programversjonen i denne forbindelse kritiseres for å ikke medberegne variasjon i forbindelse med ulike dialekter, og videre variasjon innad i gruppene som kan ha vært medvirkende til å vanskeliggjøre etableringen av trygghet blant deltakerne i gruppene. Dette blir også beskrevet av en av informantene som fortalte at det ble vanskelig fordi det var mange forskjellige nasjonaliteter i en og samme gruppe og mange forskjellige språk. Dette medførte at det var mange ulikheter innad i hver enkelt gruppe, som også gjorde det vanskelig å komme videre fra at alle følte seg trygge.

5.3.1.3 Grunnleggende aspekter ved erfaringsdeling som grunnlag for ervervelse av trygghet, og generelle hensyn ved ICDP programmets utforming og tilnæringsmåte:

Ulike aspekter ved ICDP versjonens utforming og tilnærming kan i noen grad legge til rette for etablering av trygghet innad i gruppene. Idet foreldre og omsorgspersoner anerkjennes som den aktive part, fokuseres det på at deltakerne informerer hverandre og veilederne i gruppene om hvordan de praktiserer omsorg og relasjonen til barna sine. Erfaringsdelingen innad i gruppene kan på denne måten argumenteres for å være på deltakernes premisser, hvorav de ikke blir instruert i hvordan de skal forholde seg til barna i forskjellige sammenhenger. Tilnærmingen kan på denne måten legge et grunnlag for trygghet innad i gruppene. Dette idet erfaringsdelingen fungerer som et redskap for at informasjon deles mellom deltakere, morsmålsveiledere og veiledere, uten at instruering legger føringer for hva som er galt og hva som er riktig i forhold til barnet. Videre muliggjør utformingen av ICDP versjonen at foreldre og andre omsorgspersoner som deltar i gruppeveiledningene, deltar i grupper hvor de kan forholde seg til medmennesker som de kan føre samtaler med på sitt eget morsmål. Dette kan også bidra til å skape et bredere grunnlag for trygghet. Idet erfaringsdeling skjer gjennom drøfting og informasjonsdeling mellom ulike representanter fra forskjellige kulturer vil trygghet innad i gruppene kunne bidra til at informasjon blir gitt med mindre forbehold og mer ærlighet. Tilnærmingen vil med dette kunne legge til rette for bevissthetsdannelse omkring kulturelle likheter og ulikheter.

Samtidig bør det inngå i denne forståelsen at ICDP programmet generelt og også denne programversjonen spesielt kan kritiseres i forbindelse med behovet for eksempelvis kvalitetssikring, og et behov for videre forskning. På denne måten må det tas høyde for at det også eksisterer andre faktorer som også kan ha vært medvirkende til at trygghet ble etablert i gruppene. Eksempelvis gruppesammensetting, gruppedynamikk, og hvordan gruppeveiledningene ble gjennomført. Videre kan det også kritiseres at programversjonen i denne forbindelse ikke tok hensyn til variasjon innad i gruppene og i forhold til forskjellige dialekter. En interessant diskusjon kunne i denne forbindelse være i hvilken grad usynlige faktorer kan ha innvirkning på hvorvidt trygghet blir etablert i gruppeveiledningene, og i hvilken grad etablering av trygghet har innvirkning på hvilken effekt som fremkommer av deltakelsen i gruppeveiledningene.

5.3.2 Kunnskap og opplevelsen av egen læring og utvikling:

Flere av informantene beskrev også hvorfor de kunnskapene som ble formidlet i gruppeveiledningene opplevdes som viktige og hadde stor verdi. Det fremkom blant enkelte av informantene at det eksisterte store forskjeller mellom kulturer, derfor opplevdes ICDP programmet som viktig. Her ble det spesielt påpekt at en lærer seg hvordan en skal oppdra barna sine i en helt forskjellig kultur. Videre fremkom det blant flere av informantene at de hadde lært på kurset å ta de positive tingene fra sin egen kultur og fra den norske kulturen og blande dem sammen både til barna sine og til seg selv. Dette eksemplifiseres ytterligere ved at en av informantene fortalte at det var et behov for å vite om hvordan det norske samfunnet fungerte og hvordan nordmenn oppdrar barna sine, fordi viss en ikke visste noe om dette så kunne en ikke bli en del av samfunnet, derfor var det et behov for informasjon som en kunne kombinere med sitt eget og med egen kultur.

Samtidig fremkom det av enkelte av informantene at kunnskapen som ble formidlet i gruppeveiledningene opplevdes som viktige i forbindelse med at foreldrene og andre omsorgspersoner som deltok i gruppeveiledningene ble tryggere på seg selv, både i forhold til det de har gjort og i forhold til det de skal gjøre videre som foreldre, og at de fikk en bekreftelse på hvor viktige de var i barna sine liv. Verdien av kunnskapen og hvordan kunnskapen ble formidlet ble også eksemplifisert ved at flere av informantene beskrev hvordan de i ettertid av programmet søkte å benytte den kunnskapen som de hadde fått i praksis med barna sine. Det

fremkom blant annet at kunnskap i forbindelse med å ta kontakt med skolen, kunnskap i forbindelse med å ta seg tid til og lytte til barnet, hadde trygget flere av informantene både i forhold til seg selv og overfor barnet, og bedret situasjonen i hjemmet og relasjonen til barna.

5.3.2.1 Kunnskapsformidling gjennom det tematiske opplegget:

Ifølge litteraturen er tiltak innen ICDP bygget på en oppfatning av at den beste måten å hjelpe barn og unge på, er ved å veilede, styrke og støtte barnas foreldre og øvrige omsorgspersoner i deres omsorgsrolle overfor deres barn (Reedz 2008). På samme måte som basisversjonen av ICDP programmet, deles de deltagende foreldrene og øvrige omsorgspersoner inn i grupper som møtes en gang i uken i 12 uker. Et klart opplegg foreligger i hvert av de 12 møtene, og møtene har en egen agenda og struktur. Det sentrale i det tematiske opplegget er blant annet kulturforskjeller i oppdragelse og omsorg, og typiske problemer i forhold til norske oppdragelsesverdier og praksiser (Hundeide 2009). Ifølge Hundeide (2009) er det de tre dialogene og de åtte temaene for godt samspill som kjennetegner ICDP programmet. Disse kan gjenspeiles i enhver sosial praksis, i alle kulturelle sammenhenger. Temaene er universelle, men de kan likevel inneholde spesielle utforminger innen ulike sosiale og kulturelle sammenhenger. Dette idet tilknytning og kjærlighet overfor barnet uttrykkes på ulike måter. Ifølge Reedz (2008) skal temaene fungere som utgangspunkt for samtale og refleksjon over gruppemedlemmenes erfaringer og hvilke måter en kan vise en naturlig kjærlighet overfor sine barn. En av informantene illustrerte dette ved å fortelle at vedkommende hadde fått mange nyttige kunnskaper om situasjonen i Norge og det norske samfunnet som ifølge informanten var essensiell for å kunne leve i Norge og samhandle med andre mennesker i det norske samfunnet. Dette i forhold til eget liv generelt og oppdragelse og relasjon til sine barn spesielt.

Ifølge Hundeide (2009) er utviklingen av dette programmet et forsøk på å bygge bro mellom minoritetsetniske foreldres omsorgsverdier, praktisering av disse, og de rettighetene, samt de verdiene som de står overfor i møte med det norske samfunnet. Programmet søker å gjennomføre dette gjennom en toveis prosess der både deltakere og veiledere informerer hverandre om sine praksiser og verdier. De tre dialogene og de åtte temaene for godt samspill ligger til grunn for diskusjon og erfaringsdeling innad i gruppene. Herunder fokuseres diskusjon og erfaringsdeling mot barnet og kulturforskjeller i oppdragelse og omsorg med fokus på typiske problemer i forhold til norske praksiser og oppdragelsesverdier. En av informantene illustrerte et eksempel

på hvordan ICDP programmets tilnærming hadde bidratt til at vedkommende hadde ervervet kunnskap gjennom deltakelsen i gruppeveiledningene. Vedkommende fortalte at det hadde vært veldig interessant og at vedkommende hadde fått svar på mye som ikke var kjent fra før. Blant annet at det er mulig å snakke med skolen viss det er ting som man er usikker på eller lurer på. Informanten fortalte at dette var ny kunnskap som hadde gjort vedkommende tryggere i forhold til sine barns skolegang. ICDP programmets tilnærming kan på denne måten danne grunnlag for diskusjon og sammenligning mellom kulturer ved å benytte de tre dialogene og de åtte temaene for godt samspill. På denne måten fremmes kunnskap og informasjon innad i gruppene mellom de deltagende parter med ulik kulturell bakgrunn. Kunnskapen som deles vil med dette kunne være medvirkende til å skape bevissthet omring kulturelle likheter og ulikheter.

5.3.2.2 Kunnskapsformidling som kilde til opplevelse av egen læring og utvikling:

Ifølge litteraturen bygger ICDP programmet på en forståelse av at en for å skape fremgang må kunne se helheten i lys av en skapende prosess basert på gjennomføring, aktiv deltakelse og tilbakerapportering til den gruppen det er tale om (Hundeide 2009). For å sikre at de tre dialogene skal føre til forandring i omsorgspersonenes kontakt og samspill med barna og ikke bare resultere i prat, er det svært viktig å gjennomføre de praktiske hjemmeoppgavene hvor temaene utprøves og observeres. Det er også viktig at omsorgspersonene i gruppene kan dele sine erfaringer fra utprøvingene av hjemmeoppgavene med de andre deltakerne i gruppen (Hundeide 2009).

Funnene i mitt datamateriale viser ingen eksplisitte utsagn som beskriver hvilken effekt gjennomføringen av hjemmeoppgaver hadde for deltakerne i gruppene, eller i hvilken grad andre tilleggsfaktorer hadde innvirkning i gruppene. Det må likevel tas høyde for at slike tilleggsfaktorer kan ha hatt en innvirkning, både i forhold til ervervelse av kunnskap og i hvilken grad læring og utvikling fant sted i gruppene. Funnene peker på at kunnskapen som ble formidlet opplevdes som viktig både i forhold til integrering og i forhold til å styrke deltakernes egen selvtillit og relasjon til barna. En av informantene fortalte blant annet at vedkommende hadde ervervet mye informasjon fra deltakelsen i programmet, som vedkommende brukte i det daglige sammen med barna sine. Informanten fortalte at vedkommende hadde lært å gjøre seg mer tilgjengelig i forhold til barna sine ved å lytte til dem, noe som informanten beskrev som svært

positivt. Flere av informantene fortalte også at de opplevde å ha fått en bedre relasjon med barna sine. Dette spesielt i forbindelse med at de hadde lært nye metoder å benytte i relasjon til barna.

Funnene i mitt datamateriale peker på denne måten på at informantene hadde et positivt utbytte av deltakelsen i programmet, som medførte en opplevelse av positiv endring i relasjonen til sine barn og i hjemmet. Kulturforskjeller innen omsorg og oppdragelse er en av de sentrale fokuseringene innen det tematiske opplegget i ICDP programmet. Bruken av de tre dialogene og de åtte temaene for godt samspill kan på denne måten være redskaper ved programmet som i tillegg til å formidle kunnskap og informasjon, også kan bidra til en opplevelse av egen læring og utvikling for deltakerne i deres relasjon til sine barn. Ved å ta utgangspunkt i programmets utforming generelt og tilnærming spesielt, i forhold til drøfting og sammenlikning innad i grupper hvor flere kulturer er representert, kan dette igjen danne et grunnlag for bevissthetsdannelse av kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse.

5.3.2.3 Grunnleggende aspekter ved kunnskapsformidling og opplevelse av egen læring og utvikling, og generelle hensyn til det tematiske opplegget.

Bruken av de tre dialogene og de åtte temaene for godt samspill kan i noen grad være aspekter ved ICDP programmet som medvirker til bevissthetsdannelse av kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse. Kulturforskjeller innen omsorg og oppdragelse er en av de sentrale fokuseringene innen det tematiske opplegget, og på denne måten kan bruken av de tre dialogene og de åtte temaene for godt samspill argumenteres for å være redskaper ved gruppeveiledningene som i tillegg til å formidle kunnskap og informasjon, også kan bidra til en opplevelse av egen læring og utvikling. Samtidig kan det rettes kritiske bemerkninger til ICDP programmet. Blant annet bør oppfølging av foreldre og andre omsorgspersoner prioriteres, foreløpige analyser viser noe reduksjon av effekten av deltakelsen over tid. Videre fremmes et behov for at det arrangeres flere gruppemøter rettet mot fedre med minoritetsbakgrunn, da det kan dokumenteres at et mindre antall fedre deltok i gruppemøtene. Samtidig bør det også tas høyde for i hvilken grad de praktiske hjemmeoppgavene ble gjennomført i gruppene, som skal sikre at de tre dialogene fører til forandring i omsorgspersonenes kontakt og samspill med barna.

En interessant diskusjon kunne i denne forbindelse være i hvilken grad gjennomføring av hjemmeoppgaver og diskusjon av disse innad i gruppene kan ha hatt en innvirkning på grad av

kunnskap som ble ervervet i gruppene, og i hvilken grad læring og utvikling fant sted. Videre kunne en interessant diskusjon være i hvilken grad effekten av deltakelsen i gruppeveiledningene kan bli redusert over tid, som følge av mangelfull oppfølging og liten deltakelse av fedre i forhold til mødre i gruppene.

5.3.3 Forventninger til funn og begrensninger i datamaterialet:

Informantenes beskrivelse av deltakelsen i gruppeveiledningene inkluderer flere ulike aspekter vedrørende deltakelsen generelt, men som også sier noe om programmets utforming og tilnærming spesielt. Dette kan tolkes for å være viktige aspekter som kan ha vært medvirkende til bevissthetsdannelse av kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse.

5.3.3.1 Forventninger til funn:

Funnene som illustrerer spesifikke eksempler på deltakelsen i gruppene, som eksempelvis hvilken kunnskap som informantene følte var relevant og hvorfor, hva de følte at de hadde lært av deltakelsen, og hvilke aspekter de opplevde som mest relevante ved deltakelsen var funn som jeg forventet av undersøkelsen. Funnene som viser at informantene selv opplever kunnskapsformidling i forbindelse med likheter og ulikheter som viktig og relevant for integrering og å kunne leve i Norge, var funn som jeg ikke forventet at skulle fremkomme i så tydelig grad av undersøkelsen. Dette spesielt i forbindelse med beskrivelser som illustrerte hvor relevant slike kunnskaper kan oppleves å være både i forhold til minoritetsetniske foreldre, og veiledere i programmet, hvor det fremgår av datamaterialet at vi må ta det beste fra kulturer og blande dem sammen.

5.3.3.2 Begrensninger i datamaterialet:

I denne oppgaven har mitt interessefokus i denne forbindelse vært rettet mot å innhente informasjon omkring informantenes opplevelse av deltakelsen i gruppeveiledningene og hvilke aspekter ved gruppeveiledningene som kan ha vært medvirkende til å gjøre informantene mer bevisste kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse. Oppgaven har på denne måten rettet seg mot å innhente spesifikk informasjon om deltakelsen i gruppeveiledningene og hvilke aspekter som ble beskrevet som betydningsfulle og relevante. På denne måten har flere relevante og viktige aspekter vedrørende deltakelsen, og hvilke elementer

annet enn de som inngår i ICDP programmets utforming og tilnærming ikke blitt dekket gjennom denne studien. Slike mangler kan på denne måten være en kilde til å stille relevante spørsmål i forbindelse med hvorvidt usynlige faktorer og andre tilleggsfaktorer kan innvirke på hvordan kunnskapen formidles og erverves i gruppeveiledningene, og i hvilken grad læring og utvikling finner sted og er tilstedeværende over tid.

6. Avsluttende refleksjoner:

6.1 Innledning:

I dette kapitlet har jeg innledningsvis valgt å presentere en oppsummering av de sentrale resultatene og poengene, som har fremkommet gjennom denne undersøkelsen. Her vil også de kritiske bemerkningene, med hensyn til de aspektene som ikke dekkes i denne studien inkluderes. Videre i dette kapitlet har jeg presentert de konklusjoner som jeg har kommet frem til gjennom undersøkelsen, på bakgrunn av det innsamlede datamaterialet og drøfting av datamaterialet opp mot teori og den kritikken som kan rettes mot denne. De konklusjoner som fremstilles vil være gjort i forhold til de problemstillingene som jeg har reist og de forskningsspørsmålene som jeg har stilt. Konklusjonene som fremstilles vil på denne måten også fremstilles med hensyn til de eksisterende begrensninger i denne studien.

6.2 Oppsummering:

De to hovedproblemstillingene som er blitt utledet i denne masteroppgaven lyder som følgende:

3. Hvilke kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse opplever deltakere, morsmålsveiledere og veiledere innen ICDP programmet som fremtredende, i forhold til deres egne holdninger og verdier og opplevelse av det norske samfunnet?
4. Opplever deltakere, morsmålsveiledere og veiledere, at gruppeveiledningene har bidratt til å gjøre dem mer bevist kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse?

De tre forskningsspørsmålene som er blitt utarbeidet for å bedre konkretisere oppgavens to hovedproblemstillinger, lyder som følgende:

4. Hvorfor kan det tenkes at informantene opplever disse ulikhetene som fremtredende?
5. Hvorfor kan det tenkes at informantene opplever disse likhetene som fremtredende?

6. Hvilke aspekter ved gruppeveiledningene kan være medvirkende til å gjøre informantene mer bevisste likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse.

6.2.1 Tema 1: kulturelle ulikheter

Informantene i denne studien beskrev ulike aspekter omkring syn på barn generelt og oppdragelsen spesielt som opplevde kulturelle ulikheter. Innenfor disse aspektene, beskrev informantene mer konkrete eksempler rettet mot forståelse og praktisering av oppdragelse, foreldres autoritet overfor barnet og arrangerte ekteskap, som fremtredende eksempler på opplevde ulikheter. Studiens første forskningsspørsmål søkte med dette å besvare hvorfor det kunne tenkes at informantene beskrev nettopp disse eksemplene, når de beskrev eksempler på kulturelle ulikheter som de opplevde som fremtredende.

6.2.1.1 Redegjørelse for sentrale resultater og poeng:

Hvorfor informantene beskriver disse eksemplene som fremtredende eksempler på opplevde kulturelle ulikheter kan i noen grad forklares. Dette gjennom å vise til de idealtypiske oppdragelsesstilene som illustrerer de mest karakteristiske ulikhetene mellom individualistisk og kollektivistisk orientert oppdragelse, og forklaringsmodeller som jeg -kultur og vi -kultur. Argumentasjonen har sin bakgrunn i at utarbeidede oppdragelsesstiler og forklaringsmodeller i noen grad kan bidra til å gi et bilde på og en dypere forståelse av, variasjoner innen ulike syn på barn og barneoppdragelse i ulike samfunn land og kulturer. Videre kan disse tjene som hjelpelige i å illustrere et bilde av denne variasjonens innhold, og være hjelpelige til å kunne gi en dypere forståelse av hvorfor det kan tenkes at vi opplever slike variasjoner som fremtredende ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse.

Samtidig må det også inngå i denne forståelsen at oppdragelsesstilene er idealtypiske og derfor ikke nødvendigvis gjengir et korrekt bilde av virkeligheten. Ut fra dette vil jeg argumentere for at en forståelse av hvorfor nettopp disse eksemplene blir beskrevet som fremtredende av informantene, også bør inkludere andre varierte aspekter som vil eksistere og være relevante. For eksempel vil enhver forelders oppdragerpraksis ikke bare inneholde variasjon på bakgrunn av kulturelt opphav og påvirkning. Oppdragerpraksis mellom ulike foreldre vil også kunne inneholde variasjon innenfor de samme landegrensene. Den vil bære preg av oppdrageres egne

erfaringer, deres utdanning, deres religion og majoritetspåvirkning fra det samfunnet de lever i. Dette så vel som kulturell påvirkning.

6.2.1.2 Konklusjon:

Funnene som er gjort i denne studien, samt drøfting av disse, fremmer følgende konklusjon:

Hvilke kulturelle ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse, som deltakere, morsmålsveiledere og veiledere innen ICDP programmet opplever som mest fremtredende. Dette i forhold til egne holdninger og verdier og opplevelsen av det norske samfunnet, var med utgangspunkt i informantenes beskrivelser i denne studien, ulike aspekter vedrørende forståelse og praktisering av oppdragelse, foreldres autoritet overfor barnet og arrangerte ekteskap. Disse aspektene inkluderte i denne studien noen spesifikke eksempler, som blant annet inne og ute tider, stå opp og legge tider, voksnes forventninger til barnet og barnets forventninger til voksne, i forhold til blant annet kommunikasjon, lytting og respekt. De ulike aspektene inkluderte også beskrivelser som indikerte en mer utvidet forståelse av innholdet i foreldres oppdragerpraksis. Dette i forhold til hva som av foreldre tillegges forståelse og praktisering av oppdragelsen av barnet, og hva som av foreldre tillegges forståelsen og utøvelsen av autoritet, blant annet hva det vil si å være streng. Samtidig inkluderte de ulike aspektene som ble beskrevet en indikasjon på variasjon i forhold til barns avhengighet av sine foreldres meninger i forhold til å treffe egne valg, som eksempelvis valg av partner.

6.2.2 Tema 2: kulturelle likheter:

Informantene i denne studien beskrev ønsket om det beste for barnet spesielt som et felles eksisterende og overordnet eksempel på hva de opplevde som en fremtredende kulturell likhet i syn på barn og barneoppdragelse. Samt flere og i noen grad varierte eksempler generelt i forhold til hva ønsket om det beste for barnet kunne innebære. Oppgavens andre forskningsspørsmål søkte på denne måten å besvare hvorfor det kan tenkes at informantene opplevde denne likheten som fremtredende.

6.2.2.1 Redegjørelse for sentrale resultater og poeng:

Hvorfor informantene beskriver ønsket om det beste for barnet generelt, som et felles eksisterende og overordnet eksempel på hva de opplevde som en fremtredende kulturell likhet,

kan i noen grad forklares. Dette ved å argumentere for at ønsket om det beste for barnet underbygger et felles mål som står uavhengig av de variasjoner og ulikheter som kan gjenfinnes ved å poengtere ulikheter i foreldres oppdragerpraksis, hvor ulike kulturer møtes. Informantene i studien beskriver blant annet å gi kjærlighet til barnet, gi barnet en god helse og å gi barnet en god utdanning som gode likheter som flere kulturer deler mellom seg. Sett ut fra et slikt ståsted kan også disse likhetene inkluderes i en felles forståelse av foreldres ønske om det beste for sine barn. De handlingsmomenter som gjennomføres i foreldres oppdragerpraksis ut fra ønsket om det beste for barnet, eller barnets beste, vil også måtte ta høyde for at meningsinnholdet som vi tillegger vår forståelse av barnets beste i større eller mindre grad vil variere. Dette som følge av variasjon i forhold til kultur, men også variasjon i forhold til hver enkelt forelder, som også kan inneholde høy grad av variasjon innen de samme landegrensene.

Målene for oppdragelsen kan være mange og varierte, likevel kan ønsket om det beste for barnet forstås som universelt på tross av de mange ulike veiene som benyttes for å nå disse målene. Dette kan inneholde en høyere eller mindre grad av variasjon, som vil kunne avhenge av kultur, men også av andre påvirkende faktorer. Det vil også være nødvendig å ta høyde for i en slik forståelse, at selv om ønsket om det beste for barnet kan forstås som et universelt ønske, vil det også eksistere oppdragerpraksis innenfor barneoppdragelse som ikke tjener barnets beste.

6.2.2.2 Konklusjon:

Funnene som er gjort i denne studien, samt drøfting av disse, fremmer følgende konklusjon:

Hvilke kulturelle likheter i syn på barn og barneoppdragelse som informantene beskriver at de opplever som fremtredende i denne studien. Dette i forhold til egne holdninger og verdier og opplevelsen av det norske samfunnet, var ulike aspekter vedrørende ønsket om det beste for barnet. Disse aspektene inkluderte i denne studien noe spesifikke eksempler, som indikerte hva informantene mente at ønsket om det beste for barnet kunne innebære. Blant annet å gi barnet kjærlighet, at barnet skulle ha en god helse og at barnet skulle få det godt og får det som det trengte. Samtidig viser informantenes beskrivelser at ønsket om det beste for barnet, eller barnets beste vil inneholde variasjon i forhold til foreldres oppdragerpraksis. Dette på grunnlag av at det vil eksistere variasjoner i meningsinnholdet som tillegges forståelsen av hva barnets beste vil

innebære. Meningsinnholdet vil kunne variere både i forbindelse med kulturell påvirkning men også mellom hver enkelt forelder.

6.2.3 Tema 3: Deltakelsen i ICDP programmet:

Informantene i denne studien beskrev flere ulike aspekter omkring deltakelsen i ICDP programmet generelt, og programmets utforming og tilnærming spesielt som betydningsfulle og relevante for etableringen av trygghet, ervervelsen av kunnskap og deres opplevelse av egen læring og utvikling. Oppgavens tredje forskningsspørsmål søkte på denne måten å besvare hvilke aspekter ved gruppeveiledningene som kunne ha vært medvirkende til bevissthetsdannelse omkring kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse, blant de deltakende partene i gruppene.

6.2.3.1 Redegjørelse for sentrale resultater og poeng:

Ulike aspekter ved deltakelsen i ICDP programmet generelt og programmets utforming og tilnærming spesielt ble beskrevet av informantene i denne studien som spesielt lærenyttige og relevante. Her beskrev informantene flere eksempler i forhold til etablering av trygghet, ervervelse av kunnskap og opplevelsen av egen læring og utvikling. Disse beskrivelsene kan i noen grad ha vært medvirkende til bevissthetsdannelse blant de deltakende parter i gruppene. Grunnlaget for dette kommer blant annet av at ICDP programmets tilnærming legger til rette for at foreldre og andre omsorgspersoner anerkjennes som den aktive part i gruppeveiledningene. På denne måten legger tilnærmingen til rette for at deltakerne skal kunne informere hverandre og veilederne i gruppene om hvordan de praktiserer omsorg og relasjonen til barna sine. Erfaringsdelingen innad i gruppene kan på denne måten anses for å være på deltakernes premisser, hvorav de ikke blir instruert i hvordan de skal forholde seg til barna i forskjellige sammenhenger.

Tilnærmingen som benyttes innenfor ICDP programmet kan på denne måten legge til rette for etablering av trygghet innad i gruppene, noe som igjen er et vesentlig utgangspunkt for at erfaringsdeling skal kunne skje. Videre legger ICDP programmets utforming til rette for at deltakerne deltar i grupper hvor de får muligheten til å forholde seg til mennesker som de kan føre samtaler med på sitt eget morsmål. Denne tilnærmingsmåten vil også kunne bidra til å skape et bredere grunnlag for tillit og trygghet. Kulturforskjeller innen omsorg og oppdragelse er en av

de sentrale fokuseringene i det tematiske opplegget. ICDP programmets utforming gjennom bruk av de tre dialogene og de åtte temaene for godt samspill kan være aspekter ved programmet som i tillegg til å formidle kunnskap og informasjon, også kan bidra til en opplevelse av egen læring og utvikling. Samtidig må det også tas høyde for at det eksisterer andre tilleggsaspekter vedrørende programmet som kan ha vært medvirkende til etableringen av trygghet innad i gruppene, og hvilken grad kunnskap ble ervervet og læring og utvikling fant sted. Dette spesielt i forhold til reduksjon av effekt over tid.

6.2.3.2 Konklusjon:

Funnene som er gjort i denne studien, samt drøfting av disse, fremmer følgende konklusjon:

Informantene i denne studien opplevde at deltakelsen i gruppeveiledningene hadde bidratt til å gjøre dem mer bevisst kulturelle likheter og ulikheter i syn på barn og barneoppdragelse. Grunnlaget for bevissthetsdannelse fantes blant annet i tilrettelegging for etablering av trygghet innad i gruppene, slik at erfaringsdeling kunne skje på best mulig måte. Tilnærmingen i programmet la med dette også til rette for at kunnskap omkring kultur og barneoppdragelse ble formidlet mellom de deltakende parter i gruppene, som også var av ulike kulturell opprinnelse. Idet kunnskapen ble formidlet på en slik måte, ville utformingen av programmet videre kunne tilrettelegge for at de deltakende parter opplevde egen læring gjennom deltakelsen, og utvikling idet de søkte å benytte de ervervede kunnskaper i praksis sammen med barna sine.

Samtidig vil en ervervelse bevissthetsdannelse omkring kulturelle likheter og ulikheter for informantene som deltok i denne studien, ikke i utvidet forstand kunne fremme svar på grad av bevissthetsdannelse. En slik ervervelse vil heller ikke kunne fremme svar på hvorvidt effekten av deltakelsen i noen grad kan reduseres eller påvirkes over tid, etter avsluttet deltakelse.

6.3 Forslag til videre forskning:

Funnene som er blitt gjort i denne studien, begrenser seg blant annet til mitt eget interessefokus ved innhenting av informasjon, studiens utforming og dybdeomfang som følge av studiens problemstillinger og begrensninger i studiens omfang. De begrensninger som kan gjenfinnes i denne studien vil med dette kunne utdypes gjennom videre forskning.

Et forslag til videre forskning kan være en kvalitativ studie som innehar et dypere fokus rettet mot en av denne studiens to problemstillinger. En slik kvalitativ studie vil på denne måten kunne rette fokus mer i retning av kulturelle likheter og ulikheter, eller ICDP programmet. En kvalitativ studie med fokus rettet mot kulturelle likheter og ulikheter vil kunne inneholde et annet metodisk opplegg og andre informanter, eksempelvis fra samme land, hvorav spørsmålene herunder kunne være mer dybdefokuser. Dette med tanke på å innhente mer spesifikk informasjon, eksempelvis omkring hva informantene tillegger spesifikke begreper som oppdragelse og det å være streng, og om meningsforståelsen ved disse begrepene inneholder forskjeller som medfører opplevelse av ulikhet i praksis. En kvalitativ studie med fokus mot kulturelle likheter og ulikheter vil også kunne være mer dybdefokusert med tanke på å innhente mer spesifikk informasjon omkring likheter mellom kulturer i syn på barn og barneoppdragelse. Eksempelvis hvilke andre likheter som det oppleves at kan eksistere mellom kulturer. Det metodiske opplegget kunne også søkt et utvalg informanter med andre utvalgsriterier. Eksempelvis kunne utvalget være kjønnsbasert for å undersøke om kvinner som hadde deltatt i programmet, beskrev andre opplevelser innen dette temaet enn menn som hadde deltatt i programmet.

En kvalitativ studie med et dybdefokus rettet mot ICDP programmet vil også kunne inneholde et annet metodisk opplegg rettet mot å innhente informasjon fra andre informanter som har deltatt i slike gruppeveiledninger. Eksempelvis kunne en slik studie ha rettet seg mot å innhente informasjon fra en spesifikk gruppe og konsentrert seg om et utvalg av enten deltakere, morsmålsveiledere eller veiledere fra gruppene. På denne måten kunne også spørsmålene i en eventuell intervjuguide være annerledes og mer spesifikt rettet mot dette utvalget. En slik kvalitativ studie kunne eksempelvis ha undersøkt grad av bevissthetsdannelse ervervet blant informantene i utvalget og eksempelvis hvilke andre tilleggsfaktorer som kunne være tilstedeværende for bevissthetsdannelse i utvalget. Et annet forslag til videre forskning kunne i denne forbindelse også være en studie med bruk av kontrollgrupper, hvorav informantene i utvalget i hver av gruppene blir intervjuet i forkant av deltakelsen i programmet. Det interessante ved en studie som benytter slike kontrollgrupper ville være å kunne sammenlikne hvilken effekt deltakelsen av programmet hadde på bevissthetsdannelse av kulturelle likheter og ulikheter blant informantene i utvalget. Et forslag til videre forskning kunne også være gjennomføring av en kvalitativ studie. Eksempelvis for å måle et eventuelt tap av effekt over tid i etterkant av

deltakelsen i programmet. En slik studie kunne videre blitt gjennomført i kombinasjon av en kvalitativ studie, eksempelvis for å undersøke grad av effekt over tid i sammenheng med bevissthetsdannelse under deltakelsen.

Litteraturliste:

Aadnesen, B (1999) *Hovedoppgave: Mor I nytt oppvekstlandskap, om syv ikke vestlige innvandrermodres opplevelse av situasjonen som innvandrermoder*. NTNU: Institutt for sosialt arbeid.

Befring, E og Tangen, R (2008) *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Damm AS, 2 opplag.

Charon, J. M. (1992). *Symbolic interactionism: an introduction, an interpretation, an integration*. New Jersey: Prentice Hall.

Dalen, M. (2011) *Intervju som metode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Dolve, I og Grønningen, J (2005) *INTRO: Samfunnskunnskap for voksne innvandrere*. Oslo: J.W.Cappelens Forlag A/S.

Forskningsetiske komiteer. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, Humaniora, Juss og Teologi*. De nasjonale forskningsetiske komiteer. ISBN: 82-7682-049-2.

Fuglerud, Ø. (2001). *Migrasjonsforståelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Grut, H. og Standnes, T. (2009). *Opplæring av barnehageansatte i ICDP – programmet*. Universitetet i Oslo.

Hannestad, M. og Hundeide, K. (2005). *Rapport fra "Foreldreveiledningsprosjektet for etniske minoriteter basert på ICDP metoden 2004-2005*. Utgitt av: Barne- og likestillingsdepartementet Program for foreldreveiledning.

Hofman, S. (2010). *Hensyn til kultur - til barnets beste? En analyse av 17 barnevernsaker om omsorgsovertakelse og plassering av minoritetsbarn*. KVIBALD, Kvinnerettslig skriftserie, nr 84

Hundeide, K (2003) *Barns livsverden: sosiokulturelle rammer for barns utvikling*. Oslo: J.W.Cappelens Forlag as.

Hundeide, K.(2007). *Innføring i ICDP Programmet*. Oslo: International Child Development Program.

- Hundeide, K. (2009). *ICDP for veiledere som arbeider med minoritetsforeldre*. Oslo: International Child Development Program.
- Jacobsen, D. I. (2003). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode for helse – og sosialfagene*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Javo, C. (2010) *Kulturens betydning for oppdragelse og adferdsproblemer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Johannessen, A. Tufte, P. Og Kristoffersen, L. (2006) *Samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag as.
- Johansen, J og Sommer, D. (2006) *Oppdragelsen, danning og sosialisering i læringsmiljøer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kolstad, S. L (2009). *Du forstår hva jeg vil, ikke sant?: ICDP – programmet brukt i utviklingsarbeid i forholdt il barn med spesielle behov*. Universitetet i Oslo
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009) *Interview. Introduksjon til et håndtverk*. Danmark: Hans Reitzels Forlag, København. 2 utgave, 1. Opplag.
- Lester, S. (1999). *An introduction to phenomenological research*. Stan Lester Developments Taunton.
- Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen, J. (2008). *Habermas' Method: Rational reconstruction*. Philosophy of the social sciences, 38 (4), 457 – 485.
- Randal, S.B. (2009). *Hvordan forstår og vektlegger barnevernarbeidere etnisitet i arbeid med minoritetsetniske barn og deres familier*. Universitetet i Bergen.
- Reedz, C. (2009) *Beskrivelse og vurdering av tiltaket: International Child Development Program (ICDP) – Program for Foreldreveiledning*. Utgitt av: ungsinn.uit.no – virksomme tiltak for barn og unges psykiske helse.

Sherr, L., Solheim Skar, A-m., Clucas, C., von Tetzchner, S. og Hundeide, K. (2011). *Evaluering av program for foreldreveiledning basert på International Child Development Program*. Oslo: International Child Development Programe, og London: University College.

Segall, M. H. (1986). *Culture and behavior: Psycolgy in global perspective*. Annual review og psychology, 37, 523 – 564.

Skytte, M. (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid (2 utgave)*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

Sommer, D (1997) *Barndomspsykologi, utvikling i en forandret verden*. Pedagogisk forum, Oslo 1997.

Sommer, D (2010) *Børn i senmoderniteten: Barndomspsykologiske perspektiver*. Danmark: Forfatteren og Hans Reitzels Forlag.

Toverud, S og Puja, J (2010). *ICDP- Programmets virkning: en evalueringsstudie om barnehagepersonells opplevelse av styrket omsorgskompetanse etter deltakelse i ICDP – programmets gruppeveiledninger*. Universitetet i Oslo

Internettsider:

ICDP Norge, International Child Development Program. ICDP utdanning. 2012. Funnet: 10.11.11.

<http://www.icdp.no/icdp-utdanning>

ICDP Norge, International Child Development Program. Bufetat og Program for foreldreveiledning. 2012. Funnet: 10.11.11.

<http://www.icdp.no/bufetat-og-program-foreldreveiledning>

ICDP Norge, International Child Development Program. Rapport fra evaluering av Program for foreldreveiledning/ ICDP. 2012. Funnet: 15.11.11.

<http://www.icdp.no/rapport-fra-evaluering-av-program-foreldreveiledning-icdp>

UNICEF i verden. 2012. Funnet: 01.02.12. Organisasjonsnummer: 961331846.

<https://www.unicef.no/om+UNICEF>

World Health Organization. Om WHO. 2012. Funnet: 17.01.12.

www.who.int/about/en/

VEDLEGG 1 - INFORMASJONSSKRIV

INFORMASJONSSKRIV:

Innledning:

Jeg er en student ved Universitetet i Stavanger, som på mitt studie nå er i gang med å skrive masteroppgave. I arbeidet med masteroppgaven ønsker jeg å foreta en undersøkelse innen Program for familieveiledning basert på ICDP versjonen tilpasset etniske minoritetsfamilier. I den forbindelse ønsker jeg å utsende en forespørsel til deg som enten deltaker eller veileder i familieveiledning om deltakelse i min undersøkelse. Deltakelsen vil innebære intervju angående deltakelsen i Program for familieveiledning basert på ICDP versjonen tilpasset etniske minoritetsfamilier.

Prosjektets tittel:

Kontekstuell kulturforståelse: Et brukerperspektiv.

Prosjektets formål:

Å foreta en undersøkelse av deltakere og veilederes opplevelse av deltakelsen i familieveiledningene basert på ICDP Programmets versjon tilpasset etniske minoritetsfamilier. Undersøkelsen vil bli gjennomført ved bruk av intervju.

Hvilke opplysninger som innhentes:

De opplysninger som jeg er interessert i vil kun dreie seg om din deltakelse i familieveiledningen, enten som omsorgsperson eller som veileder. De spørsmål jeg ønsker å stille vil i stor grad dreie seg om dine erfaringer rundt deltakelsen i familieveiledningen og hvordan du opplevde den og selv følte at du fikk nye kunnskaper og lærdom gjennom deltakelsen.

De opplysninger som jeg samler inn under intervju med deg skal kun benyttes i min masteroppgave og vil ikke bli utsendt til noen andre.

Jeg ber deg om lov til å bruke båndopptaker under intervjuet. Dette fordi en båndopptaker vil fungere som redskap til at dine konkrete meninger og svar på spørsmål kommer frem på best mulig måte i oppgaven. Båndet som blir tatt opp vil ikke bli hørt av andre enn meg, eller befinne seg på et sted som er lett tilgjengelig for andre.

Du har rett til å påberope deg full anonymitet under intervjuet. Det vil si at ditt navn, etternavn, yrke, bosted eller kommune ikke blir nevnt i oppgaven og dine uttalelser kan på denne måten ikke spores direkte tilbake til deg.

De opplysninger som innhentes under intervjuet vil lagres på en pc som kun jeg vil ha tilgang til. Den vil også være låst med brukernavn og passord.

Prosjektets varighet:

Prosjektet startet 15.11.2011, og vil avsluttes 01.06.2012. Etter prosjektets avslutning lagres anonymiserte opplysninger i påvente av resultatet på den innleverte oppgaven. Etter at resultatet er satt vil de lagrede opplysninger bli slettet.

Det er viktig å understreke at din deltakelse i undersøkelsen er frivillig og at samtykke til deltakelsen kan trekkes tilbake når som helst, uten at du trenger å oppgi noen grunn for dette.

Jeg som forsker i denne undersøkelsen er underlagt taushetsplikt og skal behandle dine opplysninger i henhold til personopplysningsloven.

Prosjektet er således meldt til personvernombudet for forskning: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

På forhånd takk.

Med vennlig hilsen:

Tonje Isdal Hofland

VEDLEGG 2 INTERVJUGUIDE FOR DELTAKERE

INTERVJUGUIDE FOR DELTAKERE:

INNLEDNING:

Mitt navn er Tonje Isdal Hofland. Jeg er 23 år og student ved Universitetet i Stavanger. I forbindelse med mitt studium er jeg nå i gang med å skrive min masteroppgave i sosialfag. Temaet som jeg har valgt for mitt prosjekt er etniske minoritetsfamilier i Norge. I forbindelse med dette temaet vil de spørsmål som jeg kommer til å stille i dette intervjuet dreie seg om din deltakelse i familieveiledningsprogrammet og hvordan du har opplevd denne prosessen. Intervjuet vil ikke vare lenger en 1 og en halv time og du har hele tiden mulighet til å trekke deg underveis dersom du merker at du ikke er komfortabel i situasjonen. Dersom du ønsker å være anonym i undersøkelsen kan jeg garantere at ingen direkte identifiserbare opplysninger vil komme frem. Jeg ber imidlertid om å få kunne nevne din etniske opprinnelse, men om du ikke er komfortabel med dette vil det ikke bli nevnt utover oppgaven. Jeg vil videre be om lov til å bruke båndopptaker gjennom intervjuet med deg. Båndopptakeren vil kun fungere som et redskap til at dine konkrete meninger og svar på spørsmål kommer frem på best mulig måte. Båndet vil ikke bli hørt av andre enn meg, og det vil heller ikke befinne seg et sted som er lett tilgjengelige for andre.

INNLEDENDE SPØRSMÅL:

1: Kan du fortelle meg hvordan du opplevde det å delta i familieveiledningene?

2: Har du noen opplevelser som du synes er spesielt positive eller negative fra familieveiledningene?

Fortell meg om disse

TEMA	SPØRSMÅL	KOMMENTARER FRA FORSKER
TEMA 1: SYN PÅ BARN OG BARNEOPPDRAGELSE	1: Fortell meg om hvordan det var å snakke om barn og barneoppdragelse i gruppeveiledningene i ICDP programmet. 2: Fortell meg om hvordan det var å snakke om barneoppdragelse i familieveiledningene.	
TEMA 2: KULTUR	1: Fortell meg om hvordan	

	<p>det var å snakke om din egen kultur og dine verdier i gruppeveiledningene.</p> <p>2: Fortelle meg om hvordan du opplevde å dele dine erfaringer med resten av gruppen gruppeveiledningene?</p> <p>3: Fortelle meg om hvordan du opplevde det å få muligheten til å dele dine erfaringer på ditt eget morsmål i gruppeveiledningene?</p>	
<p>TEMA 3: KULTURELLE LIKHETER OG ULIKHETER:</p>	<p>1: Fortell meg om hva du opplever er forskjellig fra din egen kultur og den norske kulturen.</p> <p>2: Hva synes du er den største forskjellen mellom din kultur og den norske kulturen innenfor akkurat dette?</p> <p>3: Fortell meg om hva du opplever at er likt mellom kulturen i Norge og i ditt eget hjemland.</p> <p>4: Fortell meg hvilken betydning det har hatt for deg å få mere informasjon om dette</p>	
<p>TEMA 4: ICDP PROGRAMMET SOM REDSKAP:</p>	<p>1: Fortell meg om hvordan ICDP programmet har informert deg om hva som er annerledes ved måten barn blir sett og oppdratt på i Norge i forhold til i ditt eget hjemland</p>	

	<p>2: Fortell meg om hvordan ICDP programmet har informert deg om hvilke likheter som finnes mellom måten barn blir sett og oppdratt på i Noreg i forhold til i ditt eget hjemland</p> <p>3: Fortell meg om hvilke nye kunnskaper og erfaringer som du sitter igjen med etter deltakelsen i gruppeveiledningene</p> <p>4: Hva synes du er det viktigste som deltakelsen i gruppeveiledningene har gitt deg?</p>	
--	--	--

TILLEGGSSPØRSMÅL:

Er det noe som jeg ikke har spurt om, eller som vi ikke har vært inne på som du ønsker å tilføye før vi avslutter?

**VEDLEGG 3 – INTERVJUGUIDE FOR MORSMÅLSVEILEDERE OG
VEILEDERE**

INTERVJUGUIDE TIL MORMSÅLSVEILEDERE OG VEILEDERE:

INNLEDNING:

Mitt navn er Tonje Isdal Hofland. Jeg er 23 år og student ved Universitetet i Stavanger. I forbindelse med mitt studium er jeg nå i gang med å skrive min masteroppgave i sosialfag. Temaet som jeg har valgt for mitt prosjekt er etniske minoritetsfamilier i Norge. I forbindelse med dette temaet vil de spørsmål som jeg kommer til å stille i dette intervjuet dreie seg om din deltakelse i familieveiledningsprogrammet og hvordan du har opplevd denne prosessen. Intervjuet vil ikke vare lenger en 1 og en halv time og du har hele tiden mulighet til å trekke deg underveis dersom du merker at du ikke er komfortabel i situasjonen. Dersom du ønsker å være anonym i undersøkelsen kan jeg garantere at ingen direkte identifiserbare opplysninger vil komme frem. Jeg ber imidlertid om å få kunne nevne din etniske opprinnelse, men om du ikke er komfortabel med dette vil det ikke bli nevnt utover oppgaven. Jeg vil videre be om lov til å bruke båndopptaker gjennom intervjuet med deg. Båndopptakeren vil kun fungere som et redskap til at dine konkrete meninger og svar på spørsmål kommer frem på best mulig måte. Båndet vil ikke bli hørt av andre enn meg, og det vil heller ikke befinne seg et sted som er lett tilgjengelige for andre.

INNLEDENDE SPØRSMÅL:

- 1: Fortell meg hvordan du opplevde det å delta i familieveiledningene?
- 2: Har du noen opplevelser som du synes er spesielt positive eller negative fra familieveiledningene?

Fortell meg om disse

TEMA	SPØRSMÅL	KOMMENTARER FRA FORSKER
TEMA 1: SYN PÅ BARN OG BARNEOPPDRAGELSE	1: Fortell meg om hvordan det var å snakke om barn og barneoppdragelse i gruppeveiledningene i ICDP programmet. 2: Fortell meg om hvordan det var å snakke om barneoppdragelse i familieveiledningene.	

<p>TEMA 2: KULTUR</p>	<p>1: Fortell meg om hvordan det var å se deltakerne snakke om sin egen kultur og sine verdier i gruppeveiledningene.</p> <p>2: Fortell meg om hvordan det var å se deltakerne dele sine erfaringer med resten av gruppen?</p> <p>3: Fortell meg om hvordan det var å se at deltakerne dele sine erfaringer på sitt eget morsmål?</p>	
<p>TEMA 3: KULTURELLE LIKHETER OG ULIKHETER:</p>	<p>1: Fortell meg om hva du synes er forskjellig fra den norske kulturen og deltakernes kultur.</p> <p>2: Hva synes du er den største forskjellen mellom den norske kulturen og deltakernes kultur innenfor akkurat dette?</p> <p>3: Fortell meg om hva du synes er likt mellom norske kulturen og deltakernes kultur</p> <p>4: Fortell meg om hvilken betydning det har hatt for deg å få mer informasjon om dette.</p>	
<p>TEMA 4: ICDP PROGRAMMET SOM REDSKAP:</p>	<p>1: Fortell meg om hvordan ICDP programmet har informert deg om hva som er annerledes ved måten barnet blir oppdratt på i Norge i forhold til i andre kulturer</p> <p>2: Fortell meg om hvordan ICDP programmet har informert deg om hva som er</p>	

	<p>likt ved måten barnet blir sett på og oppdratt på i Norge i forhold til i andre kulturer</p> <p>3: Fortell meg om hva du har lært i denne gruppa.</p> <p>4: Hva synes du er det viktigste ved å delta i en slik gruppe?</p>	
--	--	--

TILLEGGSPØRSMÅL:

Er det noe som jeg ikke har spurt om, eller som vi ikke har vært inne på som du ønsker å tilføye før vi avslutter?

VEDLEGG 4 – KONSESJON

Ingunn Studsrød
Institutt for sosialfag
Universitetet i Stavanger
Ullandhaug
4036 STAVANGER

Vår dato: 14.11.2011

Vår ref: 28243 / 3 / KH

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 03.10.2011. Meldingen gjelder prosjektet:

28243	<i>Kontekstuell kulturforståelse</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Stavanger, ved institusjonens overste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Ingunn Studsrød</i>
<i>Student</i>	<i>Tonje Isdal Hofland</i>

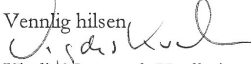
Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.06.2012, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Kjersti Håvardstun

Kontaktperson: Kjersti Håvardstun tlf: 55 58 29 53
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Tonje Isdal Hofland, Slettevstien 3, H0102, 4050 SOLA

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, HSL, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. martin-arne.andersen@uit.no

Formålet med undersøkelsen er å gjennomføre en formativ evaluering av ICDP-programmets versjon tilpasset etniske minoritetsfamilier.

Utvalget vil bestå av deltakere i familierådgivning basert på ICDP, herunder deltakere av ikke-vestlig bakgrunn og veiledere av både vestlig og ikke-vestlig bakgrunn. Utvalget rekrutteres gjennom en foreldreveileder i kommunen. Førstegangskontakt foretas av veilederen til en gruppe som deltar i programmet, jf. e-post korrespondanse 11.11.11 og 12.11.11.

Personvernombudet finner informasjonsskrivet til utvalget tilfredsstillende utformet.

Prosjektslutt er 01.06.12. Datamaterialet anonymiseres ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger fremgår. Lydopptak og navneliste slettes. Eventuelle indirekte personidentifiserbare opplysninger fjernes, omskrives eller grovkategoriseres.